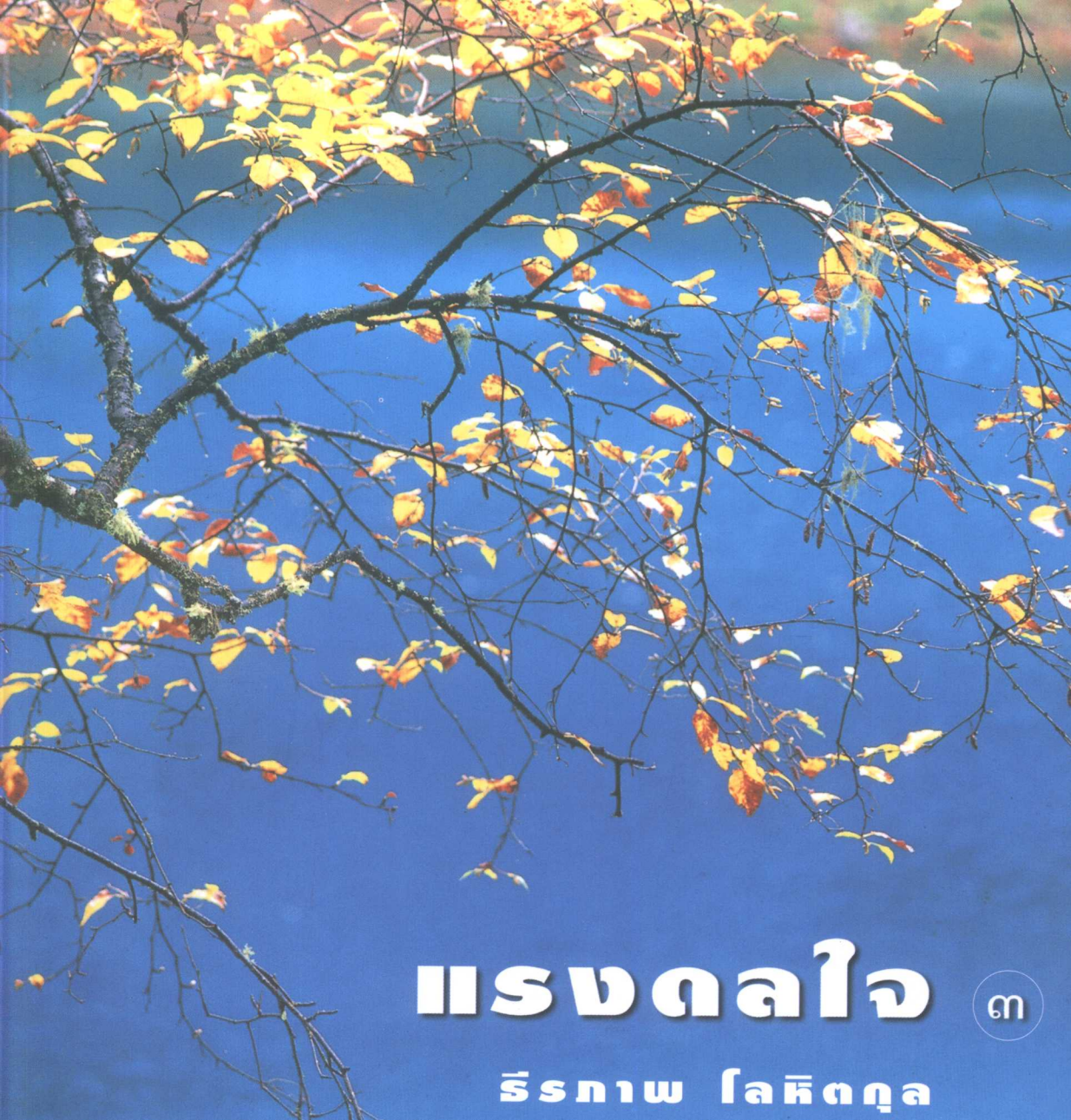

แสงดลใจ

๓

ธีรภาพ โลหิตกุล

แสงดลใจ

๓

มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

ธีรภาพ โลหิตกุล

แรงดลใจ ๓

มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง
เรื่องและภาพ โดย ชีรภาพ โลहितกุล

ISBN 974-92957-8-1

จัดพิมพ์โดย

กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีดิ์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๐-๒๕๘๔-๓๐๗๔

ขนาด ๑๗.๕ X ๑๗.๘ ซม. ๑ สี ๑๑๔ หน้า ๔ สี ๓๖ หน้า

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มีนาคม ๒๕๔๘ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

แม่พิมพ์โดย สุนทรฟิล์ม โทร.๐-๒๘๐๓-๒๒๔๔

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด โทร.๐-๒๘๐๓-๒๖๔๔-๗

จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อมรินทร์ บั๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด

๖๕/๖๐ - ๖๒ หมู่ ๔ ถ.ชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) ดลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๒-๒๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๑๓๘๒, ๐-๒๕๓๔-๑๓๘๔, ๐-๒๘๘๒-๒๒๕๕

Homepage : <http://www.naiin.com>

ราคา ๙๐ บาท

ภาพปกหน้า :

ทะเลสาบห้าสี อุทยานแห่งชาติจางไถ่ มณฑลเสฉวน ประเทศจีน, เดือนตุลาคม, ๑๐.๓๐ น.,

กล้อง Nikon Fm2, เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๕๐ มม., รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที

คำปรารภ

งานเขียนชุด “แรงดลใจ” เป็นความเรียงที่ผมตั้งใจนำเสนอมุมมองโลกและชีวิต ผ่านภาพถ่าย และการเดินทาง ซึ่งต่างจากงานเขียนเชิงสารคดี ที่มุ่งเน้นนำเสนอข้อมูลทางภูมิศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม อันเป็นงานเขียนหลักของผม

แต่ความเรียงชุด “แรงดลใจ” ไม่เน้นข้อมูล ทว่าให้ความสำคัญกับประสบการณ์การถ่ายภาพ และมุมมองของผมต่อภาพนั้น ๆ ทำนองว่า... ๑ ภาพ ๑ ความคิด ๑ เบื้องหลังความเป็นมา ซึ่งผมต้องขออนุญาตย้าทำความเข้าใจเหมือนทุกครั้งว่า นี่เป็นเพียงประสบการณ์การถ่ายภาพ และมุมมองส่วนบุคคลของผมคนเดียว หาใช่ทฤษฎีหรือสูตรสำเร็จ ที่จะยึดถือไปปฏิบัติอย่างตายตัวได้ไม่

ความเรียงชุด “แรงดลใจ” ถูกรวบรวมตีพิมพ์เป็นพ็อคเก็ตบุ๊กมาแล้ว ๒ เล่ม คือ แรงดลใจ ๑ และ แรงดลใจ ๒ ซึ่งมีเสียงตอบรับจากท่านผู้อ่านอย่างอบอุ่นพอสมควร โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวที่ปรารถนาจะถ่ายทอดจินตนาการ ความใฝ่ฝันของตน ผ่านภาพถ่ายและงานเขียน ซึ่งผมเชื่อมั่นว่า นั่นเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำสันติสุขมาสู่จิตใจเราและสังคมของเรา ในท่ามกลางสภาวะโลกที่รุ่มร้อนทั้งภูมิอากาศ และใจคน จนกระทั่งยังมีการเข่นฆ่าอาฆาตกันในหลายสมรภูมิของโลก

ข้อเขียนใน “แรงดลใจ ๓” ที่อยู่ในมือท่านขณะนี้ ส่วนใหญ่รวบรวมจากที่เคยตีพิมพ์ในคอลัมน์ “แรงดลใจ” ในนิตยสาร “อินซาวน์ส์” ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๗

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสังฆกิจพิมล (สุรศักดิ์ สุรญาโณ) แห่งกองทุนห้องสมุดศาลาจำปาศรี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ที่เมตตาจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น และขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านที่ให้อกำลังใจผม ด้วยการสนับสนุนหนังสือเล่มนี้

ขอสันติสุขจากการอ่านและคิดคำนึง จงบังเกิดแก่ท่าน

ด้วยคารวะ

ธีรภาพ โลหิตกุล

ธันวาคม ๒๕๔๗

E-Mail : teeraparb85@hotmail.com

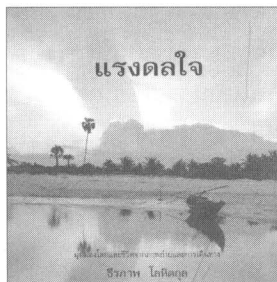
แรง ด ล ใจ ๑

๑ ใน ๕๐๐ หนังสือดี ตามโครงการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน สมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่าน

“รวมความเรียง ๓๕ ชิ้น เขียนขึ้นเพื่อประกอบภาพถ่ายที่มีทั้งภาพธรรมชาติและภาพวิถีชีวิตของผู้คน ความเรียงแต่ละชิ้นมีขนาดสั้นๆ นอกจากจะเล่าเหตุการณ์อันน่าประทับใจเกี่ยวกับเบื้องหลังของภาพถ่ายแต่ละภาพแล้ว ยังสอดแทรกความคิด ทัศนะที่มีต่อปรากฏการณ์ของสังคมและวัฒนธรรม ได้อย่างน่าสนใจ สำนวนภาษาแม้จะเรียบๆ แต่ถ้อยคำที่ตรงไปตรงมาในหนังสือเล่มนี้ กลับให้ข้อคิดต่อการมองชีวิตอย่างลุ่มลึก เช่น “หลายครั้งที่โลกสอนให้เรารู้จักมองคนในมุมมองแบบย้อนแสง” ผู้ประพันธ์ได้ใช้ภาษาของการถ่ายภาพเป็นโวหาร ทำให้ผู้อ่านนึกคิดว่าบางครั้งเราคงต้องมองย้อนกลับไปสู่ความจริงภายในตัวตนของเรา เพื่อค้นพบ“ตัวตน” หรือ“อัตตา”ที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ในตัวคน นับได้ว่า“แรงดลใจ” เป็นความเรียงร่วมสมัยที่มีคุณค่าจรรโลงใจ นอกจากจะให้ความรู้เรื่องศิลปะการถ่ายภาพแล้ว ยังเสนอแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะการดำรงชีวิต อีกด้วย”

(จาก “๕๐๐ หนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน” ของ คณะกรรมการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน กลุ่มที่ ๓ ระดับอายุ ๑๖-๑๘ ปี ประเภทสารคดี)

แรง ด ล ใจ ๑ เรื่องและภาพโดย วีรภาพ โลहितกุล
จัดพิมพ์โดย กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีดณี วัดชลประทานรังสฤษฎ์

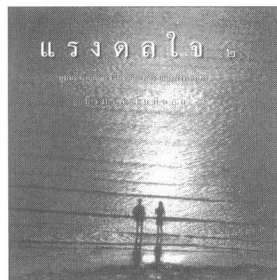

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๐
จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๔๓
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓ - มิถุนายน ๒๕๔๖
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ขนาด ๑๗.๕ X ๑๗.๘ ซม.
๑ สี่ ๗๘ หน้า ๔ สี่ ๓๖ หน้า

ราคา ๗๐ บาท

แรง ด ล ใจ ๒ เรื่องและภาพโดย วีรภาพ โลहितกุล
จัดพิมพ์โดย กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีดณี วัดชลประทานรังสฤษฎ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๔๔
จำนวน ๑๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ - พฤศจิกายน ๒๕๔๕
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓ - กรกฎาคม ๒๕๔๗
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ขนาด ๑๗.๕ X ๑๗.๘ ซม.
๑ สี่ ๕๖ หน้า ๔ สี่ ๓๐ หน้า

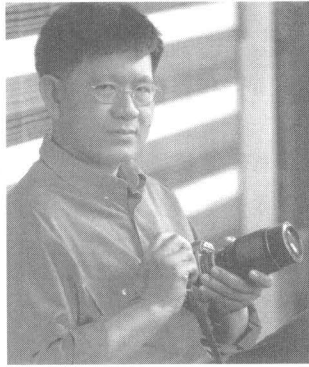
ราคา ๘๐ บาท

สารบัญ

แรงกดดันใจ

๓

๑. ไปมือโหล	หน้า ๗	๑๙. สักเศษเสี้ยว...บางระจัน	หน้า ๖๑
๒. เล็กๆ ที่ยิ่งใหญ่	หน้า ๑๐	๒๐. คำราช ม้า อีกา ลุง	หน้า ๖๔
๓. ไม่อิงนิยาย	หน้า ๑๓	๒๑. พระหัตถ์กับความเชื่อ	หน้า ๖๗
๔. เดินหน้าหา“โอกาส”	หน้า ๑๖	๒๒. กองทัพธรรม	หน้า ๗๐
๕. ผู้ไม่ยอมแพ้	หน้า ๑๙	๒๓. เมื่อฉันนั่งเงิบ	หน้า ๗๓
๖. ครู	หน้า ๒๒	๒๔. จิตชาย	หน้า ๗๖
๗. กัง	หน้า ๒๕	๒๕. คำขอโทษ	หน้า ๗๙
๘. ลุงเนียน	หน้า ๒๘	๒๖. ไตรภพกับความดัง	หน้า ๘๒
๙. ไปหน้าที่คุ้นเคย	หน้า ๓๑	๒๗. กรรมของลูกไม้	หน้า ๘๕
๑๐. สวย - สลด	หน้า ๓๔	๒๘. ความขัดแย้ง	หน้า ๘๘
๑๑. จอกแขนบนน้ำใส	หน้า ๓๗	๒๙. ไม่น่าเลย	หน้า ๙๑
๑๒. ปุยเมฆในหัวใจ	หน้า ๔๐	๓๐. หน้ากระดานหลากสี	หน้า ๙๔
๑๓. สบายดีหรือเปล่า?	หน้า ๔๓	๓๑. หยุด !	หน้า ๙๗
๑๔. คำถามในแววตา	หน้า ๔๖	๓๒. เชียงขึ้น	หน้า ๑๐๐
๑๕. กาลเวลา	หน้า ๔๙	๓๓. ฤดูกาล	หน้า ๑๐๓
๑๖. คำตอบจากกอกหญ้า	หน้า ๕๒	๓๔. คนถ่ายภาพกับนักฟุตบอล	หน้า ๑๐๖
๑๗. ใครกำหนด?	หน้า ๕๕	๓๕. เคล็ดลับ ๖ ส.	หน้า ๑๐๙
๑๘. ดอกไม้กับก้อนหิน	หน้า ๕๘	ผลงานรวมเล่ม - ธีรภาพ โลหิตกุล	หน้า ๑๑๒

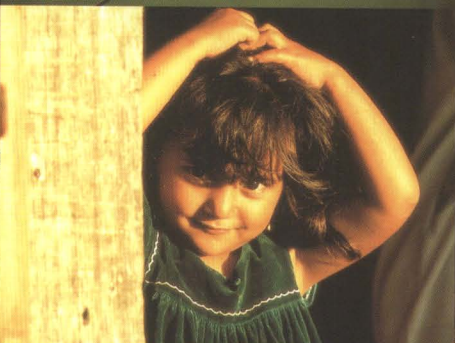
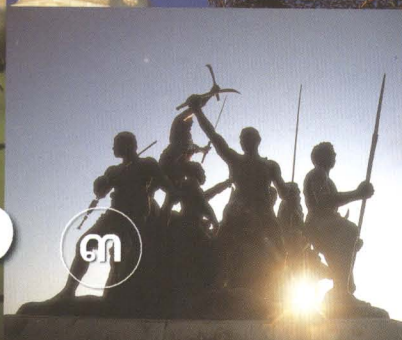
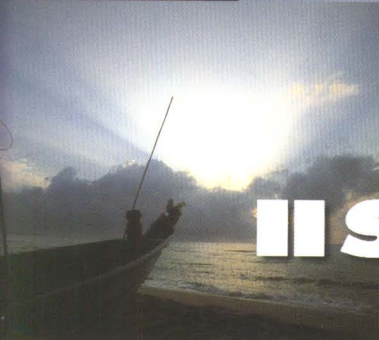

ธีรภาพ โลหิตกุล

เกิดและเติบโตที่กรุงเทพมหานคร จบชั้นมัธยมจากโรงเรียนเทพศิรินทร์
ปริญญาตรีสังคมศาสตรบัณฑิต(สาขาประวัติศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารองค์การนิสิต ม.ก. ปีการศึกษา ๒๕๒๕ - ๒๕๒๖

ทำงานด้านสื่อสารมวลชน โดยเริ่มต้นที่ หนังสือพิมพ์“หญิงยุคใหม่” ในเครือบริษัทมีเดียโฟกัส
ต่อมาประจำกองบรรณาธิการนิตยสารไฮ-คลาส,
อนุสาร อ.ส.ท. ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
และ เป็นบรรณาธิการนิตยสาร “นิว ท็อป”
ก่อนเริ่มงานเขียนบทสารคดีโทรทัศน์ในรายการ“โลกสลัปส์” ที่ บริษัท แปซิฟิก อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น
มีผลงานสารคดี เช่น ชุด “แม่น้ำเจ้าพระยา”, “นครวัด นครธม”, “อาณาจักรสิบสองปันนา” ฯลฯ

ปัจจุบัน เป็นนักเขียนสารคดีอิสระ
มีผลงานรวมเล่ม เช่น “สายน้ำและความทรงจำ”, “แม่น้ำเจ้าพระยา”, “คนไทในอุษาคเนย์”,
“ท่องแดนเจดีย์ไพรในพุกามประเทศ”, “แรงดลใจ ๑”, “มหัศจรรย์สุวรรณภูมิ” ฯลฯ
และเป็นวิทยากรพิเศษถ่ายทอดเทคนิคการเขียนสารคดี
ในสถาบันการศึกษาต่างๆ หลายแห่ง

แสงดาใจ

๑. ใบไม้โหล

๑. ไปมือโหล

สมัยยังเป็นนิสิตสาขาประวัติศาสตร์ ภาพที่ทำให้ผมตื่นตะลึงภาพหนึ่ง ในระหว่างการค้นคว้าข้อมูลเพื่อทำรายงานเรื่อง “สงครามอินโดจีน” คือภาพเด็กหญิงชาวเวียดนาม วิ่งหนีระเบิดนาปาล์มที่กำลังแตกไล่หลังมา ด้วยร่างเปลือยเปล่า เมื่อปี ๒๕๑๕ ซึ่งช่างภาพชาวเวียดนามผู้ถ่ายภาพนี้ให้สำนักข่าวเอพี ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ในเวลาต่อมา

ทราบภายหลังว่าเมื่อเครื่องบินของฝ่ายสหรัฐอเมริกา บินมาถึงระเบิดหมู่บ้านของเธอ เพราะสงสัยว่าเป็นที่ซุกซ่อนทหารเวียดกง ปรากฏว่าเธอวิ่งหนีลงหลุมหลบภัยเป็นคนสุดท้าย แต่ยังไม่ทันที่จะลงไปหมดทั้งตัว มีเสียงระเบิดลูกหนึ่งแตกดังสนั่น แผ่นหลังของเธอจึงถูกแผดเผาด้วยอาวุธนาปาล์ม จนต้องฉีกเสื้อผ้าที่ไหม้ไฟทิ้งไป ก่อนจะวิ่งหนีด้วยอาการตื่นตระหนกสุดขีด แขนสองข้างกางออก บอกความต้องการไถ่ถอนจากใครสักคน มาโอบกอด และปลอบประโลมความน่ารักไร้เดียงสาของเด็กหญิงวัยสิบกว่าขวบ ถูกพม่าพลาญจนหมดสิ้น ด้วยความริยาของสงคราม

ภาพของเธอ กลายเป็นหนึ่งในภาพที่ทำให้โลกจดจำความทุกข์โศกของสงครามเวียดนาม เป็นภาพตัวแทนของเด็กๆ ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามที่มีอยู่ทั่วโลก แล้วหลังจากนั้น ชาวคราวของเธอก็เจ็บหายไ้ไป ไม่มีใครรู้ชะตากรรมของเด็กหญิงที่ชื่อ “ฟาน ถิ กิม ฟุค” อีกเลย

จนกระทั่ง ปี ๒๕๓๙ เมื่อวันเวลาผ่านไปนานถึง ๒๔ ปี เราจึงได้ทราบว่าสายลมแห่งโชคชะตา พัดพาให้เธอไปมีครอบครัวและตั้งรกรากอยู่ที่แคนาดา และตกเป็นข่าวอีกครั้ง เมื่อเธอเดินทางไปร่วมวางพวงมาลา เพื่อไว้อาลัยทหารสหรัฐ ที่เสียชีวิตในสงครามเวียดนาม ซึ่งในจำนวนนั้น อาจมีคนที่ทิ้งระเบิดนาปาล์มใส่เธอ...รวมอยู่ด้วย

“...เบื้องหลังภาพของฉันทันยังมีคนอีกนับพันที่ต้องเสียชีวิต บางคนต้องสูญเสียอวัยวะ กลายเป็นคนพิการ ชีวิตถูกสงครามทำลายสิ้น เพียงแต่ไม่มีใครไปถ่ายภาพพวกเขาไว้เท่านั้น...”

สุนทรพจน์ของเธอสะกิดผู้คน ณ สโมสรทหารแห่งกรุงวอชิงตัน ดีซี. ให้สงบนิ่ง ทว่า ยังไม่ทันที่เธอจะกล่าวจบ ก็มีชายคนหนึ่ง แหวกฝูงชนมุ่งตรงมาหาเธอ จนหน่วยรักษาความปลอดภัยต้องพุ่งไปสกัดกั้นไว้ แล้วรีบนำตัวเธอลงจากเวทีปราศรัยทันที แต่หนุ่มใหญ่นั้นก็ไม่ลดละ เขาพยายามพิสูจน์ให้รบ. เห็นว่าเขาไม่ได้บ้า ไม่ได้เมา และไม่มีอาวุธใดๆ นอกจากความต้องการจะพูดคุยกับสตรีเวียดนามคนนี้นั่นแหละ เพราะเขาคือจอห์น พลัมเบอร์ หนึ่งในนักบินสหรัฐที่บินไปทิ้งระเบิดนาปาล์มที่จังหวัดตรังบัง บ้านของฟาน ถิ กิม ฟุค

“...ผมขอโทษ ผมเสียใจ ตลอดเวลาที่ผ่านมา ภาพของคุณหลอกหลอนผมมาตลอด จนชีวิตผมตกต่ำ ต้องติดเหล้า ครอบครัวแตกแยก...”

เขาพร่ำพรูสิ่งที่อัดอั้นตันใจมาครึ่งชีวิต ขณะที่ฟาน ถิ กิม ฟุค ซึ่งควรจะโกรธแค้นเขามากที่สุด กลับอ้าแขนโอบกอดจอห์นไว้ พร้อมกับปลอบใจเขาว่า

“...ไม่เป็นไร ฉันทักโทษให้คุณ เรื่องมันผ่านไปแล้ว ขอให้มันเป็นบทเรียนเถอะ...”

“...โอ เป็นบุญคุณเหลือเกินที่คุณยกโทษให้ผม การได้คุยกับคุณเพียง ๕ นาที ได้ลบฝันร้ายที่หลอกหลอนผมมา ๒๐ ปีเต็ม...”

คืนวันหนึ่ง เมื่อผมได้รับรู้เรื่องราวดังนิยายของ “ฟาน ถิ กิม ฟุค” จากหนังสือ “แค่นั้น
ต้องโอหสิ” เขียนโดย เจ. คริสตอฟ อาร์โนลด์ แปลโดย สนธิ สุขประเสริฐ ทำให้ผมนึกถึงภาพ
ชุดหนึ่ง ซึ่งผมถ่ายในระหว่างสัญญาจ้างที่เมืองพัทลุงระหว่างพัทลุงและเมืองพัทลุง สวิตเซอร์
แลนด์ เมืองที่โด่งดังจากงานมหกรรมดนตรีแจ๊สระดับโลก และเมืองเล็กๆ ที่สงบงามจนศิลปิน
เพลงร็อคอย่าง เฟรddie เมอร์คิวรี่ มาใช้ชีวิตในบั้นปลาย ก่อนการตายเพราะติดเชื้อเอช.ไอ.วี.

ภูมิทัศน์ของเมืองริมทะเลสาบในฤดูใบไม้ร่วง เรียกเสียงชัตเตอร์กล้องของผมให้ดังระรัว
ตั้งแต่เมื่อแสงแรกทอดทาบผืนน้ำใสสะอาด ทว่า ทั้งหมดทั้งมวลของภาพชุดม้งเทรอร์ช ผมกลับ
ติดอกติดใจภาพใบไม้ที่ร่วงหล่นบนทางเดินริมทะเลสาบ จนหยิบมาดูซ้ำๆ ได้ไม่รู้เบื่อ

ชีวิตของผู้ที่บาดเจ็บล้มตายไปในสงคราม จะต่างอะไรเล่ากับใบไม้ที่ปลิดปลิวลงสู่พื้น ฟาน
ถิ กิม ฟุค คือหนึ่งในจำนวนนั้น แม้เธอจะไม่สูญเสียทั้งร่างกายและอวัยวะ แต่บาดเจ็บที่แผ่น
หลังและดวงใจที่แตกสลาย เพราะหมู่บ้านถูกเผา ญาติพี่น้องแตกกระเจาย อาจหนักหน่วงกว่าชีวิต
ที่ตายไปเสียด้วยซ้ำ

ทว่า วันนี้ ใบไม้ที่ร่วงหล่น กลับเปล่งประกายจับตา
ด้วยคำว่า...ไม่เป็นไร ฉันให้อภัย!

ปล. ปัจจุบัน ฟาน ถิ กิม ฟุค เป็นทูตสันถวไมตรี
ทำหน้าที่รณรงค์เพื่อสันติภาพให้กับองค์การสหประชาชาติ

□ มงเทรอร์ช สวิตเซอร์แลนด์, เดือนพฤศจิกายน, ๐๘.๑๕ น.
ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๓๐ มม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒. เล็ก ๆ ที่ยิ่งใหญ่

ใคร ๆ ก็รู้ว่าประเทศจีนกว้างใหญ่ไพศาลเพียงใด มีใครบางคนว่าถ้าจะเที่ยวจีนให้ทั่วสิบปีบางที่ยังไม่พอ จะจจะแค่แหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมที่องค์การยูเนสโกยกย่องให้เป็น “มรดกโลก” ก็มีมากถึง ๓๐ แห่ง นับว่ามากที่สุดในโลก ขณะที่ไทยเรามี ๔ แห่ง

ผมมีโอกาสได้สัมผัสความยิ่งใหญ่ของมรดกโลกทางธรรมชาติของจีน ๒ แห่งในมณฑลเสฉวน คือ อุทยานแห่งชาติหวงหลง และอุทยานแห่งชาติจิวไจ่กั๋ว ผมตื่นตะลึงกับความตระการตาของป่าไม้ ขุนเขา น้ำตก และโดยเฉพาะทะเลสาบที่มีสีน้ำสวยใสตั้งฉากในเทพนิยาย

แต่กระนั้น ยังมีภาพจากจิวไจ่กั๋วอยู่ภาพหนึ่ง ซึ่งแม้จะไม่ใช่ภูมิทัศน์อันยิ่งใหญ่ที่น่าอัศจรรย์ใจ แต่ผมกลับหยิบภาพนี้มาชื่นชมได้มิรู้เบื่อ

ความจริงมันก็เป็นแค่วัชพืชไร้ค่าที่ขึ้นอยู่ริมทะเลสาบแห่งหนึ่ง มองเผิน ๆ จะไม่เห็นความงาม นอกจากความรก แต่พอลันที่ล่องเอาเลนส์ซูมดึงภาพกลุ่มดอกกลุ่มหนึ่งเข้ามาใกล้ ผมก็พบว่าฉากหลังที่เป็นผืนน้ำสีเทอคอยซ์ในทะเลสาบ ช่วยเสริมส่งให้วัชพืชไร้ค่ามีความโดดเด่นขึ้นมาเป็นพิเศษ

ตลอดช่วงชีวิตการเดินทางเพื่อทำสารคดีของผม ได้พานพบคนเล็กๆ ในถิ่นที่ต่าง มากมาย หลายคนกลายเป็นตัวละครในสารคดีของผม บางคนเอื้ออาหารข้อมูล ความรู้ กระทั่งน้ำใจไมตรีให้เต็มเปี่ยม หนึ่งในจำนวนนั้น ผมไม่เคยลืมครอบครัวชาวนาริมฝั่งสายน้ำแม่แจ่มที่มน้ำใจให้ผมได้ชุกหัวนอนในคืนฝนพรำ

ครั้งนั้นผมและเพื่อนอีกสองคน ถ่อแพไม้ไผ่ล่องไปตามลำน้ำแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เราวางเป้าหมายจะไปให้ถึง “ผาสะกาด” จุดพักแรมกลางทาง แต่ด้วยความอ่อนหัดกับเส้นทางที่คดเคี้ยวของลำน้ำ ทำให้เราพล่าพลายเวลาไปจนกระทั่งความมืดเข้ามาเยือน ในขณะที่ยังไม่มีวี่แววว่าจะได้เห็นความยิ่งใหญ่ของผาสะกาด แถมยังมีฝนพรำลงมายืดเยื้อดความหนาวเหน็บระคนหิวให้เราอย่างไม่ปราณีปราศรัย

“...ข้างหน้ามีแสงตะเกียงจากกระท่อชาวบ้าน...”

เพื่อนผมตะโกนขึ้นด้วยน้ำเสียงอันปีติ เราพร้อมใจกันปักหัวแพ่เข้าริมฝั่งทันทีโดยไม่ต้องตัดสินใจอะไรมากนัก เราหวังว่าอย่างน้อยจะได้ขออาศัยครัวของเขารุงหาอาหาร ขอชานบ้านพอให้เราได้หลบฝนบ้างเท่านั้น แต่ผลจากการเจรจากับเจ้าของบ้าน กลับได้รับสิ่งตอบแทนเกินกว่าที่เราคาดคิด

พี่ชายซึ่งเป็นชาวไร่ผู้อารี กุหลุกจอบูเสื่อ กางมุ้งและแบ่งปันหมอนกับผ้าห่มให้ รวากับพวกเราเป็นญาติสนิทหรือแขกคนสำคัญ และดูแลช่วยเหลือเราหาอาหารกินกันอย่างดีเลิศ ก่อนที่เราจะลาจากไปในเช้าวันรุ่งขึ้น โดยมีเพียงคำขอบคุณและการยกมือไหว้ตอบแทนน้ำใจอันงดงามของเขา

เหตุการณ์นี้ล่วงเลยมากกว่าสิบปีแล้ว แต่ผมไม่เคยลืมเลือน และยังตั้งคำถามกับใจตนด้วยว่า ถ้ากระท่อมน้ำริมลำน้ำแม่แจ่ม ไม่ใช่ที่พักพิงของพี่ชายชาวไร่ใจดี แต่เป็นที่สุมหัวของพวกลักลอบตัดไม้เถื่อน หรือพวกปล้นชิงยาเสพติด...อะไรจะเกิดขึ้น?

ในทางกลับกัน ถ้าชายฉกรรจ์ที่ปักหัวแพ่เข้าไปที่กระท่อมเพื่อขอที่ซุกหัวนอน ไม่ใช่กลุ่มคนทำสารคดีอย่างพวกผม ชะตากรรมของครอบครัวชาวไร่สองสามีภรรยา กับลูกน้อยอีกหนึ่ง...จะเป็นเช่นไร?

มันช่างเป็นคำถามที่ยากจะหาคำตอบ ผมรู้เพียงว่าในความกว้างใหญ่ไพศาลของพื้นที่ปดพิย่อมมีกรวด หิน ดิน ทราย เม็ดเล็กๆ เป็นองค์ประกอบ คราใดที่ผมสัญจรอนแรมไปในถิ่นที่

ซึ่งมีธรรมชาติหรือโบราณสถานอลังการตระการตา ไม่ว่าจะเป็นมหาปราสาท พระราชวัง วิหาร
เถื่อนถ้ำ มหานที หน้าผาสูง ท้องทะเลกว้าง ผมชอบที่จะได้พูดคุยกับคนเล็กๆ แม้ว่าเขาอาจ
เป็นเพียงคนขายดอกไม้ คนกวาดลานวัด คนเลี้ยงม้า คนถีบสามล้อ ชาวเขาจบ ป.๔ ฯลฯ

ไม่ใช่เพราะคุยแล้วทำให้ผมรู้สึกเหนือกว่า หรือสำคัญกว่าพวกเขา แต่คุยแล้วกลับทำให้
ผมเตือนใจตน ว่าแท้ที่จริงตัวของเรานั้น ก็เพียงเศษเก๋ารัฐิติดบนพื้นพิภพนี้เท่านั้น

ขอบคุณอ้ายจันต๊ิบ ใจหาญ ชาวไร่ผู้อารีคนนั้น

ที่ทำให้ผมได้รู้จักคนเล็กๆ ผู้ยิ่งใหญ่อย่างยากจะลืมเลือน

ขอบคุณเจ้าวัชพืชดอกเล็กๆ

ที่ทำให้ไม่เคยลืมมรดกโลกที่ยิ่งใหญ่ อย่าง “จิ่วไถ่โก่ว”

□ อุทยานแห่งชาติจิ่วไถ่โก่ว, เดือนตุลาคม, ๑๕.๓๐ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๒๐๐ ม.ม.
รูรับแสง F๔.๕, ความไวชัดเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒. เล็กๆ ที่ยิ่งใหญ่

๓. ไม่อิงนิยาย

๓. ไม่อิงนิยาย

ไบไม่เปลี่ยนสีที่จิวใจโกว...

หลายคนเห็นภาพนี้แล้วเป็นต้องถาม ว่าใช้เทคนิคพิเศษในการถ่ายภาพหรือไม่ ? ใช้ฟิลเตอร์ย้อมสีให้จัดจ้านเกินจริงหรือเปล่า ? หรือไม่ก็ว่าเป็นคือผลจากการใช้น้ำยาเร่งสีในห้องแล็บใช่มั๊ย ? และอีกหลายคำถามที่มาจากความไม่เชื่อว่าเป็นสีจริงตามธรรมชาติ

ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร เพราะเมื่อแรกสัมผัสด้วยสายตาในสถานที่จริง ผมก็เกือบหลงเชื่อว่าภาพที่ปรากฏแก่สายตาเบื้องหน้า เป็นภาพแห่งความฝัน

เพราะอุทยานแห่งชาติจิวใจโกว ในมณฑลเสฉวนของจีน ไม่เพียงได้รับการยกย่องให้เป็น ๑ ใน ๑๐ สิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติบนผืนแผ่นดินจีน แต่ยังได้รับการขึ้นทะเบียนโดยองค์การยูเนสโกแห่งสหประชาชาติ ให้เป็น “มรดกโลกทางธรรมชาติ” ของมวลมนุษยชาติ ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นที่รำลึกอระบือไกลอีกว่า หากใครได้มาทัศนียบึงน้ำที่นี่แล้ว ก็มิพักต้องไปแสวงหาความงามของสายน้ำที่ใดๆ ในโลกใบนี้อีก!

โดยเฉพาะที่ทะเลสาบห้าสี จะคงงามตระการตาดั่งดินแดนในเทพนิยายเมื่ออย่างเข้าสู่ฤดูไบไม่เปลี่ยนสี ราวเดือนตุลาคมของทุกปี ด้วยอิทธิพลของภูเขาหินปูนที่โอบกอดจิวใจโกวไว้ ทำให้น้ำในทะเลสาบมีปริมาณแคลเซียมและกำมะถันเข้มข้นเป็นพิเศษ จนสีของน้ำกลายเป็นสีฟ้าอมม่วงคล้ายสีเทอร์คอยซ์ ยิ่งเมื่ออย่างเข้าสู่ฤดูหนาว ไบไม่เปลี่ยนสีจากเขียวเป็นเหลือง และแดงอมส้ม สีสนับรยาภาคในทะเลสาบห้าสีจึงตัดกันฉูดฉาดต้งภาพผันในจินตนาการ

จนแทบไม่น่าเชื่อว่านี่คือภาพที่บันทึกด้วยกล้องธรรมดา โดยมีได้ใช้อุปกรณ์พิเศษใดๆ แม้กระทั่งฟิลเตอร์ โพลารอยด์ ซึ่งเป็นฟิลเตอร์ที่ช่างภาพมักใช้ในยามที่ต้องการให้ท้องฟ้ามีสีเข้มกว่าปกติ

เฟ่งพินิจภาพเหมือนฝันอยู่นาน กดชัตเตอร์กล้องเพื่อบันทึกภาพทะเลสาบห้าสีไว้บนแผ่นฟิล์มนับครั้งไม่ถ้วน แล้วผมก็ถามตัวเองว่า อันที่จริง ชีวิตมนุษย์มันต่างกับภาพไม่เปลี่ยนสีที่ใจใจไถ่ตรงไหน?

เด็กหนุ่มบางคนอายุยังไม่ทันบรรลุนิติภาวะ แต่มีชื่อเป็นบุคคลผู้ร่ำรวยติดอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยและทวีปเอเชีย ด้วยมูลค่าหุ้นจำนวนมหาศาลที่คุณพ่อนักการเมืองและนักการสื่อสารผู้มั่งคั่งโอนมาให้ จนดูราวกับว่าแม้แต่ดาวและเดือนก็ยังจะเคลื่อนเข้ามาอยู่ในมือของเขาได้ไม่ยาก

แต่เด็กหนุ่มอีกคนหนึ่ง ซึ่งผมพบพานจากรายการสารคดีที่แผ่กิ่งก้านแห่งหนึ่งของเด็กลูกครึ่ง ผมได้มีชีวิตฟูเฟื่องดังเทพนิยายเหมือนก๊อด-จักรพรรธน์, ทาทา ยัง หรือ นิโคล เทริโอ ฯลฯ ทว่า ชีวิตของเขาไร้หนทางเสียยิ่งกว่านิยายเศร้าเรื่องใดๆ ที่เราเคยสัมผัส เพราะเด็กหนุ่มลูกครึ่งทหารจีไอ.ผิวขาวคนนี้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ แต่ไม่มีปัญญาไปเรียน ด้วยต้องคอยปรนนิบัติยายที่ตาบอด พร้อมกับเลี้ยงหลานสาวที่ถูกแม่ทิ้งไป หลานสาวคนนี้เป็นลูกของน้องสาวซึ่งเป็นลูกคนละพ่อกับเขา และหลานสาวยังลืมนามสกุลโดยไม่รู้ว่าเป็นใครคือพ่อ เพราะแม่ถูกข่มขืน โดยยังไม่ทันที่เธอจะตั้งไข่ แม่ก็ทิ้งเธอไว้ให้เป็นภาระรับผิดชอบของลุง

ย่ำว่านี่คือเรื่องจริง ยืนยันว่าเด็กหนุ่มคนนี้มีตัวตนจริง และอยากถามว่าคุณเคยอ่านนิยายชีวิตเรื่องไหนที่รันทดกว่านี้อีกไหม? และ...ถ้าเป็นตัวเรา เราพร้อมที่จะรับกับชะตากรรมเยี่ยงนี้หรือไม่?

หรือแม้แต่ชะตากรรมของแผ่นดิน ใครจะคิดว่าอาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองแต่สมัยทวารวดีเมื่อพันกว่าปีก่อนอย่างมอญ มาวันนี้จะกลายเป็นหนึ่งในชนชาติที่ไม่มีประเทศของตนเอง ใครจะคิดว่ามหาอำนาจหลังม่านเหล็กที่เคยเกรียงไกรอย่างสหภาพโซเวียตรัสเซีย มาวันนี้ที่เหลือแค่คำว่า

รัสเซีย จะกลายเป็นหนึ่งในประเทศที่ขาดแคลนอาหาร และเป็นประเทศที่ปล่อยให้ลูกเรือดำน้ำตาย
หมู่จากสาเหตุความล้าสมัยของยุทธภัณฑ์

เช่นนั้นแล้วใครจะกล้ารับประกันว่า ประเทศหนึ่งในอาเซียนที่ถือเป็นชุมทางอินโดจีนอย่าง
ไทย วันข้างหน้าอาจประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเมืองเสียยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ หากคน
ในชาติยังฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ใช้พลังงานอย่างไม่บันยะบันยัง และยังไม่ตั้งจิตตาย ปล่อยให้หนักการเมือง
เอาบ้านเอาเมืองมา “เล่น” กันเช่นทุกวันนี้

ก็เตรียมใจรับชะตากรรมจาก “เรื่องจริงไม่อิงนิยาย” เรื่องใหม่กันให้ดีเถิด

เพราะ ๑๔ ตุลา, ๖ ตุลา กับพฤษภาทมิฬนะ

มีใครคิดมาก่อน...ว่ามันจะเกิด!

□ อุทยานแห่งชาติใจใจโก้ว มณฑลเสฉวน ประเทศจีน, เดือนตุลาคม, ๑๐.๒๕ น.

กล้อง Nikon Fm2, เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๔. **เดินหน้าหา“โอกาส”**

ชื่อ “ปราณบุรี” ถูกบันทึกไว้ในความทรงจำของผม ตั้งแต่จบออกมาทำงานใหม่ๆ พี่ๆ ในกองบรรณาธิการอนุสารอ.ส.ท.ต่างเล่าขานถึงความงามของ “ปากน้ำปราณ” ซึ่งมีชุมชนชาวประมงตั้งอยู่บริเวณที่แม่น้ำปราณบุรีไหลออกสู่อ่าวประจวบ

แต่เชื่อไหมว่า กาลเวลาผ่านไปเกือบ ๒๐ ปี จนแล้วจนรอดผมก็ยังไม่ได้สัมผัสปากน้ำปราณ ที่ถวิลหา ทั้งๆ ที่เป็นทางผ่านขึ้นลงกรุงเทพฯ กับปักชั้ได้เป็นประจำ จนกระทั่งวันหนึ่งในฤดูหนาว ผมก็สบโอกาสไปปราณบุรี แต่ก็ได้อิสระเสรีเหมือน ๒๐ ปีก่อนโน้น เพราะผมชอบลูกสาวตัวน้อย สองคนที่พ่ร้ายเรียกเรียกร้องจะเที่ยวทะเลไปด้วย

ครั้นได้จังหวัดตอนเด็กๆ ไปเล่นน้ำทะเลกับแม่ของเขา ผมก็รีบวิ่งรอกไปตามเส้นทางสู่ปากน้ำปราณ ด้วยความหวังเต็มเปี่ยมที่จะได้เห็นหมู่บ้านประมงอันสงบงามดังภาพฝัน แต่พอไปถึง ภาพที่ปรากฏคือเสาผูกเรือตั้งโด่เด่เรียงรายไปตลอดสองฟากฝั่งแม่น้ำปราณ ทว่าเรือประมงหายไปในไหนหมด เหลืออยู่แต่เรือที่กำลังซ่อม ผมใจหายวาบ โอ...ไม่ถึง ๒๐ ปี ปากน้ำปราณเปลี่ยนไปเพียงนี้เชียวหรือ ?

“...เรือไม่ได้หายไปไหนหรอกคุณ ก็คืนนี้เป็นคืนเดือนแรม เรือใหญ่เขาก็ออกทะเลกันหมดนะสิ...”

พี่ชายเจ้าของแพหมึก ซึ่งรับหมึกมาแปรรูปส่งออกญี่ปุ่น ทำให้ผมใจชื้นขึ้นมาหน่อย ว่าเพียงแต่ผมมาผิดจังหวะ เรือใดหมึกขนาดใหญ่ซึ่งเป็นสีสันของปากน้ำปราณจะออกทะเลในช่วง

คืนเดือนมืด เพื่อเวลาฉายไฟลงในน้ำ บรรดาหมึกจะพากันมาเล่นไฟดี ไม่เหมือนคืนเดือนเพ็ญ หมึกจะกระจายไม่รวมฝูง คำบอกเล่าของเขาทำให้ผมนึกถึงบทความสารคดีที่น่าประทับใจเรื่องหนึ่ง คือ “รัตติกาลเดือนมืดกับเรือไคหมึก” ผลงานของคุณพิทยา ว่องกุล ตีพิมพ์ในนิตยสารสารคดี เมื่อหลายปีก่อน

ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้อ่านใจคนประมงเรือไคหมึกแล้ว ยังทำให้เราทราบความจริง บางอย่างอันมิอาจปฏิเสธ ว่าหมึกไม่ใช่ปลา แต่เป็นสัตว์ในตระกูลหอย คำเรียกขานว่า “ปลาหมึก” จึงไม่ถูกต้องตามหลักชีววิทยาอย่างที่ควรจะเป็น

แต่ที่สุดผมก็ต้องออกหักซ้ำสอง เมื่อทราบว่าเรือไคหมึกใหญ่ออกทะเลแล้ว จะไม่กลับมา ง่ายๆ ในขณะที่ผมมีเวลาอยู่ที่นี้เพียงไม่กี่วัน “...ไม่มีใครทำอะไรไปเสียทุกอย่าง...” ผมปลอบใจตนเอง โดยนึกเสียดายคราวนี้ได้พาครอบครัวมาเที่ยวก็สบายใจดี

เช้าตรู่วันรุ่งขึ้น ขณะลู่ๆ ยังหลับสบายใต้ผ้าห่มอุ่น ผมก็อดไม่ได้ที่จะคว่ำกล้องออกตระเวน ทั่วๆ ที่ในชีวิตปกติที่บ้าน เวลานี้ผมเพิ่งล้มตัวลงนอนได้สักสามชั่วโมงกว่าเท่านั้น คราวนี้ผมเลือก ขับรถไปตามเส้นทางถนนเลียบบทะเล จนถึงบ้านหนองเสือ ผมก็ต้องประหลาดใจ ที่เห็นมีเรือประมง ขนาดเล็กจอดเรียงรายอยู่หลายลำ ท่ามกลางคลื่นลมแรงพอสมควร ผมรีบจอดรถ แล้วเดินฝ่าแรง กระโชก ตรงไปยังกลุ่มชาวประมง ๓-๔ คน ที่นั่งผิงไฟอยู่ใต้ต้นมะพร้าว

“...คลื่นลมอย่างนี้ ประมงชายฝั่งอย่างพวกเราก็คงออกทะเลไม่ได้หรอก...”

ใช้สิ! คืนเดือนมืด เรือใหญ่ออกทะเล แต่คลื่นลมในฤดูมรสุมฝั่งอ่าวไทย ก็ทำให้บางวัน บรรดาเรือเล็กต้องอยู่โยงเฝ้าฝั่ง นี่คือจังหวะเวลาของชีวิตที่คนประมงต้องเรียนรู้ มิฉะนั้นก็อดตาย หรือไม่ก็เอาชีวิตไปทิ้งทะเล แล้วที่มานั่งผิงไฟกันแต่เช้า ก็ไม่ได้มาสังสรรค์สโมสรให้เมื่อยตุ้ม แต่มานั่งเฝ้าระวังเรือของใครของมัน เพื่อลมฟ้าเรวนเกิดพายุลใหญ่ซัดเข้ามา จะได้ไม่เสียหายมาก เพราะสำหรับประมงชายฝั่ง การไม่ได้ออกทะเลสัก ๒-๓ วัน ก็หนักหนาพอควรแล้ว อย่าให้ต้อง เสียเรืออีกเลย

สนทนาพาทีไป ตามผมก็มองความเคลื่อนไหวของท้องฟ้ายามอรุณไป ในใจคาดหวังว่าพระสุริยะเทพจะบันดาลปรากฏการณ์อะไรบางอย่าง นั่นคือจากรุ่งอรุณทวยในทะเล โดยมีเรือประมงเรียงรายบนชายหาดเป็นฉากหน้า แต่ไม่คาดคิดว่าจะมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น เมื่อพี่ๆ พา กันถอดเสื้อแล้ววิ่งกระโจนลงน้ำ ช่วยกันลากจูงเรือลำหนึ่งซึ่งกำลังถูกคลื่นซัดห่างฝั่งไปทุกที ในเวลาไล่เรียงกับห้วงยามที่ดวงตะวันโผล่พ้นขอบฟ้าตัดกับผืนน้ำ รวากับนัดหมาย

ผมรัวชัตเตอร์กล้อง ด้วยความรู้สึกว่านี่คือชีวิตที่แท้ของคนหาปลา และนี่อาจเป็นภาพทะเลที่มีชีวิตชีวาที่สุดภาพหนึ่งในความทรงจำที่สอนเราว่า บางคราว เราต้องรู้จักรอคอยจังหวะเวลา แล้ว “โอกาส” จะเดินมาหา

แต่บางเวลา เราต้องเป็นฝ่ายเดินไปแสวงหา

“โอกาส” จึงจะมาถึง

□ ชายหาดปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์, เดือนกุมภาพันธ์, ๐๗.๑๕ น.
ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๓๕ มม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๔. เดินหน้าหา“โอกาส”

๕. ผู้ไม่ยอมแพ้

ปกติผมจะนั่งเขียนหนังสือจนตีก้น แล้วตื่นสายราวแปดโมงเป็นประจำ ทำอย่างนี้มานานหลายปี แต่ก็ไม่รู้ด้วยเหตุใด เวลาไปทะเล ทั้งเพื่อการพักผ่อนหรือไปถ่ายสารคดี นาฬิกาในร่างกายเป็นต้องปลุกตัวเองให้ตื่นแต่รุ่งสางทุกทีไป สงสัยข้างในกายอยากจะบอกว่า ถ้าอยากนอนตื่นสาย แล้วจะย่ำตัวเองมาจากเตียงนอนที่บ้าน ให้สิ้นเปลืองทั้งเวลาและเงินทองทำไม?

บรรยากาศยามเช้าที่ชายหาด มั่นแสนจะคุ้มค่ากับการตื่นขึ้นมาสูดลมหายใจให้เต็มปอด เสพสุนทรีกับยามรุ่งอรุณให้เต็มตา โดยเฉพาะช่วงเวลาก่อนดวงอาทิตย์โผล่พ้นเส้นบรรจบน้ำกับฟ้า จะเปล่งสีออกมางดงามเกินบรรยาย เฟลอลๆ สวยกว่าตอนอาทิตย์ขึ้นมาจริงๆ เสียอีก

วันเสาร์ปลายเดือนมีนาคม ๒๕๔๖ ณ ชายหาดบ้านกรูด อำเภอบางสะพาน ประจวบคีรีขันธ์ เช้าวันนั้นก็เช่นกัน นาฬิกาในร่างกายปลุกผมขึ้นมาแต่เช้า ยังไม่ทันแปรงฟันก็จัดแจงเปิดประตูบ้าน พักมาแหงนหน้าสำรวจท้องฟ้า เพราะรู้ว่าเช้าวันนี้อาจโชคไม่ดีจากสภาพอากาศแปรปรวน มีฝนตกมาตั้งแต่เย็นวันวาน ทั้งๆ ที่เพิ่งเข้าหน้าร้อน ซึ่งก็จริงดังคาด กลุ่มก้อนเมฆยังค้ำคางอยู่ที่ขอบฟ้า บดบังตะวันไม่ให้เปล่งประกายสีส้มออกมา

ไม่เป็นไร ถึงยังงี้ก็อยากไปเห็นภาพชีวิตชาวประมงยามเช้า จัดแจงแปรงฟันแล้วคว้า กระเป๋ากล่องออกท่องชายหาดบ้านกรูดที่มีแนวยาวนานสิบกิโลเมตร เดินรับลมเย็นยามอรุณไปเรื่อยๆ สายตาสอดส่องมองหาหมู่บ้านชาวประมง ซึ่งตั้งสลับกับรีสอร์ตและบ้านพักตากอากาศเป็นระยะไปตลอด หาดบ้านกรูดนับเป็นหาดที่สวยงามและสงบเงียบอย่างคาดไม่ถึง น่าเสียดายที่

ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับรัฐ ในปัญหาโครงการสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูด-บ่อนอก ทำให้ความงามของที่นี่ถูกบดบัง ไม่ต่างจากดวงอาทิตย์ที่ถูกก้อนเมฆกลืนกินเสียสนิทเวลานี้

ฝ่ายผู้รับสัมปทานสร้างโรงไฟฟ้าอ้างว่า ชายทะเลบ้านกรูดไม่มีปะการังหรือสิ่งมีชีวิตที่ทรงคุณค่าต่อระบบนิเวศชายฝั่ง แต่ชาวบ้านยืนยันว่าหาดนี้มีแนวปะการังขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นปะการังก้อน ผิวคล้ายลูกมะกรูด เรียกกันว่า “หินกรูด” ซึ่งแม้จะไม่สวยงามเท่าทะเลอื่น แต่นักวิชาการก็ยืนยันว่าเป็นปะการังกลางน้ำชนิดที่หายาก เหลืออยู่ไม่กี่แห่งในประเทศไทย

ที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าใครจะประเมินค่าของทะเลแห่งนี้ว่าอย่างไร แต่ท้องทะเลก็หล่อเลี้ยงชีวิตชาวบ้านกรูดมาหลายชั่วอายุคน เพราะเป็นแหล่งประมงชายฝั่งที่ยังอุดมสมบูรณ์ จนแม้แต่ชาวประมงที่เพชรบุรียังรอนแรมมาจับปลาที่นี่ ในขณะที่โรงไฟฟ้าต้องใช้น้ำทะเลเป็นแหล่งระบายความร้อน อย่างที่เรียกกันว่า “ระบบหล่อเย็น” ใครจะรับประกันได้ว่าเมื่ออุณหภูมิน้ำเปลี่ยนไปแล้ว ความอุดมสมบูรณ์ของกุ้ง หอย ปู ปลา จะยังดำรงอยู่เหมือนเดิมหรือไม่?

ทุกวันนี้ รายได้ต่ำที่สุดจากการออกเรือหาปลาในหนึ่งวันคือ ๓๐๐-๔๐๐ บาท รัฐบาลจะกลักรับประกันได้หรือไม่ว่าหากมีโรงไฟฟ้าแล้วเงินในกระเป๋าชาวบ้านกรูดจะไม่ลดลง แน่นอน ทุกคนก็ต้องเสียสละอะไรบางอย่างเพื่อส่วนรวมบ้าง แต่ทำไมต้องเป็นชาวบ้านกรูด และจริงหรือ ที่ไม่มีที่รกร้างชายทะเลแหล่งอื่นที่สามารถสร้างโรงไฟฟ้าได้เลย?

ข้อมูลและคำถามเหล่านี้ประดังประเดออกมาจากปากชาวบ้านที่ผมมีโอกาสพูดคุยด้วย ในช่วง ๒-๓ วันที่สัณฐะจรมาที่นี้ แต่ที่ประจักษ์ด้วยตาตนเองคือความสะอาดและเงียบสงบของชายหาดบ้านกรูดเหมาะจะเป็นสถานตากอากาศรองรับนักท่องเที่ยวที่ล้นมาจากหัวหิน ชะอำได้สบายๆ โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่นและยุโรป ซึ่งเป็นกลุ่มที่ชอบความเงียบสงบ บ่ายชี้ทางไปรีสอร์ตที่เรียงรายอยู่หลายแห่ง ยืนยันความจริงข้อนี้

แล้ววันหนึ่ง ถ้ามีโรงไฟฟ้าตั้งทะمينขึ้นมา ถามว่าจะมีใครหนอ อยากมาเที่ยวทะเลที่อยู่ข้างเตาไฟ!

สรุปแล้วได้น้ำก็มีทรัพยากรสมบูรณ์ บนชายหาดก็ทำรายได้จากการท่องเที่ยวได้ยั่งยืนไปชั่วลูกชั่วหลาน เป็นคำตอบที่ชัดเจนที่สุด ว่าทำไม ชาวบ้านกรุดจะไม่ลุกขึ้นมาต่อต้านโรงไฟฟ้า ผมไม่เชื่อว่าจะมีใครมาหลอกชาวบ้านที่มีฐานะค่อนข้างดีอย่างชาวบ้านกรุดได้ ถ้าเขาไม่ลุกขึ้นมาต่อสู้ด้วยตัวเอง ซึ่งในที่สุด การยืนหยัดต่อสู้ก็สำแดงผลออกมาว่า รัฐบาลตัดสินใจชะลอโครงการสร้างโรงไฟฟ้าหินกรุด-บ่อนอก โดยอาจย้ายไปสร้างที่อื่นที่เหมาะสมกว่านี้

ในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา อำเภอบางสะพานคือแหล่งกำเนิดทองนพคุณ ที่พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศโปรดฯให้นำไปทำเป็นทองคำเปลวหุ้มมณฑปพระพุทธบาท สระบุรี ดังนั้น ทองแท่งย่อมทนทานต่อการพิสูจน์ ชายหาดบ้านกรุดก็ผ่านการทดสอบและพิสูจน์มาครั้งแล้วครั้งเล่า จนแม้จะถูกเมฆหมอกมาบดบัง ก็ยังโชนแสงออกมาได้

เจกเซ่นดวงอาทิตย์เข้าวันนั้น ในที่สุดก็เพียรพยายามแหวกหาช่องโหว่ของกลุ่มเมฆ แล้วเปล่งประกายลำแสงลอดช่องว่างออกมาจนได้ ผมรีบวิ่งเข้าไปที่เรือลำเล็กที่ชาวบ้านจอดไว้บนชายหาด แล้วอาศัยเรือเป็นฉากหน้าถ่ายทอดความงามของอาทิตย์ผู้ไม่ยอมแพ้ดวงนั้น

**จนรู้สึกว่าบางที่ อาจจะสวยและทรงคุณค่า
กว่ายามที่ไร้เมฆหมอกบดบัง
เสียด้วยซ้ำ!**

□ หาดบ้านกรุด ประจวบคีรีขันธ์, เดือนมีนาคม, ๐๗.๑๐ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๖. **กรุ**

ถ้าเลือกได้ ช่างภาพทุกคนคงอยากถ่ายภาพในบรรยากาศเช่นนี้ ถ้าเลือกได้ ยาวชนทุกคนคงอยากได้รับโอกาสเช่นนักศึกษาในกลุ่มนี้

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ เช้าวันหนึ่งในฤดูหนาว สายลมเย็นพัดพลิ้วแผ่วเบา ไม่หนาวเกินจนนิ้วที่กดชัตเตอร์กลิ้งสั่นสะท้าน เสื้อแจ็คเก็ตกับผ้าพันคอช่วยปรับอุณหภูมิในร่างกายให้อบอุ่นกำลังดี ก่อเกิดสุนทรีเมื่อเดินชมแมกไม้และสายหมอก ซึ่งจะว่าไปเวลานี้ก็ใกล้สายแล้ว แต่ม่านหมอกยังพริ้วไโรบอบกอดผืนป่าไว้เหมือนยังตัดใจไม่ได้ ขณะที่พระอาทิตย์ซักราชรถมารอทำหน้าที่ส่องสว่างแต่มวลชีวิตอย่างกระตือรือร้น

ปรากฏผลเป็นไรแดดทอดทาบบนป่าและขุนเขาในอ้อมกอดสายหมอกมลังเมลือง เป็นก้านลึล้าค่าแต่ช่างภาพที่ขยันตื่นแต่เช้า

เช่นเดียวกับยาวชนกลุ่มนี้ พวกเขามีได้เดินดูนกชมไม้ไปเรื่อยเปื่อย หากแต่ละก้าวที่เหยย่าง คือการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และบรรยากาศ สำหรับสร้างแรงบันดาลใจในการเขียนบทกวี เรื่องสั้น สารคดี เพราะพวกเขาเป็นนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาไทยกับ ผ.ศ.ธัญญา สังขพัฒน์ธานนท์ หรือที่ฉววรรณกรรมรู้จักในนาม “ไพฑูรย์ ธัญญา” นักเขียนรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียน (ซีไรท์) จากผลงานรวมเรื่องสั้น ชุด“ก่อกองทราย”

ทุกๆ ปี อาจารย์นักเขียนหนุ่มจะนำนักศึกษาออกค่ายฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการงานเขียน

ตามแหล่งธรรมชาติอย่างอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ อันอุดมด้วย
แมกไม้ ขุนเขา สัตว์ป่า ทาก และวัตถุโบราณชิ้นเล็กในการรังสรรค์งานเขียนได้หลากหลาย ด้วยตระหนัก
ว่าหวั่นไหวไม่ถลอก ยากจะขี้อักรยานเป็น ฉันทา นิ่งเรียนไวยากรณ์ไทยอยู่ในห้องเรียนอย่างเดียว
ก็ยากจะเขียนหนังสือเป็น ฉันทา

กิจกรรมค่ายนักเขียนดำเนินมาหลายครั้ง นอกจากมีรายการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ใน
ภาคเช้า เพื่อหาวัตถุโบราณมาลงมือเขียนในภาคบ่ายแล้ว ยังมีนักเขียนมืออาชีพ ผู้ชำนาญทางบท
กวี เรื่องสั้น และสารคดี หมุนเวียนเป็นแขกรับเชิญมาถ่ายทอดประสบการณ์ และเป็นพี่เลี้ยง
เสนอแนะแนวทาง ดิฉัน วิจารณ์งานเขียนของนักศึกษา พร้อมๆ กับเติมกำลังใจให้ก้าวสู่การเป็น
นักเขียนคุณภาพในอนาคต

แขกรับเชิญหลายคนเป็นเพื่อนนักเขียนซีไรท์ของอาจารย์หนุ่ม อย่าง ศิลา โคมฉาย
กนกพงษ์ สมสงพันธ์ ไพวรินทร์ ขาวงาม ฯลฯ ซึ่งจะว่าไป นักศึกษาตามสถาบันใหญ่ๆ ใน
กรุงเทพฯ ยังยากจะได้รับโอกาสดีเช่นนี้

แต่ทั้งหมดนั้นก็ยังไม่เท่าการได้ลงมือฝึกฝนงานเขียนจริงๆ ในสถานที่ซึ่งเอื้ออำนวยทั้ง
วัตถุโบราณและแรงบันดาลใจ รวมถึงการได้ออกมาสัมผัสโลกแห่งความเป็นจริง โลกที่บอกให้นักศึกษา
ตระหนักว่า ทางเดินในป่าไม่ได้ปูด้วยอิฐบล็อก อันสวยหรูราบเรียบเหมือนทางเดินที่บ้านหรือใน
มหาวิทยาลัย สองข้างทางอาจมีหนามไหนดึงเกี่ยวหัวไหล่จนเลือดซิบ มีทากรุมกัดงำมั่วเท้าจน
เลือดซึม แม้จะมีถุงเท้ารองเท้าห่อคลุมไว้ดีเพียงใด ยังไม่พุดถึงเห็บที่เร้นกายเก่งกาจเข้าไปขบกัด
ถึงช่องหู จนผู้เคราะห์ร้ายอาจเจ็บไข้เรื้อรังเป็นแรมเดือนได้

โลกของนักศึกษาหลังรับปริญญา จะแตกต่างอะไรจากนี้เล่า โดยเฉพาะในภาวะที่เศรษฐกิจ
ไทยยังลุ่มๆ ดอนๆ บางที หนทางของบัณฑิตใหม่ก็อาจไม่ต่างอะไรจากเนื้อร้องเพลงบทหนึ่ง
ซึ่งผมจดจำได้ขึ้นใจตั้งแต่ยังเป็นนิสิตปีหนึ่ง จากนั้นเป็นเวลานานถึง ๒๕ ปี ผมจึงเพิ่งทราบว่า
เพลงนี้แต่งโดย “กลุ่มพลังเพลง” นำโดย อ.คณิศร วรรณโชติ ชื่อเพลง “สู่เส้นชัย” ที่ขึ้นต้นว่า

“...ทางข้างหน้ากลางเลื่อนเหมือนว่างเปล่า แดดจะเผาผิวผ่องเธอหมองไหม้
ที่ตรงโน้นมีหุบเขามีเปลวไฟ ถ้าอ่อนแอจะก้าวไปอย่างไรกัน...”

หนามไหน ทากเห็บ หยดเลือด หยาดเหงื่อ คราบน้ำตาล คำวิจารณ์ ข้อตำหนิตั้งการ
เขียนดี เคี้ยวกรำ คือโอสธอันประเสริฐที่อาจารย์นักเขียนหนุ่มมอบให้ลูกศิษย์ของเขา ติดตัวไว้
สำหรับการเดินทางไกลอย่างไม่ใช่ “ผู้อ่อนแอ” สูเส้นทางที่ยังไม่รู้ว่าจะมีหุบเหว มีเปลวไฟ ฤ
สวนดอกไม้ตระการตา

.....

เช้าของวันที่อากาศเป็นใจ ภาพน้องๆ นักเขียนคลีนลูกใหม่เดินอยู่บนเส้นทางแห่งไรแดด
และม่านหมอก จนดูประหนึ่งว่า ทางข้างหน้านั้นกลางเลื่อนและว่างเปล่า ช่างบอกเล่าเรื่องราวอัน
เป็นหัวใจของ “ค่ายนักเขียน” ครั้งนั้นได้ดีที่สุด

ในฐานะ “แขกรับเชิญ” ผมไม่ลังเลใจที่จะยกให้ภาพนี้เป็นภาพแห่งความทรงจำ ที่หยิบ
ขึ้นมาดูคราใด ก็ให้นึกถึงน้องๆ นักศึกษา นึกถึงบรรยากาศ และ...ระลึกถึงอาจารย์นักเขียนหนุ่ม
ผู้เติมเปี่ยมด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็น “ครู” คนนั้นไม่จืดจาง

ผมอาจโชคไม่ดี

ที่ไม่ได้เป็นลูกศิษย์ท่าน

แต่ผมก็ภูมิใจ

ที่ได้มีโอกาสรับใช้ท่าน

□ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว ชัยภูมิ, เดือนธันวาคม, ๐๗.๔๐ น.

กล้อง Nikon Fm2, เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๘๐ มม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

วันหนึ่ง ขณะกำลังเดินเลือกซื้อหนังสือในร้านแห่งหนึ่ง ภรรยาผมชี้ให้ดูหนังสือนวนิยายเรื่องหนึ่ง แล้วออกปากว่าภาพปกของหนังสือเล่มนี้ “ได้อารมณ์” ดีเหลือเกิน คือเป็นภาพวาดของพ่อเฒ่าคนหนึ่ง นั่งกางเกงขาก๊วย มีผ้าขาวม้าคาดพุง ตรงมุมปากคาบบุหรี่ปาจาก ท่อนบนปราศจากเสื้อห่มคลุม อดมัดกลามที่ข้อแขน เส้นเลือดที่ลำคอ บ่งบอกถึงความกร้านแกร่งของลูกผู้ชาย

แต่ต้องประกอบสำคัญอันทำให้ภาพวาดนี้มีชีวิตชีวา คือเจ้าสุนัขพันธุ์ไทยสีขาวที่ซุกตัวอยู่ตรงปลายเท้าของเจ้าของอย่างจงรักภักดี กับประตูบ้านสีฟ้าที่เสมือนเป็นกรอบภาพส่งให้พ่อเฒ่าโดดเด่นยิ่งขึ้น

“...ใช่ ภาพนี้ได้อารมณ์ดี แต่คุณพอจะคล้อยคล้าคล้าคล้ามัยว่า เคยเห็นภาพนี้ที่ไหนมาก่อน?” เธอหันหน้ามามอง เหมือนสงสัยว่าผมกำลังจะลองใจเธอสักอย่าง

“...ภาพนี้วาดจากภาพทั้งหมด ในหนังสือสายน้ำและความทรงจำของผมไง...” คราวนี้เธอพยักหน้า แล้วถามต่อว่าคนวาดมาขออนุญาตผมก่อนหรือเปล่า? ผมพยายามทบทวนความจำ แต่นึกไม่ออกจริงๆ ว่าเคยมีใครมาขออนุญาตเอาภาพนี้ไปวาดเป็นปกหนังสือหรือไม่?

“...แล้วจะร้องเรียนอีกไหมเนี่ย?” คำถามของเธอเกิดจากเหตุที่ผมเคยร้องเรียนบริษัทโฆษณาแห่งหนึ่ง ที่นำภาพถ่ายจากหนังสือเล่มหนึ่งของผม ไปวาดเป็นภาพปกนิตยสารอย่างดีครบทั้ง ๑๒ เดือน โดยไม่ขออนุญาตและไม่ให้ “เครดิต” ในปฏิทินแม้แต่หน้าเล็กๆ แถมรู้ทั้งรู้ว่าบริษัทนั้นได้

กำโหมศาสดาจากงานนี้ แต่ผมก็ไม่ได้เรียกร้องเอาเงินแม้แต่บาทเดียว นอกจากให้บริษัทลงประกาศ หนังสือพิมพ์ อธิบายที่มาของภาพปฏิทินชุดนี้ เพื่อรักษาสติและความชอบธรรมของผมเท่านั้น

“...จะร้องเรียนทำไม เขาไม่ได้เอาไปหาकिनอย่างโจ่งแจ้งเหมือนบริษัทนั้นนี่นา...”

ที่สำคัญ ผมอยากเก็บความภาคภูมิใจไว้ในส่วนลึก ภาคภูมิใจที่ผมอ่อนหัดเรื่องการวาดภาพ แต่อย่างน้อย ก็ยังมีคนเอาภาพถ่ายของผมไปเป็นต้นแบบของภาพวาด อีกทั้งประวัติชีวิตของ “กังหมอ” ก็สอนใจผมในเรื่องชื่อเสียงเกียรติยศอยู่ไม่น้อย

“...ไม่ได้คิดว่าเป็นวีรกรรมวีรเวระอะไรดอก ก็ทหารเขารบเพื่อเรา แผ่นดินนี้ก็มีบุญคุณกับเรามาแต่รุ่นกังรุ่นย่า มีโอกาสทดแทน เราต้องทำ...”

กำเป็นคนไทยเชื้อสายจีน บรรพบุรุษกำมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทย โดยตั้งถิ่นฐานที่เกาะช้าง จังหวัดตราดมาหลายชั่วอายุคน กำสืบทอดวิชาชีพหมอยาสมุนไพรจากกำของกำอีกทอดหนึ่ง พุดได้ว่าคนเกือบทั้งเกาะช้าง เคยถูกกำกวาดยาแก้พยาธิและตาลขโมยมาแล้วทั้งนั้น บางคนถูกกวาดตั้งแต่พ่อยันลูก ใครๆ จึงเรียกท่านว่า “กังหมอ” แต่เรื่องที่กำไม่ได้คิดว่าเป็นวีรกรรมอะไร ไม่ใช่เรื่องกวาดยา ทว่าเป็นเรื่องสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ตอนที่กำยังเป็นหนุ่ม เกิดเหตุยุทธนาวิโรมรันกันที่เกาะช้าง ระหว่างกองทัพเรือไทยกับกองทัพเรือฝรั่งเศส ผู้รุกราน ซึ่งแน่นอนว่าทั้งสมรรถนะของสรรพาวุธและกำลังพล ย่อมแตกต่างกันสิ้นเชิง

ผลคือเรือรบหลวงธนบุรี เรือรบหลวงสงขลา และเรือชลบุรีถูกยิงจม ทหารเรือไทยเสียชีวิต ๑๖ นาย ที่รอดตายก็ตกลงไปลอยคอในทะเลที่เต็มไปด้วยคราบน้ำมัน ในจำนวนนั้น มีหลายคนรอดพ้นจากการจมน้ำตาย ด้วยความช่วยเหลือของประมงหนุ่มคนหนึ่ง นาม “จต สลักเพชร”

“...บางคนคลุ้มคลั่ง ร้องโวยวายอย่างคนเสียสติ จนเราต้องเอาเชือกมัดกับต้นมะพร้าวไว้ ไม่งั้นพ่อจะวิ่งลงทะเล ปากตะโกน ว่าจะไปฆ่าฝรั่งเศส ว่าจะฆ่าฝรั่งเศส..ทำเดียว...”

๒๐ ชีวิต กับอีก ๙ ศพ ที่ตั้งขึ้นมาจากทะเล เกินพอที่กังหมอจะได้รับเหรียญตราในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ แต่ไม่มีหน่วยงานใดให้ และกำก็ไม่เคยใส่ใจใยดีที่จะเรียกร้องเอาจากใคร

ผมจำได้ว่าผมขอถ่ายภาพกัง ด้วยประจักษ์ในแววตาที่แกร่งกล้า ทว่าแฝงไว้ด้วยความเมตตาของกัง ผมอยากถ่ายทอดความเป็นคนอย่าง“กัง” ผมขอให้กังเป็นอย่างที่กังเป็น คือมุ่งทางเกวียนก็วยไม่สวมเลื้อ มีบุหรืใบจากอยู่ที่มุมปากเป็นนิตย์ และมีเจ้าตูบหมอบราบอยู่ไม่ห่าง

หลังจากนั้นราว ๖ ปี ผมก็ทราบข่าวว่า “กัง” ออกจากโลกนี้ไปอย่างเงียบๆ เหมือนอย่างthatกัง “อยู่” และ “เป็น” มาตลอดชีวิต

ความจริงผมถ่ายภาพกังไว้ทั้งแนวตั้งและแนวนอน แต่เมื่อผมคิดถึง “กัง” กาลเวลาที่ล่วงเลย ก็ทำให้ผมหาภาพแนวนอนที่เคยตีพิมพ์ใน “สายน้ำและความทรงจำ” ต้นแบบของภาพถ่ายบนหน้าปกนวนิยายเล่มนั้น...ไม่เจอเสียแล้ว ผมค้นเจอแต่ภาพแนวตั้ง และได้ประจักษ์ใจอีกครั้งว่า ไม่ว่าจะเป็นภาพแนวไหน

“กัง” ก็ยังสง่า

และเป็นผู้กล้าไร้เหรียญตรา

ในใจผมเสมอ

□ เกาะช้าง ตราด, เดือนมิถุนายน, ๑๔.๓๐ น.

ฟิล์ม ASA ๔๐, กล้อง Nikon FE2, เลนส์เอนกประสงค์ ๓๕-๑๐๕ ม.ม. ที่ระยะ ๓๕ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๘. ลุงเนียน

กลางปี พ.ศ.๒๕๔๖ ภาพคณะรัฐมนตรีไทยและกัมพูชาจับมือสามัคคีกันชูขึ้น เบื้องหน้ามหาปราสาทนครวัด ภายหลังเสร็จสิ้นการประชุมเพื่อความสมานฉันท์ นอกจากเป็นสัญลักษณ์แห่งสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนบ้าน ภายหลังเมฆหมอกแห่งอคติอันเลวร้าย ที่ทำให้ชาวเขมรโกรธแค้นเผาศถานทูตไทย...พัดผ่านไปแล้ว ภาพนี้ยังทำให้ผมนึกถึงชาวเขมรคนหนึ่ง ซึ่งผูกพันกันเหมือนหนึ่งญาติ แม้จะไม่ใช่ญาติ

ลุงเนียน เป็นชาวเมืองเสียมเรียบ วัยล่วงเลยถึง ๘๐ เศษแล้ว แต่ใครที่เดินทางไปชมความแปลกประหลาดของรากไม้ที่โอบรัดปราสาทตาพรหมไว้ทั้งหลัง ก็มักจะพบคุณลุงก้มๆ เงยๆ กวาดเศษใบไม้อยู่ที่ลานปราสาทอยู่เป็นประจำ ว่ากันว่าลุงเนียนเป็นคนแก่มากี่คนในประเทศนี้ ที่หลุดรอดเงื้อมมือมรณะของทหารเขมรแดงในยุคมีดระหว่าง พ.ศ.๒๕๑๘ - ๒๕๒๒ มาได้ และบางคนก็เชื่อว่าลุงเนียนอาจเป็นหลานเหลนของ“ตาพรหม” ซึ่งเป็นที่มาของชื่อปราสาทตาพรหม บางคนพูดที่เล่นที่จริงว่า ลุงเนียนนี้แหละคือ“ตาพรหม” กลับชาติมาเกิด

“ตาพรหม” ในเรื่องเล่าของชาวเขมรไม่ใช่เจ้าของปราสาท เพราะศิลาจารึกระบุชัดไว้ว่าพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ วิศวศตริย์ผู้เกรียงไกรของเขมร โปรดฯให้สร้างปราสาทหลังนี้เพื่อเป็นพระราชกุศลอุทิศถวายแด่พระราชมารดา โดยทรงเฉลิมนามว่าวัด “เรียขวิเชียร” หรือ “ราชวิหาร”

แต่เพราะภายหลังเมื่ออาณาจักรเขมรล่มสลาย ปราสาทตาพรหมก็เหมือนปราสาทแห่งอื่นที่ถูกทิ้งร้างขาดการดูแล หรืออย่างมาก็มีชาวบ้าน ๒-๓ คนมาเฝ้าไว้ แต่ไม่มีกำลังพอจะบูรณะ

ปฏิสังขรณ์ จนกระทั่งเมื่อราวร้อยกว่าปีก่อน รัฐบาลฝรั่งเศสส่งนักโบราณคดีมาสำรวจ ปรากฏว่าปราสาทหลังนี้มีชายแก่คนหนึ่งเฝ้าอยู่ ถามว่าชื่ออะไร ลุงก็ว่าชื่อ “โพรม” หรือ “พรหม” นักโบราณคดียังไม่รู้ชื่อจริงของปราสาท จึงเรียกให้เข้าใจง่าย ๆ ไว้ก่อนว่าปราสาทตาโพรม หรือ ตาพรหม กว่าจะขุดค้นพบศิลาจารึกที่ระบุชื่อจริงของปราสาทว่า “ราชวิหาร” คนทั่วไปก็เรียก “ปราสาทตาพรหม” กันจนชินเสียแล้ว

ไม่มีใครรู้ว่าตาพรหมเสียชีวิตไปเมื่อไร เพราะสงครามอินโดจีนทำให้การบูรณะปราสาทหินในเขมรชะงักงันไปนานมาก กว่าที่จะตั้งต้นกันใหม่อีกครั้ง ก็เมื่อสงครามสงบราวปี ๒๕๓๒ สิ่งที่นักโบราณคดี นักท่องเที่ยวและรัฐบาลเขมรรับรู้ คือลุงเฒ่าจะคอยเก็บกวาดลานปราสาทตาพรหมโดยไม่มีใครว่าจ้าง แก่ท่าของแกด้วยความสมัครใจ ไม่พูดไม่จา ใบหน้ามีแต่รอยยิ้มกับแวต้ามืดมนในสิ่งที่กระทำ

ระยะหลังมีนักท่องเที่ยวมากันเยอะขึ้น ลุงเฒ่าก็สู้สุดสำหรับแกะสลักไม้ไผ่เป็นรูปกระดิ่งวัว อันเล็กๆ มาขายนักท่องเที่ยว ซึ่งลุงก็มักได้ลูกค้าที่ศรัทธาในการกระทำของลุงอยู่เนืองๆ

ระยะหลังทราบว่ “หน่วยอัสตรา” หน่วยงานที่ดูแลด้านการอนุรักษ์โบราณสถานของเขมร ได้จัดสรรเงินงบประมาณส่วนหนึ่งเป็นเงินเดือนให้ลุงเฒ่า แม้ว่าลุงจะไม่ได้เป็นพนักงานหรือลูกจ้าง “อัสตรา” แต่อย่างใด และถึงแม้จะเป็นเงินไม่มาก แต่ก็สะท้อนคุณค่าในตัวลุงได้

ผมเพียรถ่ายรูปคุณลุงทุกครั้งที่เป็นเยือนปราสาทตาพรหม แต่ไม่เคยได้ภาพที่พอใจ เพราะปราสาทหลังนี้มีต้นไม้สูงใหญ่ปกคลุมไว้ หากจังหวะแสงตกกระทบที่ปราสาทได้ยาก จนกระทั่งบ่ายวันนั้น โชคเข้าข้างผม แสงแดดสาดส่องทาบทาองค์ปราสาท เห็นเหลี่ยมหินที่มีทั้งด้านที่สว่างและด้านที่เป็นเงามืด จึงหว่าพอดีสักนักท่องเที่ยวมาเยือนมากหน้าหลายตา ลุงเฒ่าจึงพักงานกวาดไว้ชั่วคราว แล้วมานั่งพักตรงมุมปราสาทซึ่ง “เข้าทาง” ผมพอดี

แต่ไอ้โฮ..มีนักท่องเที่ยวเดินผ่านไปผ่านมาเต็มไปหมด หากจังหวะถ่ายได้ยากมาก ผมตัดสินใจติดเลนส์มุมแคบรอไว้ และกำหนดกรอบภาพและตำแหน่งของลุงเฒ่าไว้ก่อน ครั้นมี

ช่องว่างจากคนเดินเพียงชั่วอึดใจ ก็รีบลั่นชัตเตอร์บันทึกภาพลงไว้ด้วยความภูมิใจ เพราะไม่ว่า ลุงจะเป็น “ตาพรหม” กลับชาติมาเกิดจริงหรือไม่ แต่ผมก็ถือว่าลุงเนี่ยนเป็นประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของปราสาทเขมรที่ยิ่งใหญ่ไปแล้ว

ความจริงปราสาทตาพรหมยังมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับคนไทยอีกเรื่องหนึ่ง คือเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ มีพระราชประสงค์จะชะลอหรือย้ายปราสาทนครวัดมาเมืองไทย แต่ทำไม่ได้เพราะนครวัดมีขนาดใหญ่มาก เมื่อทรงได้รับรายงานว่า “ตาพรหม” เป็นปราสาทหลังย่อมๆ ที่พอจะชะลอได้ ทว่าครั้นเมื่อจะลงมือ ก็เกิดมีชาวเขมรถึงราว ๓๐๐ คน ออกมาจากป่า บุกเข้ามาต่อต้านจนถึงขั้นทำร้ายหัวหน้าคณะฝ่ายไทยถึงแก่ชีวิต ส่งผลให้รัชกาลที่ ๔ ทรงมีพระราชวินิจฉัยให้ยกเลิกแผนการรื้อหรือชะลอปราสาทขอมในครั้งนั้นเสีย

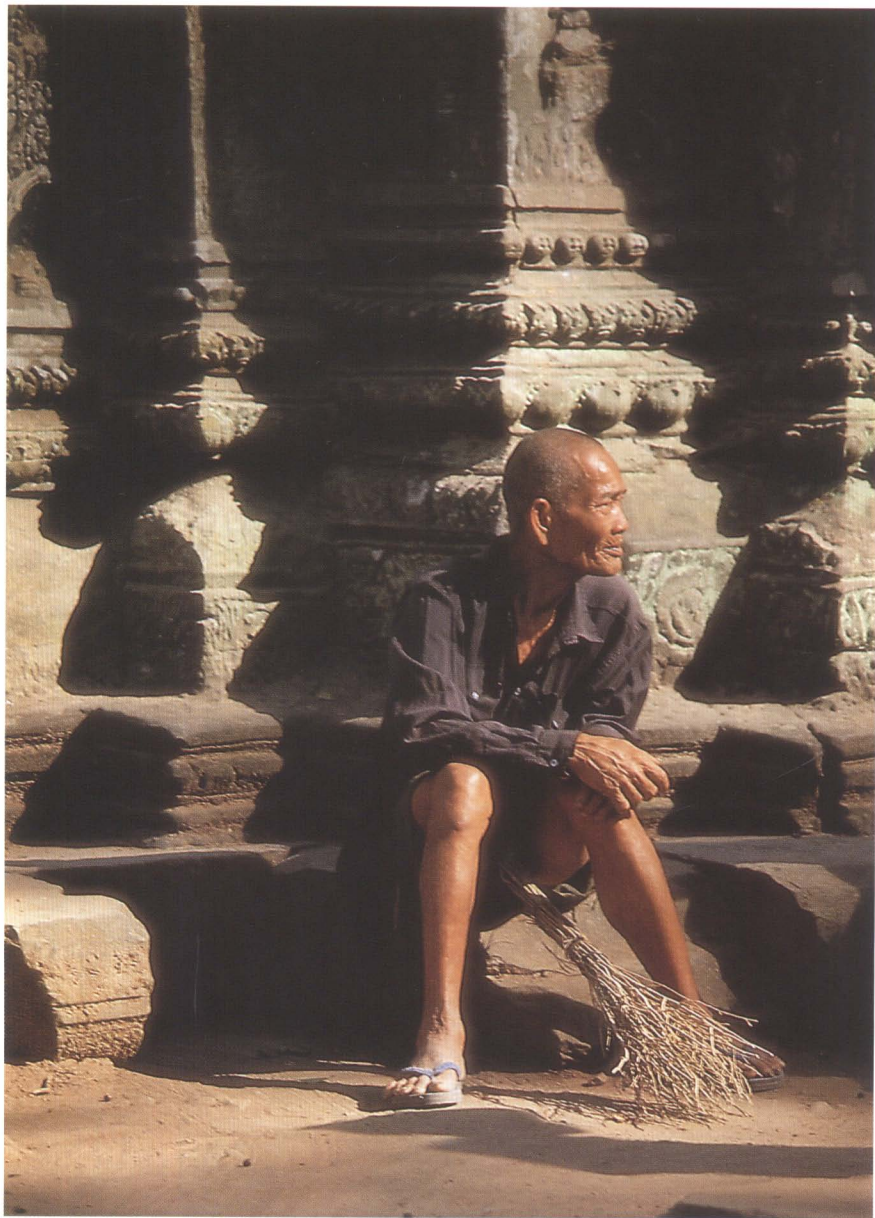
ผมหยิบเรื่องนี้มาเล่า มิได้มุ่งหมายฟันฝอยหาตะเข็บ หรือหาเรื่องตำหนิบรรพชนของเราเอง แต่เล่าเพื่อเป็นอุทาหรณ์ว่า ชนทุกชาติล้วนหวงแหนในมรดกทางอารยธรรมของเขา ซึ่งอาจเป็นคำตอบว่า

ทำไม ลุงเนี่ยนจึงเพียรทำในสิ่งที่คนอื่นอาจคิดว่าโง่ ?

□ ปราสาทตาพรหม กัมพูชา, เดือนมีนาคม, ๑๕.๒๐ น.

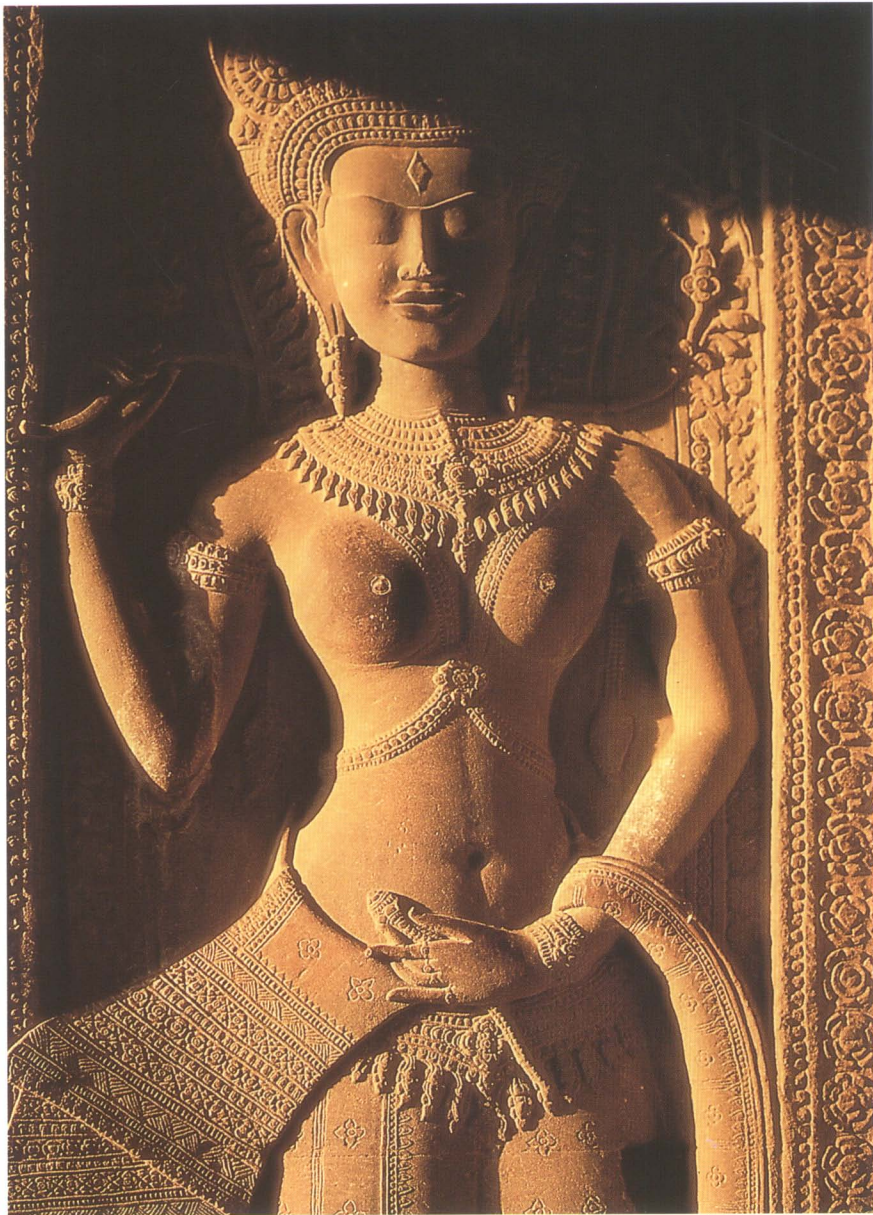
ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๘๐ มม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๘.

ลุงเนียน

๙.

ใบหน้า
ที่
คุ้นเคย

๙. ใบหน้าที่คุ้นเคย

ลองคิดว่า คุณจะรู้สึกอย่างไร ?

ถ้าวันหนึ่ง คุณได้พบสาวงามอนงค์หนึ่ง ณ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในดินแดนอันไกลโพ้น คุณบันทึกภาพเธอไว้ด้วยความประทับใจในทรวดทรงองค์เธอ อากัปกิริยา สร้อยถนิมพิมพาภรณ์ รอยยิ้ม และความมีน้ำใจของเธอ แล้วคุณก็อำลาจากเธอตามครรลองชีวิตที่แตกต่างกัน และตามความจำเป็นเพราะไฟสงครามที่คุกรุ่น เมื่อกลับถึงบ้านเกิดเมืองนอนคุณเล่าเรื่องความประทับใจในตัวเธอให้ใครต่อใครได้ร่วมรับรู้

สิบปีให้หลัง เมื่อสงครามและความขัดแย้งยุติ สันติภาพสถาพร

คุณกลับไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนั้นอีก เพียรพยายามค้นหาเธอเท่าไรก็ไม่พบ แม้ว่าจะมีสตรีมากมายแต่งกายคล้ายเธอ แต่ไม่มีใครมีรอยยิ้มเหมือนเธอ สันติภาพและความสงบสุขในดินแดนนั้นทำให้คุณวนเวียนไปมาอยู่หลายหน แต่เมื่อต้องผิดหวังครั้งแล้วครั้งเล่า คุณก็ค่อย ๆ หดหู่และลึ้มเธอไปที่ละน้อย

แต่แล้ววันหนึ่ง คุณพบเธอเข้าโดยบังเอิญ และประจักษ์ว่ากาลเวลากับไฟสงคราม มิได้เปลี่ยนเธอไปแม้แต่น้อย อากัปกิริยา รอยยิ้ม ใบหน้าที่คุ้นเคย มันคือเธอเมื่อสิบกว่าปีก่อนไม่ผิดเพี้ยน คงไม่ต้องถาม ว่าผมจะปิติยินดีเพียงใด ?

นั่นคือความรู้สึกเมื่อปลายหนาว ปี ๒๕๔๔ ขณะที่ผมกดชุดเตอร์บันทึกภาพนี้ถี่รัว รวากับกริ่งเกรงว่าจะหาเธอไม่พบอีก หรือถูกสงครามพรากจากเธอไปอีกเป็นนิรันดร์

เธอ...นางอัปสร หรือเทพอัปสรแห่งนครวัด เทวสถานที่สูงครามและความขัดแย้งทำให้เสมือนหนึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในดินแดนอันไกลโพ้น ทั้งๆ ที่หากวัดระยะทางจากกรุงเทพมหานครแล้ว เชียงใหม่ยังไกลกว่า ผมพบเธอครั้งแรกตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ ระหว่างการเดินทางไปถ่ายทำสารคดีโลกสลบสี ชุด “นครวัด นครธม” ซึ่งขณะนั้น การสู้รบระหว่างเขมรสีฝ่าย ยังประทุอยู่ ห่างจากมหาปราสาทไม่ถึง ๒๐ กิโลเมตร

เย็นวันนั้น ขณะที่กองถ่ายกำลังทำงานกันอย่างขะมักเขม้น ผมพบเธอเมื่อแสงสุดท้ายของวันทาบสีทองอร่ามเรืองบนเสาศิลาตันที่เธอสถิตอยู่ รอยยิ้มอย่างสุขุมของเธอแผ่ความร่มเย็นในท่ามกลางอากาศอ้าวฝนต้นเดือนตุลา ริมฝีปากอímเอิบและทรวงอกอวบอímเป็นมันวาวด้วยน้ำมื่อคน ทั้งคนที่มาสัมผัสเพื่ออธิษฐานขอลูกตามคำร่ำลือว่าศักดิ์สิทธิ์ สัมผัสด้วยนับถือว่า “อัปสร” คือต้นแบบกุลสตรีผู้เพียบพร้อมด้วยความงามและความดีของชาวเขมร

และรวมถึงคนที่มาลูบคลำด้วยใจใฝ่ต่ำ!

แสงเงาที่ตกกระทบ หนูนั่งให้เธอเปล่งประกายความงามและความดี ในฐานะผู้รับใช้ ตั้งแต่เทพยดาผู้สูงส่งจนถึงสามัญมนุษย์ จำได้ว่าผมเพ่งมองเธออยู่นาน กว่าจะยกกล้องขึ้นบันทึกภาพเธอไว้เพียง ๒-๓ ภาพ ก่อนจะหันหลังกลับด้วยภารกิจในกองถ่ายยังรออยู่

บนมหาปราสาทที่ยิ่งใหญ่ของชาวกำพูชา มีภาพแกะสลักหินรูปนางอัปสรอยู่มากมาย ตามคติของชาวฮินดู เธอคือเทพธิดาผู้พิทักษ์เทวสถาน หรือ“บาทบริจาริกา” ผู้รับใช้เทพเจ้าผู้จุติลงมาประทับ ณ ปราสาท ซึ่งเปรียบเสมือนทิพย์วิมานแห่งเทพเจ้าบนโลกมนุษย์ ตามตำนานของชาวฮินดู เทพอัปสรเกิดขึ้นจากมหรธการกวนเกษียรสมุทร (ทะเลน้ำนม) เพื่อให้ได้น้ำอมฤตมาดื่มกินให้ชีวิตยืนยาว ซึ่งต้องใช้เวลากวนนับพันปี พระวิษณุต้องระดมทั้งเทวดาและอสูรมาร่วมมือกัน ซึ่งก่อนได้น้ำอมฤต ยังได้ล่ศักดิ์สิทธิ์ผุดขึ้นมาหลายอย่าง หนึ่งในจำนวนนั้นคือนางอัปสร หรือเทพอัปสร คำว่า “อัปสร” จึงแปลว่า “ผู้กระดิกในน้ำ” หรือผู้เกิดขึ้นเพราะน้ำถูกกวน

แต่บางตำนานว่าเทพอัปสรมีอีกนามหนึ่งว่า“สุรางคณา” แปลว่า เมียของเทวดาทั่วๆ ไป เพราะถึงแม้เธอจะสวย แต่ก็อัปโชค ไม่มีเทพองค์ใดรักเธอจริงจิงเลย

เทพอัปสรนครวัด ได้รับการยกย่องจากนักประวัติศาสตร์ศิลป์ว่างดงามวิจิตรตาเป็นที่สุด ด้วยเอวบางร่างน้อย มีรอยยิ้มบริสุทธิ์อย่างเมฆยามอรุณ ตามสำนวน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช การแกะสลักสร้อยถนิมพิมพาภรณ์ ก็ละเอียดอ่อนช้อยสุดจะพรรณนา สถาปนิกเขมรโบราณ ออกแบบให้ช่างแกะสลักนางอัปสรประดับไว้ทั่วทุกหลืบมุมของนครวัดมากมายถึงกว่า ๑,๗๐๐ องค์ ตามสถิติที่นับได้ล่าสุดโดยนักโบราณคดีกัมพูชา

จึงไม่น่าแปลกใจ ที่ผมจะหาเธอไม่พบ เพราะเมื่อกาลเวลาผ่านไป แม้พอจะจำได้ว่าเธอ สถิต ณ ปราสาทชั้นใน แต่สำหรับมหาปราสาทอย่างนครวัด คำว่าปราสาทชั้นในก็ยิ่งใหญ่กว่าปราสาท พินายหรือพนมรุ้งทั้งหลาย ที่สำคัญ ทิศทางของแสงและเงาก็ผันแปรไปตามฤดูกาล

จึงแม้ว่าความงามและความดีของเธอจะเป็นอมตะ

ที่ว่า สำหรับการถ่ายภาพ คุณค่าสองสิ่งนี้จะวาววามออกมา

ก็ต่อเมื่อเราเห็นเธอถูกที่ถูกเวลาเท่านั้น

□ ปราสาทนครวัด กัมพูชา, ต้นเดือนมีนาคม, ๑๗.๒๕ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๘๐ ม.ม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๐. สวย - สลด

๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ แล้วผมก็มาถึงจนได้.....

ตำบลเจียงเอ็ก ชานกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา สถานที่ซึ่งโด่งดังไปทั่วโลก ในฐานะที่เป็นที่ตั้งของ “ทุ่งสังหาร” ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีผู้เคราะห์ร้ายมาตายรวมกันที่นี่มากที่สุด ในระยะเวลาที่สั้นที่สุด เพียง ๓ ปี ๘ เดือน ๒๐ วัน ช่วงที่กลุ่มเขมรแดงเรืองอำนาจ นับจากวันที่ยึดกรุงพนมเปญได้เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๑๘

ไม่ผิดนักที่จะกล่าวว่า คำ“ทุ่งสังหาร” (The Killing Field) เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลกที่นี่ โดยถูกเปิดเผยขึ้นในราวต้นปี ๒๕๒๒ หลังจากที่รัฐบาลเขมรแดงถูกโค่นล้ม ผู้สื่อข่าวต่างประเทศพากันมาตรวจสอบร่องรอยของความโหดร้ายที่พวกเขมรแดงก่อไว้ และเมื่อมาถึงท้องทุ่งนาแห่งตำบลเจียงเอ็ก พวกเขาก็ต้องตกตะลึงจนขนหัวลุก เมื่อภาพที่ปรากฏคือกองกระดูกและหัวกะโหลกมนุษย์อัดแน่นอยู่ในหลุมขนาดใหญ่หลุมหลายหลุม ไม่ไกลกันคือเสื้อผ้าของเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายที่กองเป็นภูเขาเลากา

ตรงกับคำบอกเล่าของชาวเขมรที่หลุดรอดน้ำมือของเขมรแดงมาได้ ต่างยืนยันเป็นเสียงเดียวกันว่า พ่อแม่ญาติพี่น้องและมิตรสหายของพวกเขา เอาชีวิตมาทิ้งไว้ที่นี่ หลังจากโดนเขมรแดงจับและสอบสวน เพียงเพราะพวกเขาคิดต่างจากเขมรแดง หรือเคยเป็นข้าราชการของรัฐบาลเก่า หรือถูกตัดสินว่าเป็นบุคคลที่ไม่เหมาะสมจะอยู่ในสังคมคอมมิวนิสต์ในอุดมคติของเขมรแดง

หลายคนถูกสอบสวนและทรมานแสนสาหัส ที่คุกตวลสแลง ใจกลางกรุงพนมเปญก่อนนำมาฆ่าทั้งที่นี่ และหลายต่อหลายคนที่ถูกฝังทั้งที่ยังมีลมหายใจอยู่ ณ พุ่สังหารแห่งนี้

บนพื้นที่ขนาดสนามฟุตบอลแบ่งออกเป็นหลุมใหญ่ ๑ หลุม และหลุมขนาดเล็กรายรอบอีกหลายหลุม มีตัวเลขระบุว่าจะเพาะหลุมใหญ่ทีเดียว มีผู้ตายถูกฝังรวมกันถึง ๘,๘๘๕ คน ที่ต้นไม้ใหญ่ข้างหลุมเล็ก มีป้ายระบุว่าเป็นดอนจันคีรีที่พวกเขมรแดงใช้เป็นที่พักสำหรับเด็ก ด้วยการจับเด็กพาตเข้ากับต้นไม้ ไม่ไกลกันยังมีโครงกระดูกเด็ก ๒-๓ ชั้นวางไว้เป็นประจักษ์พยานความชั่วร้าย

มีผู้รอดตายเล่าว่า ทหารเขมรแดงบางคนฆ่าเด็กเล็กโดยจับโยนขึ้นในอากาศ แล้วใช้ดาบปลายปืนแทงสวนขึ้นไป และบ้างก็ใช้ก้านมะพร้าวปาดคอ ด้วยเหตุผลว่าเป็นการประหยัดกระสุน

แทบไม่น่าเชื่อว่าเป็นสิ่งที่คนชาติเดียวกันกระทำต่อกัน โลกเคยเศร้าสลดกับโศกนาฏกรรมที่นาซีเยอรมันกระทำต่อชาวยิว แต่ก็พอจะทำความเข้าใจได้ว่า นี่คือผลพวงของความเกลียดชังระหว่างชนต่างเชื้อชาติ โดยมีผู้นำเผด็จการอย่างฮิตเลอร์เป็นผู้ปลุกกระดมชักนำความคิดให้คนเยอรมันชิงชังชาวยิว

แต่เขมรแดงก็คือคนเขมร ไยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์จึงทำให้เขาโหดเหี้ยมได้เพียงนี้ หรือเป็นเพราะผู้นำเขมรแดงที่เคียดแค้นอย่างบ้าเลือดต่างหาก ที่มีอิทธิพลต่อพลพรรคเขมรแดงยิ่งกว่าอุดมการณ์ เพราะสิ่งที่เรียกว่า “อุดมคติ” หรือ “อุดมการณ์” น่าจะเกิดจากความตั้งใจจะทำความดีๆ มากกว่าความโหดร้ายทารุณ

ตลอดเวลาที่สิบปีจนถึงวันนี้ ผมวนเวียนเข้า-ออกเขมรจนนับครั้งไม่ถ้วน แต่ให้นึกเสียดายที่ยังไม่ได้ไปดูทุ่งสังหารเจืองเอ็ก กระทั่งได้มาเห็นกับตาในวันนี้ แม้จะเคยอ่าน ดู ฟังเรื่องทุ่งสังหารมามาก แต่ความโศกสลดก็ดูราวจะล้นปริ่มจากหัวใจ ออกมาเต็มต้นที่ลำคอ แม้ปัจจุบันทางการเขมรจะปรับแต่งทุ่งสังหารจากสภาพเดิมให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง ซากกระดูกและหัวกะโหลกก็เก็บขึ้นมารวบรวมไว้ในอาคารที่แลดูคล้ายสุสานหรืออนุสรณ์สถานแต่ผู้วายชนม์ หลุมที่เคยเต็มไปด้วยหัวกะโหลกก็มีหญ้าขึ้นปกคลุม จนลดความน่ากลัวลงไปมาก

แต่กระนั้น หลังจากเดินดูได้ราว ๒๐ นาที ผมก็เกิดอาการรับไม่ไหวขึ้นมาดื้อๆ ตัดสินใจเดินหนีออกจากหลุมและสลับพยายามมองออกไปไกลๆ ยังทუნานอกไร่ เพื่อหาสีเขียวที่สดใสให้สายตาและหัวใจได้ชุ่มชื้นขึ้นมาบ้าง แต่พอลันเมื่อปรับโฟกัสตามายังสิ่งที่อยู่ใกล้กว่า ผมก็ประจักษ์ความงามของรั้วลวดหนาม ยามเมื่อมีแสงสุดท้ายของดวงตะวันอาบไล้ โดยมีฉากหลังเป็นสีเขียวสดของทุ่งนาตามข้าวกล้าแตกกอ

ยกกล้องขึ้นบันทึกภาพนี้ไว้ หวังจะลืมเรื่องราวๆ ที่หันหลังหนีมาเสียบ้าง แต่ก็ยังไม่วายครุ่นคิดว่า นี่ถ้าลวดหนามพุดได้ คงจะเล่าเหตุการณ์ที่เขได้พบเห็นเมื่อราว ๒๕ ปีก่อนให้ฟังมีรู้จบ แล้วก็ยังไม่ว่า เจ้าหน้าที่อาจเพิ่งชำระล้างคราบเลือดที่กระเซ็นมาโดนลวดหนาม เมื่อตอนจะเปิดเจืองเอ็กเป็นแหล่งท่องเที่ยว...ไม่กี่ปีมานี้เอง

นี้อาจเป็นการกดชัตเตอร์บันทึกภาพที่ผมรู้สึกว่ายาว

ด้วยหัวใจอันโศกสลดที่สุดครั้งหนึ่ง

ในชีวิตการเดินทางของผม

□ ทุ่งสังหาร ชานกรุงพนมเปญ กัมพูชา, เดือนตุลาคม, ๑๗.๓๔ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๐. ส่วย - สลัด

๑๑. จอกแหบนน้ำใส

จอกแหมบนน้ำใส

คืนวันนั้น ผมและเพื่อนนักหนังสือพิมพ์กลุ่มหนึ่ง ได้รับเชิญไปลองเรือชมความงามของแม่น้ำ ลำคลอง และทะเลสาบของเมืองกุ้ยหลินยามราตรี เรือลำนั้นมีที่นั่งประมาณ ๔๐ ที่ โดยจัดที่นั่งไว้ค่อนข้างแคบและแออัด ตามวิธีคิดแบบประเทศที่มีพลเมือง ๑,๒๐๐ ล้านคน นั่งเบียดกันนิด ซัดกันหน่อยก็ไม่เป็นไร

ผู้โดยสารส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจีน ส่วนน้อยมากเป็นฝรั่ง ๓-๔ คน และกลุ่มเราคนไทยอีก ๘ คน ปัญหามาเกิดขึ้นตอนมีคฤศก์ประจำเรือเริ่มบรรยายเป็นภาษาจีน แต่นักท่องเที่ยวจีนไม่ค่อยได้สนใจฟัง เอาแต่นั่งคุยกันด้วยเสียงค่อนข้างดัง ตามประสาคนหมู่มาก ไกด์ประจำคณะก็พยายามแปลความให้เราเข้าใจ พวกเราเป็นนักข่าว นักเขียนก็พยายามซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องไปเขียน แต่ซักใช้แค่นั้น เสียงก็ไม่ได้ดังไปกว่าเสียงคุยของคนจีน

ทว่า จู จู มีสุภาพสตรีจีนวัยกลางคน ซึ่งนำฝรั่ง ๓-๔ คนนั้นมาเที่ยว เดินตรงมาที่กลุ่มเรา แล้วพูดภาษาจีนซึ่งเราฟังไม่รู้เรื่อง เธอจึงเปลี่ยนเป็นภาษาอังกฤษถามเราชุดถ้อยชุดคำ ว่า “พวกคุณมาจากเมืองไทยใช่ไหม?” พวกเราพร้อมใจกันตอบประสาชื่อว่า “ใช่ครับ”, “ใช่ค่ะ” เพราะไม่คาดฝันว่าจะได้ยินคำพูดตามมาว่า “กรุณาย่ำส่งเสียงดัง”

ปกติ ใครๆ ก็รู้ว่าผมเป็นคนขี้เกรงใจ เกียงคนไม่ค่อยทัน และมักเป็นคนคอยดักเตือนเพื่อนๆ น้องๆ หรือแม้กระทั่งลูกทัวร์ที่ไปด้วยกัน ให้ระวังเรื่องการใช้เสียงในที่สาธารณะอยู่เสมอ

แต่คืนนั้นผมฉุนกึกขึ้นมาทันที แล้วได้ตอบเป็นภาษาอังกฤษไปทันควันว่า พวกเราไม่ได้ส่งเสียงดังเลย คุณไม่เห็นหรือว่าคนอื่น ๆ คุกกันแซดทั้งลำเรือ

เจ็คนั้นจึงหันไปส่งเสียงดูคนจีนด้วยตัวเอง เหตุการณ์ถึงสงบลง แต่ในใจผมกลับคุกรุ่นดังกองไฟ ไม่ได้ทำผิดแล้วโดนว่า...ยังไม่เท่าไร แต่การดำด้วยคำถามว่ามาจากเมืองไทยใช่ไหม? มันคือการจ้องใจประจานกันชัดๆ แถมมัคคุเทศก์จีนพูดไทยประจำคณะ ก็ไม่ได้แสดงอาการปกป้องเราแต่อย่างใดเลย

อุณหภูมิจนในห้องโดยสารเย็นสบายดี เรือก็กำลังลัดเลาะไปตามคุulongและทะเลสาบในตัวเมืองกุ้ยหลิน ตามชื่อรายการทัวร์ทางน้ำที่ว่า “สองสายธาร สี่ทะเลสาบ” ถึงจุดสำคัญมีการประดับไฟอย่างอลังการ บางจุดมีน้ำพุดนตรีเสนาหุ สราญตา แต่ผมหาอารมณ์จะเปิดสมองและสองตาชมแต่อย่างใดไม่ เอาหัวฟิงกระจกหน้าต่าง แล้วหลับตาประท้วงเสียให้รู้แล้วรู้รอด!

เวลานาทีที่ผ่านเลย ช่วยเรียกสมาธิคืนมา พินิจพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ทำให้ผมนึกถึงศิษย์ตาคดที่ควรค่าแก่การเคารพสักการะรูปหนึ่งคือ “ท่านจันทร” - สมณะพะพุทธรจินทเสฏโฐ แห่งมูลนิธิเพื่อนช่วยเพื่อน ท่านเคยเทศนาธรรมไว้อัปใจ ในรายการ “ทุกข์ปัญหาชีวิต” ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๒ ตอนสามทุ่มของคืนวันหนึ่งว่า...

เมื่อแรกพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ มีคนไม่เห็นด้วยจนถึงคัดค้านท่านมากมาย เพราะต้องไม่ลืมว่า ท่านตรัสรู้สิ่งใหม่ในดินแดนที่ศาสนาเก่าดำเนินมาแล้วนับพันปี แต่พระพุทธองค์ไม่เคยทรงท้อแท้

อุปมาดังการเดินทางไกลไปเจอบ่อน้ำใส ทั้งเหนียวล้า ทั้งกระหายน้ำ แต่ขอบบ่อมิจอก แหนลอยอยู่เต็ม ถามว่าเราจะรังเกียจจอกแหนแล้วพาลไม่กินน้ำ หรือเราจะแหวกจอกแหนเพื่อจิบน้ำใส ซึ่งในสมัยพระพุทธองค์นั้น อย่าว่าแต่จอกแหนเลย แม้แต่น้ำในรอยเท้าวัวควายก็ยังดื่มกินได้ เพราะพอเราค่อยๆ เป่าฝุ่นละอองที่ผิวหน้าออกไป น้ำที่ขังอยู่เมื่อตกตะกอนแล้ว มันก็คือน้ำฝนอันบริสุทธิ์ชุ่มเย็นนั่นเอง

ท่านอุปมาเรื่องนี้เข้ากับสภาพความเป็นจริงในสังคม ที่มีคนหลากหลายความคิด บางคนเชียร์คุณทักษิณ บางคนรักคุณชวน ถ้าคิดจะทำอะไรแล้วแยกไม่ออกว่า “แตกต่าง” ไม่ใช่ “แตกแยก” ก็เท่ากับพลาดโอกาสลี้มรสพิสุทธ์ของน้ำใสในรอยเท้าควายไปอย่างน่าเสียดายยิ่ง

คำของท่านจันทร์ดั่งน้ำทิพย์ชโลมใจให้ชุ่มเย็น ก็น้ำใน “หลี่เจียง” ที่หล่อเลี้ยงก๊วยหลินออกจะใสสะอาด ภูเขาก๊วยหลินก็แสนจะตระการตา จนมีคำกล่าวว่า “เป่ยจิง คั่น ฉางโถว...ก๊วยหลิน คั่น ซานโถว” ...ไปปักกิ่งตื่นตากำแพงเมืองจีน ไปก๊วยหลินยลภูเขาสว่น้ำใส... ที่สำคัญคือยายเจ๋นนั้นก็แค่คนจีนคนหนึ่งในจำนวน ๑,๒๐๐ ล้านคนเท่านั้น

แล้วไผ่ผมจะยอมทนกัมหน้าผืน กลืนน้ำลายด้วยความกระหายน้ำ

อยู่เบื้องหน้าสายธาราใสพิสุทธ์ เพื่อเสาะแสวงหาสวรรค์วิมานอื่นใดอีกเล่า ?

□ ก๊วยหลิน ประเทศจีน, เดือนสิงหาคม, ๑๗.๕๐น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม.ที่ระยะ ๑๑๐ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

บุษยามะในหัวใจ

ภาพนั้นนอนนิ่งอยู่ในแฟ้มภาพของผมเกินทศวรรษ นั้นหมายความว่าผมไม่ได้ได้สัญจรออนแรมสู่เกาะภูเก็ตเกินสิบปีแล้ว จนไม่รู้ว่าอาคารไม้ที่เห็นในภาพนี้จะยังอยู่หรือไม่? ในภาวะที่ ปัจจุบันผืนดินทุกตารางนิ้วบนเกาะนี้มีค่าดังทองคำ ค่าครองชีพสูงกว่าที่ใดๆ ในเมืองไทย จนกล่าวได้ว่า “ไข่มุกแห่งอันดามัน” เมื่อนี้ มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ชื่นชมมากกว่าคนไทยเสียอีก

อาคารไม้หลังนี้เป็นโรงแรมเก่าแก่ของเกาะภูเก็ต จำได้ว่าด้านหน้าโรงแรมเป็นตึกศิลปะแบบจีนผสมโปรตุเกส แบบที่เรียกว่า “ชิโน - โปรตุเกส” สวยคลาสสิกเหลือเกิน ถือเป็นจุดไฮไลท์หรือห้องรับแขกของโรงแรม ตรงล็อบบี้มีคือฟี่ชิอปเล็กๆ ให้นั่งจิบกาแฟ และทัศนาคาความเป็นไปของภูเก็ตผ่านโค้งอาคารศิลปะยุโรปอันขริบขลัง ได้บรรยากาศย้อนยุคสมัยนายหัวเจ้าของเหมืองดีบุกชาวจีน นั่งเฝ้าจากการค้ากัน

เพียงแต่ว่าเมื่อวันเวลาผันผ่าน แม้ด้านหน้าโรงแรมยังคงความคลาสสิก แต่อาคารไม้ส่วนที่เป็นโรงแรมด้านในทรุดโทรมไปตามกาลสมัย

ผมตัดสินใจพักที่นี่ ตลอดเวลาหลายวันที่ทำงานบันทึกภาพและเก็บข้อมูลเขียนสารคดีที่ภูเก็ต เพราะมันเหมาะกับผู้ชอบบรรยากาศเก่าๆ และมีงบประมาณสำหรับที่พักอันจำกัด ในเมื่อโรงแรมระดับที่พอนอนได้ในภูเก็ต อาจแพงพอๆ กับโรงแรม ๔-๕ ดาวในจังหวัดอื่น

ทว่า จากกลางวันถึงหัวค่ำ โรงแรมไม้เก่าแก่ก็แลดูคลาสสิกได้บรรยากาศย้อนยุคดี แต่พอตกดึกได้เวลานอนนี้สิ หนึ่งย้อนยุคประเภทโรงแรมผี บุปผารাত্রี ฯลฯ ก็เข้ามาเพ่นพ่านใน

จิตใจ ทำเอานอนไม่หลับกระสับกระส่าย ต้องรวบรวมความกล้า ก้มลงมองใต้เตียง และเปิดประตูตู้เสื้อผ้าดู ๒-๓ รอบ ทั้งๆ ที่รู้ว่ามันไม่มีอะไร แต่ใจและบรรยากาศเรื้อนไม่ ก็บงการว่าให้ดูสักหน่อย เพื่อความสบายใจว่าไม่มีใครมาอยู่เป็นเพื่อนด้วยแน่ๆ

กว่าจะหลับได้ในแต่ละคืน ก็นับแกะหมดไปเป็นฝูงๆ แล้วที่หลับจริงๆ ก็เพราะความเหนื่อยล้าจากการทำงานหนักตอนกลางวันมากกว่า

กระทั่งวันสุดท้าย ก่อนเก็บกระเป๋าอำลาจากโรงแรม เงยหน้าขึ้นเห็นภาพนี้ รับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะแสงเงาที่ทอดทาบบนอาคารไม้เก่าแก่ ตัดกับปูยเมฆขาวที่เคลื่อนผ่านท้องฟ้าสีครามใส ทำให้เกิดมุมมองแปลกตาไปอีกแบบ และยังทำให้เกิดมุมมองทางความคิด ว่าแท้ที่จริงใจเราก็เหมือนท้องฟ้าที่ว่างเปล่า แต่สมองสั่งการให้คิดโน่นคิดนี่ไปได้สารพัด เหมือนก้อนเมฆที่มีรูปร่างไม่ซ้ำแบบพัดผ่านเข้ามา

ถ้าเป็นเรื่องดี ก็ก้อนเมฆก็เหมือนปูยผ่าย น่ารัก บอบบาง อ่อนโยน ทำให้จิตใจสบาย ถ้าเป็นเรื่องร้ายหรือเรื่องที่น่าหวาดกลัว ก้อนเมฆก็ดำทะมึน เตรียมก่อตัวเป็นพายุฝนถาโถมเข้ามาจนบางที่เราที่ตั้งตัวไม่ทัน

เวลาเดินทางไกลไปต่างถิ่นเพียงลำพัง ผมพยายามตั้งรับไม่ให้จิตใจเตลิดเปิดเปิง เพราะความเหงา หรือความกลัวความมืด กลัวอำนาจลึกลับ ด้วยการถามใจตนเองว่า...เชื่อมั่นตัวเองหรือเปล่าว่ามาดี มิได้มีเจตนาร้ายต่อแผ่นดินนี้ ถ้าตอบตัวเองได้ ก็สบายใจได้ แล้วก็จงนอนหลับเสียจะได้มีเรี่ยวแรงทำงานในวันพรุ่ง

แต่ก็อีกนั่นแหละ มันไม่ใช่สูตรสำเร็จว่าคิดอย่างนี้แล้วจะขมตาหลับลงง่าย ๆ เสมอไป เพราะใจไม่ใช่เครื่องจักร ที่อยากให้มันทำอะไรก็กดปุ่มเอาได้

จิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของคนถือเป็นประดิษฐกรรมธรรมชาติที่น่าพิศวงอย่างหนึ่งของโลก ขวนให้นึกถึงเรื่องเล่าที่น่าประหลาดใจเรื่องหนึ่ง เรื่องของคุณครูที่ให้นักเรียน ไปค้นคว้ามาว่าอะไรคือสิ่งมหัศจรรย์ของโลกใบนี้บ้าง

เด็กส่วนใหญ่จะตอบคล้ายๆ กันว่า พี่ระมิดแห่งอียิปต์ ทัช มาฮาล กำแพงเมืองจีน
มหาปราสาทนครวัด ฯลฯ ยกเว้นเด็กหญิงคนหนึ่ง ตอบมาว่า...

สิ่งมหัศจรรย์ของโลก ๗ อย่างในความคิดของหนูก็คือ

การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การรู้รส การรู้จักรัก การรู้จักเสียสละ
และการรู้จักคิด หรือจินตนาการค่ะ...คุณครู

□ เมืองภูเก็ต, เดือนพฤษภาคม, ๑๐.๓๐ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon FE2, เลนส์เอนกประสงค์ ๓๕-๑๐๕ มม. ที่ระยะ ๓๕ มม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๒.

ปุยเมฆ
ใน
หัวใจ

๑๓. สบายดีหรือเปล่า?

สบายดีหรือเปล่า?

ความจริงก่อนเห็นภาพนี้เพียงชั่วจิตใจ ผมเตรียมจะเก็บกล้องลงกระเป๋าแล้ว เพราะขณะนั้นเวลาล่วงเลยถึงเกือบสิบโมงเช้า หากนับจากเมื่อเริ่มจรดนิ้วลงบนชัตเตอร์กล้องครั้งแรกของวันนี้เมื่อ ๗ นาฬิกาเศษ นี่ก็นับเป็นเวลาร่วมสามชั่วโมง แสงเริ่มแข่งกระด้าง ขาเริ่มเมื่อยจากการเดินไต่เขาลูดย่อมๆ ขึ้นมา สายตาชักอ่อนล้าจากการเล็งวิวไฟเดอร์กล้องเป็นเวลานานๆ

แต่หัวใจก็ไม่ได้อาจด้านทางแรงดึงดูดของภาพที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้า

เงาแห่งพรรณพฤกษ์ทอดทาบบนฝาเรือนไม้ธรรมดาๆ หลังหนึ่ง ทว่าช่างตราตรึงในความรู้สึกที่โหยหาความเรียบง่าย สงบงาม สีนํ้าตาลของบ้านไม้ นอกจากเป็นตัวแทนสีแห่งโลก (Earth Tone) แล้วยังเป็นสีแห่งความขรึมขลัง แต่หากจะพูดว่าเป็นสีของความแก่ ก็ย่อมมิใช่ด้วยแก่เพราะอยู่นาน แต่คือความแก่กล้าทางปัญญามากกว่า

สีเขียวของใบไม้ ไม่เพียงเป็นตัวแทนความอุดมสมบูรณ์ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกว่านี่มิใช่เมืองโบราณตายซาก หากคือเมืองที่ยังมีชีวิต มีความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม กิ่งใบไม้ระดับระย้าย้อยลงพองาม ดวงตะวันที่ขึ้นสูงพอประมาณก่อให้เกิดเงาไม้สั้นมาก แต่ก็ไม่ยาวเกิน มีเงาเส้นตรงและหนาของสายไฟพาดเฉียง แม้อาจแลดูแข็งทื่อและขัดตาไปบ้าง แต่มันก็ฟ้องว่านี่คือเมืองที่มีคนอยู่ มิใช่ฉากหนังหรือเมืองจัดตั้งทางการท่องเที่ยว

ที่จัดแต่งทุกอย่างให้สวยงาม แต่ไร้สิ่งซึ่งจิตวิญญาณและลมหายใจของผู้คน

นี่คือ “สีเขียว” นครรัฐเก่าแก่ของชาวหนะซี ชนชาติส่วนน้อยในมณฑลยูนนานของจีน

ซึ่งองค์การยูเนสโกแห่งสหประชาชาติ ยกย่องด้วยการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลกทางวัฒนธรรมของมวลมนุษยชาติ” แบบเป็นทั้งเมือง มีเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของเมือง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวแห่ไปชมความงามตามธรรมชาติของเมืองนี้กันคับคั่งทุกปี

ผมคิดถึงเมืองนี้ คิดถึงภาพนี้ และหยิบภาพนี้ขึ้นมาทวนความทรงจำอีกครั้ง เมื่อสี่มวลชนร้อยปีนมตีดุชนวันนั้นที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๐ (รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) มารายงานว่า คณะรัฐมนตรีในวันนั้นมีมติเห็นชอบต่อ “แผนแม่บทกรุงรัตนโกสินทร์” มูลค่า ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท มีสาระสำคัญคือการเปิดมุมมองสถานที่ทางประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น วัดพระแก้ว พระบรมมหาราชวัง วัดโพธิ์ ฯลฯ เพื่อให้ชุมชนมีสง่าราศีและเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยว่าจ้างบริษัทเอกชนทำการศึกษาว่าจะ “เปิดมุมมอง” ได้ด้วยวิธีใด

ความจริงมตีดุชนวันนั้นไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจเท่าใดนัก トラバจนกระทั่งเมื่อมีคนเห็น “พิมพ์เขียว” ที่บริษัท ชินครอน กรู๊ป เสนอให้คณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์พิจารณา ที่เห็นแล้วต้องตะลึง เพราะวิธีการเปิดมุมมองที่บริษัทนี้เสนอ คือ ไล่ที่ ย้าย ยุบและทุบชุมชน ทำเตียน ทำช้าง ทำพระจันทร์ ทำพระอาทิตย์ ตึกกฤษฎีกา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (บางตึก) และโดยเฉพาะโรงละครแห่งชาติ วิทยาลัยนาฏศิลป์

ไม่น่าแปลกใจ ว่าทำไมตัวเลขงบประมาณจึงสูงถึง ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท เพราะเพียงแค่ค่าทุบก็แพงเป็นพันล้านแล้ว ยังไม่ต้องพูดถึงการต้องสร้างโรงละครแห่งชาติขึ้นใหม่ในพื้นที่อื่น

ภาพภายหลังการทุบ ยุบ ย้าย ในพิมพ์เขียวของชินครอน กรู๊ป เช่น เมื่อย้ายชุมชนทำพระจันทร์ออกไปแล้ว บริเวณนั้นจะปรับปรุงเป็นสนามหญ้าและสวนสาธารณะริมน้ำเจ้าพระยา สวยสง่า ฉะฉาน เนียบ แต่แห้งแล้ง ไร้กลิ่นอายวัฒนธรรมชุมชน อันหมายรวมถึงตึกกรม ผู้คน วิถีชีวิต อาหารการกิน แหล่งจับจ่าย ฯลฯ ซึ่งมีอายุอานามเก่าแก่พอๆ กับการก่อเกิดกรุงรัตนโกสินทร์ และปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชม ชิม และช้อป มานานมาก ขนาดส่งผลให้เกิดถนนข้าวสาร บ้านของฝรั่งนักเดินทางขึ้นในละแวกนั้น

แต่อยู่ดีๆ จะมาทุบ ยุบ ย้ายกันดื้อๆ รวากับประเทศร่ำรวยหนักหนา ได้อย่างไรกัน
คณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ชี้แจงว่า ยังไม่ได้เห็นชอบตามพิมพ์เขียวของบริษัท ชิน ครอน
แต่ก็น่าคิดว่าอยู่ดีๆ บริษัทจะเสนอะไรที่พิศดารเช่นนี้ขึ้นมาได้อย่างไร และที่สำคัญก็ไม่ได้มีหลัก
ประกันเลยว่า หากไม่มีคนคัดค้าน รัฐบาลจะไม่ทำตามพิมพ์เขียวนี้!

เปรียบเทียบกับกรณีวุฒิสมาชิกคนหนึ่ง หมกมุ่นอยู่กับการขุดหาทองที่ถ้ำลิเจีย แล้วให้รู้สึก
ว่า...มันแปลกดีนะ ขุมทองที่ยังไม่รู้ว่ามีหรือไม่มี พี่ไทยเราตั้งใจขุดกันจัง แถมคนทั้งชาติก็ช่วย
กันลุ้น แต่ขุมทรัพย์ที่มีติดมืออยู่แล้ว พี่ไทยดันอยากขุดทิ้งไปเสียนี่

สบายดีหรือเปล่าครับ

รับประทานยาผิดชนิดหรือเปล่าพี่ ?

□ เมืองโบราณต้าหยัน ลี้เจียง ประเทศจีน, เดือนตุลาคม, ๐๙.๔๐ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๓๕ มม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๑๔. คำถามในแววตา

ธรรมดาโลกมองว่าการไม่มี หรือการขาดแคลนเป็นทุกข์อย่างหนึ่ง คือทุกข์เพราะไม่มี แต่คุณเคยรู้สึกไหมว่า บางที การ “มี” ก็เป็นทุกข์ได้เหมือนกัน

ตอนผมยังใช้บริการขสมก. ไปทำงาน ผมรู้สึกว่ามีรถเก๋งสักคันเป็นของตัวเองก็คงดี แต่ครั้นตัดสินใจเป็นหนี้เป็นสินผ่อนรถมาขี่ ก็ต้องปวดหัวกับปัญหาเรื่องที่จอดรถ เรื่องหวาดผวาก็ถูกขโมย เรื่องการบำรุงรักษาเครื่องยนต์ และสารพัดเรื่อง จนวันไหนรถเสียแล้วต้องนั่งแท็กซี่หรือรถเมล์ไปทำงาน กลับรู้สึกปลอดภัยดี

แต่พุดก็พุดเถาะ ความสะดวกสบายในบางด้านจากการมีรถ ก็หล่อหลอมเราให้เคยตัว จนยึดถือรถเป็นปัจจัยที่ ๕ อย่างปฏิเสธไม่ได้

นี่ยังไม่นับคนชนบทที่ต้องไปกู้เงินนอกระบบมาซื้อมอเตอร์ไซค์ให้ลูกชายตัวโตชื่อย่างกุ้งแล้วในที่สุดก็ต้องมานั่งน้ำตาเช็ดหัวเข่า เพราะลูกชายบิดไปเสียท้ายรถสิบล้อ...แล้วไม่ตาย แต่ต้องกลายเป็นเจ้าชายนิทราไปตลอด หรือคุณยายบางคนมีปัญหากับตู้เย็น ที่กู้เงินซื้อมาเพียงเพื่อเอาไว้แช่น้ำเย็นดื่ม จะได้ไม่อายุเขา

นิยามของความทุกข์และสุข จึงไม่ได้ขึ้นกับการ “มี” หรือ “ไม่มี” เสมอไป

เด็กน้อยลูกชาวบ้านบนเนินเขาซารังก๊อต เมืองโปขลา ประเทศเนปาล ทำให้ผมรู้สึกเช่นนั้น ระหว่างปรับความคมชัดของเลนส์ซูม เพื่อบันทึกใบหน้าและแววตาไร้เดียงสาของเธอในเช้าวันหนึ่ง ซึ่งผมและเพื่อนๆ ตะเกียกตะกายขึ้นไปบนเนินนี้แต่เช้าตรู่ เพื่อรอดูแสงอรุโณทัย

ทอดทาบทิวเขาอันนะปุระ ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ของชาวเนปาล ทางทิศตะวันตกของเทือกเขาหิมาลัย ที่ได้รับสมญานามว่า “หลังคาโลก”

ผมประทับใจที่แม่ไม่ได้เดินหรือไต่หิมาลัย แต่ก็ได้สัมผัสความงามของภูเขาที่ได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของโลกและจักรวาล และเป็นที่ประทับแห่งเทพเทวดาตามคติความเชื่อของชาวฮินดูอย่างใกล้ชิด จึงใช้ฟิล์มสั่นเปลี่ยนไปอย่างไม่รู้ตัว แต่ในระหว่างเดินลงจากเนินเขา แวตาสีชื่อของหนูน้อยก็บังคับให้ผมต้องหยุดนั่งดั่งต้องมนต์สะกด แล้วส่งยิ้มให้สาวน้อยกับพ่อของเธอแทนคำขออนุญาต ก่อนจะรัวชัตเตอร์กล้องติดๆ กัน ๔-๕ ครั้ง

เด็กน้อยพักกับพ่อและแม่ในเพิงเล็กๆ บนเนินเขา ที่ดัดแปลงด้านหน้าเป็นร้านขายของที่ระลึกกระจุกกระจิกให้นักท่องเที่ยว ซึ่งเท่าที่สังเกตดูก็ไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าใดนัก อาจเป็นเพราะบรรยากาศการชมอาทิตย์อุทัย แล้วต่างก็รีบกลับลงไปทานอาหารเช้าที่ที่พักของแต่ละคน ไม่เสริมส่งให้เกิดความรู้สึกลอยลางซอปปิงเท่าใดนัก

สังเกตสังกาก็เข้าไปในบ้าน ครอบครัวนี้ก็มีได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกอันหรูหราประดามี ซึ่งก็ถือเป็นเรื่องปกติในประเทศที่ถูกจัดให้ติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ประเทศยากจนของโลก ทว่าเหตุใด รอยยิ้มของพ่อ กับแวตาสีชื่อของลูกสาวคนนี้ก็กลับดูมีความสุขเหลือเกิน

บางที การมีชีวิตที่พอเพียง ท่ามกลางภูมิประเทศที่ใกล้ชิดธรรมชาติ และสภาพอากาศบริสุทธิ์ อาจเป็นปัจจัยพื้นฐานของความสุข ซึ่งคนในเมืองผู้รู้มรวัยทุกอย่าง เพียรพยายามแสวงหา แต่ไม่เคยเจอ

แวตาสีชื่อและพวงแก้มของเด็กน้อย บ่งบอกว่าเธออาจไม่มีเงินไปซื้อหา “บางสิ่ง” ที่พวกเรา มี แต่เธอก็มี “หลายสิ่ง” ที่พวกเราไม่มี หรือต่อให้มีเงินก็หาซื้อไม่ได้

กลับจากเนปาลคราวนั้นแล้ว ผมยังหยิบภาพสาวน้อยแห่งซารังก็อต มาเฟ่งพิศจณรู้สึกอึ้งอัมในแวตาสีชื่อของเธออีกหลายครั้ง โดยเฉพาะช่วงที่เมืองไทยมีข่าวเด็ก ๔ ขวบ ซี้จกรยานตัดหนักรถแท็กซี่ในระยะกระชั้นชิดจนเด็กสลบไป ครั้นเมื่อแม่เด็กกับบริษัทประกันภัยตกลงกัน

เรื่องเงินค่าทำขวัญไม่ลงตัว นายตำรวจเจ้าของคดีก็เลยตั้งข้อหาจุกจิกกับเด็กหลายกระทง เช่น ขี้จู้จี้ขี้จู้จี้ ไม่มีกระดิ่ง ไม่มีกระจกมองหลัง ไม่มีเบรคครบทั้งล้อหน้าและล้อหลัง ฯลฯ ท้ายที่สุดก็จับเด็กส่งสถานพินิจเสีย ๒ วัน พุดง่าย ๆ ว่าส่งไปติดคุกเด็ก!

ผมเชื่อว่าถ้าดูตามข้อเท็จจริง กรณีนี้เด็กก็คงมีส่วนผิด แต่ถ้าเราพิจารณาอะไรโดยยึดตัวบทกฎหมายทุกกระเบียดนิ้ว ถ้าเช่นนั้น เหตุใด ผู้ใหญ่ที่จับดอกเตอร์คนหนึ่ง มีตำแหน่งเป็นถึงอาจารย์ในมหาวิทยาลัย แล้ววันหนึ่งเกิดบันดาลโทสะทำร้ายภรรยาจนเสียชีวิต จากนั้นก็หนีคดีไปกบดานต่างประเทศ แล้วจึงมามอบตัว กลับได้รับการผ่อนปรนขนาดไม่ต้องเข้าห้องขังแม้แต่คืนเดียว อีกทั้งโทษที่ได้รับก็แค่ให้ทำงานสาธารณะ โดยสอนหนังสือเป็นเวลา ๕๕ ชั่วโมง ?

คำถามมีอยู่ว่า เด็ก ๘ ขวบ กับผู้ใหญ่จับดอกเตอร์ต่างกันตรงไหน?

ความจนกับความรวยใช้ตัดสินคดีพิพากษาคคนได้ใช่หรือไม่?

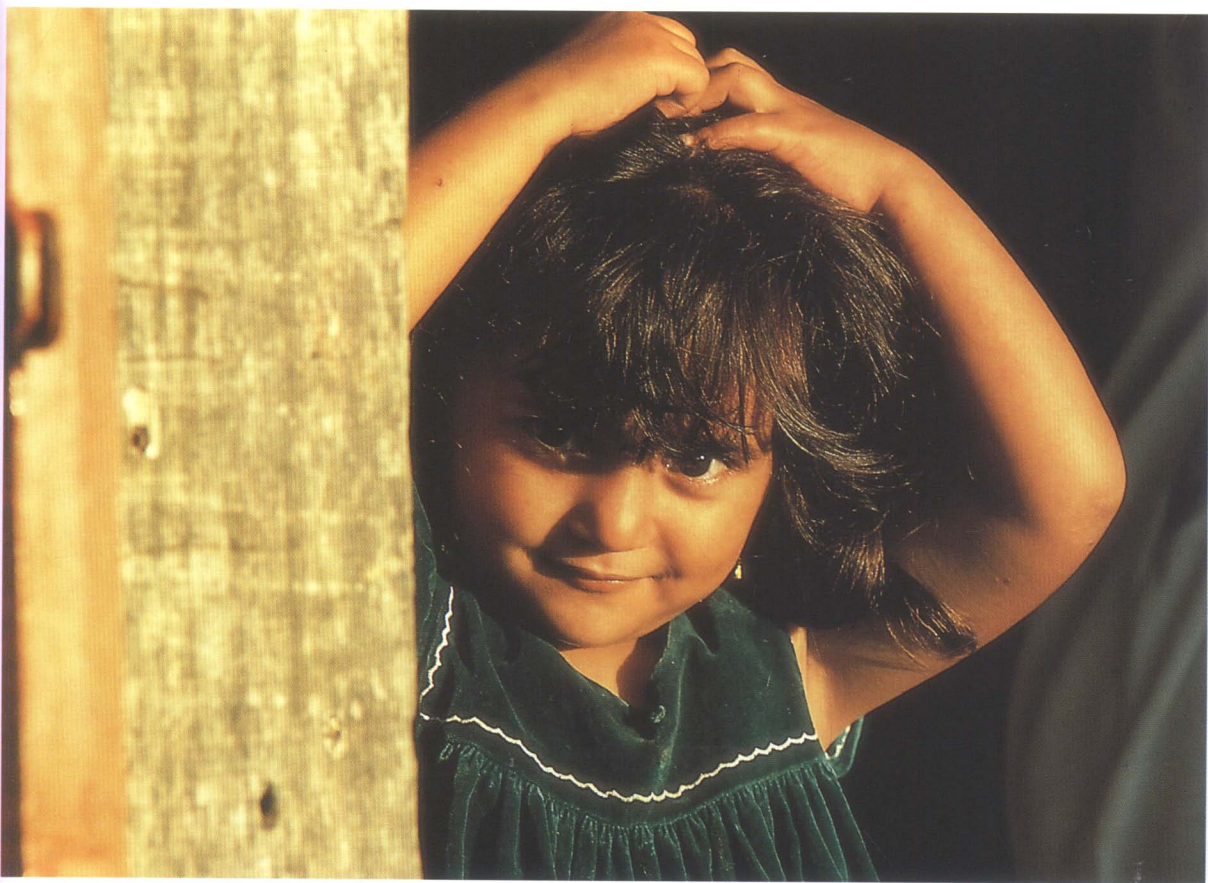
หรือนี่แหละ ที่เด็กน้อยแห่งชาว์รังก็อต

และเด็กลูกคนจนวัย ๘ ขวบไม่มีทางมี...อภิสิทธิ์

□ ขาวังก็อต เนปาล, เดือนพฤศจิกายน, ๐๗.๑๐ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๒๐ มม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๔. คำถามในแววตา

๑๕. **กาลเวลา**

เป็นเวลานานมากที่ภาพนี้ซุกอยู่ในแฟ้มภาพ และในใจผม แม้ผมจะเคยเขียนสารคดีเกี่ยวกับชาวเลเผ่ามอแกนที่หมู่เกาะสุรินทร์มาแล้วหลายครั้ง แต่ภาพนี้ไม่เคยถูกนำไปใช้เป็นภาพประกอบสารคดีเลย ทั้งๆ ที่ผมชอบมัน ทั้งในแง่แสงเงา องค์ประกอบภาพและเรื่องราวในภาพ

เหตุผลก็คือ ผมกลัวคนจะหาว่าผมลามก แอบถ่ายภาพผู้หญิงเปลือยอก ทั้งๆ ที่ผมรู้อยู่แก่ใจว่า ขณะถ่ายภาพนี้ ผมยืนอยู่ในที่โล่งแจ้ง ไม่ได้ก้มๆ เงย ะ แอบถ่าย ผมเห็นเธอ เธอก็ขายตามามองผม แล้วก็หันไปซักเสื้อผ้าของเธอตามปกติ ผมไม่ได้ฉวยโอกาสถ่ายตอนเธอเปลือยแต่อย่างใด แล้วผมยังแน่ใจว่าตอนยกกล้องขึ้นเล็ง ผมไม่ได้คิดอะไรมากไปกว่าการถ่ายภาพวิถีชีวิตของชนเผ่าหนึ่ง

เหมือนกับที่ผมถ่ายภาพชาวพม่า อาข่า ปกาเกอญอ ถ่ายภาพคนแก่ เด็ก และผู้ชาย แต่พูดง่าย ๆ ว่าใจผมยังไม่นิ่งพอ จึงกลัวคนเข้าใจผิด

กะประมาณได้ไม่ยากว่าเธอน่าจะอ่อนวัยกว่าผม แต่เมื่อหยิบภาพนี้ขึ้นมาดูใน พ.ศ.นี้ ผมก็ยิ่งประจักษ์ใจว่าแม้อายุยังน้อย แต่วุฒิภาวะของเธอสูงกว่าผม เหตุผลสำคัญคือเธอเป็นแม่คนแล้ว ภาระหน้าที่อันใหญ่ยิ่งคือการเลี้ยงดูลูก ซึ่งก็คือการดำรงและขยายเผ่าพันธุ์อันเป็นที่รักยิ่ง เรื่องที่ใครจะมาเห็นสิ่งที่เคยปิดตงวน จึงถือเป็นเรื่องเล็กเหลือเกิน

ผมรู้ซึ่งถึงเรื่องนี้ก็ตอนมีลูก (หลังจากถ่ายภาพนี้ไม่กี่ปี) ภรรยาผมตั้งใจให้ลูกกินนมแม่นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ แล้วเธอก็ไม่เคยอาย หากจำเป็นต้องให้ลูกกินนมในที่สาธารณะ ผมเสียอีก

ที่ในใจยังรู้สึกขัดเขินแทนเธอชนิด ๆ

บ่อยครั้งที่เราพบว่า กาลเวลามีส่วนช่วยให้เราเติบโตขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงร่างกาย แต่ยังรวมถึงความรู้สึกนึกคิดพิจารณา กาลเวลาจึงเหมือนก้อนหินที่ขัดแต่งใจให้เงางาม ผมไม่แน่ใจว่าถ้าผมพบเธอเมื่อตอนที่เริ่มจับกล้องใหม่ๆ เมื่อ ๑๖-๑๗ ปีก่อน ผมอาจเดินหนีเพราะไม่กล้าถ่าย

หรือไม่ ในทางตรงกันข้าม ผมอาจลุกลี้ลুকน ชูมกล้องเข้าไปให้เห็นแต่ส่วนบนของร่างกายเธอ เพื่อพยายามบอกเล่าเรื่องราวอะไรบางอย่างที่อยู่ในใจผมขณะนั้น

แต่เมื่อพ้นจากจุดนั้นไปแล้ว ผมพบว่าเรือแจวลำเล็กที่จอดอยู่ เป็นองค์ประกอบที่ดีในการบอกเล่าวิถีชีวิตชาวเล หรือ “ยิปซีทะเล” (Sea Gypsy) เผ่าพันธุ์ผู้ถืออิสระเสรีเป็นสรวง แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มอุรัก ลาไว้ย พบแถวทะเลกระบี่ กลุ่มมาเกล็น หรือมาซิง พบแถวเกาะภูเก็ต และกลุ่มของเธอ เรียกกันว่า “มอแกน” ในอดีต ชวาน้ำกลุ่มนี้ร่อนลอยในทะเลอันดามัน ตั้งแต่หมู่เกาะนิโคบาร์ ของอินเดีย เรื่อยมาจนถึงเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย

โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เช่น พม่าเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “เซลอน” (Selon) สิงคโปร์เรียก “โอรัง ลาอูท์” (Orang Laut) ในขณะที่อินโดนีเซียเรียก “บาดโจ” (Badjo) ส่วนไทยเราเรียก “ชาวเล” ซึ่งเป็นสำเนียงท้องถิ่นปักษ์ใต้ที่ย่อมาจากคำว่า “ชาวทะเล”

แม้วันนี้ ชาวเลมอแกนจะยอมลงหลักปักฐานที่หมู่เกาะสุรินทร์ แต่ก็ยังดำรงวิถีดั้งเดิมแห่งเผ่าพันธุ์ไว้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะชีวิตที่เชี่ยวชาญทะเล จนทางการตั้งนามสกุลให้ว่า “หาญทะเล” “กล้าทะเล” ไปจนถึง “ประมงกิจ” และ “ช่างน้ำ” ฯลฯ ว่ากันว่า พวกเธออาจเป็นชาวเลมอแกนกลุ่มสุดท้ายของทะเลอันดามันแห่งนี้

ผมปรับระยะของเลนส์จากมุมแคบที่สุดคือ ๒๐๐ มิลลิเมตร ซึ่งจะเห็นเฉพาะตัวเธอ มาอยู่ที่ระยะประมาณ ๑๒๐ มิลลิเมตร เพื่อให้เห็นเรือและบรรยากาศโดยรอบ เพราะรูปทรงของลำเรือ ตำแหน่งของแจวที่พาดผ่านไปติดกับเสาไม้ที่เป็นหลักจอดเรือ ตำแหน่งของเชือกที่ผูกโยง

หัวเรือ รวมถึงระลอกคลื่นที่หยอกเอ็นท้ายเรืออยู่แผ่วเบา เสริมส่งให้ภาพมีเรื่องราวอันอาจแทน
คำพูดพรรณนาใดๆ ได้หลายร้อยหลายพันคำ

และอาจเป็นความโชคดีของผมด้วย ที่พอบิดผ้าและพาดไว้กับขอบเรือแล้ว เธอก็หันร่าง
มารับแสงอ่อนๆ ของเช้าวันนั้นพอดี

ขอบคุณเธอ ขอบคุณเผ่าพันธุ์มอแกน

**ขอบคุณเรือ ขอบคุณแสงยามอรุณ ขอบคุณทะเลอันดามัน ที่ทำให้มีภาพนี้
และขอบคุณกาลเวลาที่ทำให้ผมได้บทเรียนของชีวิต**

□ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ พังงา, เดือนมีนาคม, ๐๗.๓๕ น.
ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon FE2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๒๐ มม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๖. คำตอบจากกอหญ้า

ผมมีแฟ้มภาพอยู่ชุดหนึ่ง บรรจุภาพที่คัดสรรออกมาเตรียมไว้สำหรับเขียนงานชุด “แรง
คลใจ” โดยเฉพาะ แต่ละภาพจะมีคำตอบอยู่ในตัวเองว่ามีจุดเด่นอย่างไร ผมจึงคัดออกมา

ยกเว้นก็แต่ภาพนี้ ผมตอบคำถามของตัวเองไม่ได้ แต่ส่วนลึกในใจก็สั่งการให้มือหยิบ
กรรไกรตัดภาพนี้แยกออกมาจากซองภาพชุดที่ถ่ายจากจังหวัดนครพนม เอามาใส่กรอบพลาสติก
เสียบเข้าแฟ้มภาพชุด “แรงคลใจ” ไว้ดิบตีมานาน ๒-๓ ปี

๒-๓ ปีที่วนเวียนหยิบภาพนี้ขึ้นส่องดูที่ตู้ไฟ แล้วก็เก็บกลับเข้าไปห่ออยู่หลายรอบ บาง
รอบร้ายๆ จะส่งกลับคืนซองภาพชุดนครพนมตามเดิมเสียด้วยซ้ำ เพราะใจหนึ่งมองไม่เห็นความ
สวยของภาพนี้ อีกใจหนึ่งว่ามันก็แค่กอหญ้าจมน้ำธรรมดา แต่อีกใจแย้งว่าภาพสวยจะต้องมีสีสัน
จุดเด่นเท่านั้นหรือ? ขณะที่ห้องที่สี่ของหัวใจกลับรู้สึกว่ามันช่างเป็นภาพที่ดูเรียบง่าย แต่งดงาม
อย่างคลาสสิกเสียนี้กระไร

โดยเฉพาะเงาต้นหญ้าที่ทอดทาบลงในน้ำ ดังเส้นสายจากปลายพู่กันที่จิตรกรรังสรรค์ขึ้น
ด้วยไฟศิลปินอันคุโชน พวยพุ่ง

ถึงวันนี้ ถ้าหัวใจมีห้องที่ห้า จะต้องมีการถามเกิดขึ้นว่า ใครจะเห็นความงาม หรือไม่งาม
ของภาพใด ก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และห้วงอารมณ์ของคนนั้น มนุษย์จะต้องเห็นอะไรคล้ายตาม
กันด้วยหรือ ศิลปะเป็นสิ่งตายตัวเสียเมื่อไร?

แต่ที่แน่ๆ คือได้กอนหญ้านั้นเป็นแหล่งอนุบาลชั้นดีสำหรับกุง หอย ปู ปลา เป็นวงวิญญะ

อันงดงามของธรรมชาติ ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีระเบียบเป็นระบบ หลังผ่านฤดูแล้งอัน ร้อนร้าย สายฝนที่โปรยปรายก็บันดาลให้เกิดน้ำหลากเข้าท่วมนาข้าวและทุ่งหญ้า แม่ปลาจะว่าย เข้ามาวางไข่ และพุ่มผักต่างๆ ของนางจนเติบโตตลอดฤดูน้ำหลาก ปลาบางชนิดอย่างปลาเสือ พ่นน้ำ ที่มีความสามารถเก็บน้ำไว้ตรงกระพุ้งแก้ม แล้วพ่นหรือยิงออกมาได้แรงและสูงเป็นเมตร แม่นยำดังลูกธนู ก็จะหาอาหารกินได้จากเหยื่อที่มากัดกินต้นข้าว หรือตักแตนที่เกาะอยู่ตามใบ หญ้า

เป็นกระบวนการกำจัดศัตรูพืชที่ธรรมชาติจัดสรรไว้ให้แล้ว

เช่นเดียวกับพงหญ้าป่ารกสองฟากฝั่งแม่น้ำที่ชาวอีสานเรียก”บุงทาม” หรือที่ลุ่มติดริมน้ำ มักมีไม้พุ่มหรือไม้ผลัดใบงอกงามขึ้นเป็นป่าดิบชื้นประเภทหนึ่ง ซึ่งมองเผินๆ ช่างรกเรือไรค่า ทว่า มันมีค่าดัง “ห้างสะดวกซื้อ” ของชาวบ้าน นึกอยากได้อะไร ตั้งแต่เห็ด พริก ผัก ปลา ยา สมุนไพร ไปจนถึงไก่ป่าไว้แกง หวายไว้สานกระบุงตะกร้า กก อ้อไว้สานสาตปุ่นนอน มีผักต้องไป เปิดประตู “เซเวน อีเลเฟน” ให้มีเสียงดังก๊งก้อง พังไฟระะ แต่เห็จตกตอนควักกระเป๋าสตางค์ จ่าย

มันคือสิ่งที่นักวิชาการเรียก “เศรษฐกิจแบบยังชีพ” หรือเรียกให้หรูได้ว่า “เศรษฐกิจแบบ พอเพียง” คือมีทรัพยากรในท้องถิ่นพอกิน กินเหลือจึงเก็บขาย ไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสิน ด้วยเหตุ เพราะอยากได้อะไรควักกระเป๋าสตางค์เอาเสียทุกอย่าง ไม่ต้องผันไปไกลถึงการเป็นผู้นำเศรษฐกิจ อาเซียน เพียงเศรษฐกิจไทยทำได้เท่านี้ แผ่นดินนี้มันก็สวรรค์ชัดๆ

แต่บางที ข้าราชการไทยไม่คิดเช่นนั้น!

ผมถ่ายภาพนับบนเส้นทางออกจากบ้านปากยาม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม หลัง จากได้คุยกับชาวบ้าน ร้องทุกข์ให้ฟังว่าทางราชการกำลังมีโครงการสร้างเขื่อนศรีสงคราม ด้วย เหตุผลเพื่อแก้ปัญหาฝนแล้งและน้ำท่วม โดยลืมหือแกล้งลืมไปว่า บุงทามจะพังพินาศ เศรษฐกิจ

ยังชีพสูญสลาย ปลาจากแม่น้ำโขงจะไม่ว่ายทวนน้ำมาวางไข่ในลำน้ำสงครามตามธรรมชาติ วง
วัฏจักรถูกทำลาย แหล่งผลิตปลาร้าแหล่งใหญ่ขนาดส่งไปขายเมืองนอก...อาจถึงกาลอวสาน
ถ้าข้าราชการจะแก้ปัญหาให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนเพราะภัยแล้งและน้ำท่วม ก็ต้องใส่ใจจะ
ตอบคำถามคาใจของชาวบ้านที่เดือดร้อนเพราะการสร้างเขื่อนด้วย ไม่ใช่ทำรายงานส่งรัฐบาลว่า
บุ่งทามคือที่รกร้าง ไร้ประโยชน์ รอการพัฒนา

.....

ถึงวันนี้ ถ้าหัวใจมีห้องที่ห้า ผมคงไม่ใส่ใจจะหาคำตอบแล้วว่า ภาพนี้มันก็แค่ภาพกอหญ้า
จมน้ำธรรมดา หรือเป็นงานรังสรรค์อันคลาสสิกของจิตรกรธรรมชาติผู้ยิ่งใหญ่
ผมรู้เพียงว่า สิ่งที่อยู่ข้างใต้น้ำนั้น
มันช่างสวยสง่าและมีคุณค่าต่อคนรากหญ้า
อย่างชาวบ้านปากยามแห่งลุ่มน้ำศรีสงคราม...เสียนี้กระไร

□ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม, เดือนมิถุนายน, ๑๔.๓๐ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์ มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๒๐๐ ม.ม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๖. คำตอบจากกอหญ้า

๑๗. ใครกำหนด ?

เช้าวันต้นฤดูฝน เดือนกรกฎาคม ๒๕๔๕

นาฬิกาบอกเวลาว่า ยังไม่หกโมงเช้า แต่ผมกำลังจะจอดรถที่ลานของอุทยานแห่งชาติ ป่าหิณงาม ท่ามกลางหมอกหนาจัดจนทางข้างหน้าขาวโพลน นึกในใจว่าป่านี่คงยังไม่มีใครมา นี่เรารุดเนินกันไปหรือเปล่า ถึงได้รับมาแต่ก่อนโกโหเชนนี้

แต่...ดอกกระเจียวบานปีละครั้ง ถ้าไม่รับมาแต่เช้า ก็สูนอนอุ่นอยู่ในผ้าห่มที่บ้านพักให้สบายยังดีเสียกว่า ภายในใจได้ตอบกันไปมา จนกระทั่งเห็นป้ายบอกตำแหน่งลานจอดรถในระยะแค่ ๕-๑๐ เมตร ก็ได้ยินเสียงอะไรบางอย่าง และเริ่มเห็นเค้าลางของความเคลื่อนไหวของบางสิ่งในม่านหมอกสีขาว

คุณพระช่วย! ภาพที่เห็นเต็มตาเมื่อเคลื่อนรถเข้าไปใกล้ คือกองคาราวานรถตู้สีขาวมากกว่าสิบคัน จอดเรียงราย พร้อมกับกลุ่มคนถือแก้วกาแฟเดินไปมาเหมือนกำลังรออะไรบางอย่าง โอ...ไม่ได้มีเพียงเราที่คิดเช่นนั้น นี่คือนักท่องเที่ยวที่มากับบริษัททัวร์หลายแห่ง พวกเขาออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ตอนดึก เพื่อให้มาถึงทุ่งดอกกระเจียวในอุทยานแห่งชาติป่าหิณงามยามรุ่งสางพอดี

นี่ๆ ดูก็น่าแปลกใจ จะว่าไปแล้ว ดอกกระเจียวก็เป็นแค่ไม้ล้มลุก ตระกูลเดียวกับต้นข่า ปกติเป็นเหง้าอยู่ในดิน จะโผล่ขึ้นมาอวดดอกสีชมพูอมม่วงก็เพียงปีละ ๒ เดือนในช่วงต้นฤดูฝน ราวกลางเดือนมิถุนายนถึงปลายเดือนกรกฎาคม แล้วก็โรยราไป จนกว่าจะถึงฝนแรกของฤดูกาล

ใหม่ จึงจะโผล่ขึ้นมาอวดโฉมอีกครั้ง แต่ถ้าถามชาวอีสานว่าดอกกระเจียวเป็นอย่างไร เขาก็จะบอกว่าเอาไปจิ้มน้ำพริกปลาแดกได้แซ่บหลายเด้อ

แต่วันนี้ พุ่มดอกกระเจียวกลับกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้คนจากทั่วทุกสารทิศ ให้มาเยือนอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ เพื่อชมความงามของไม้ล้มลุกที่น่ารัก คารดาช้อยู่ในผืนป่าเต็งรังแห่งอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม โดยเฉพาะในยามเช้าที่มีสายหมอกโอบคลุม ภาพที่ปรากฏในหนังสือและนิตยสารฉบับแล้วฉบับเล่า สร้างแรงบันดาลใจให้ใครๆ ก็อยากจะมาสัมผัสด้วยตาตนเองสักครั้ง จนพุ่มดอกกระเจียวกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ทำให้คนจดจำจังหวัดชัยภูมิ และช่วงที่ดอกกระเจียวบานก็ถือเป็นเวลาที่มีแขกมาเยือนชัยภูมิมากที่สุดในรอบปี

นี่คือบุญคุณอันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ เพราะยิ่งกว่าการเป็นผักจิ้มน้ำพริก ดอกกระเจียวนำพาผู้คนมาจับจ่ายใช้สอย เอาเงินมาหมุนเวียนในชัยภูมิ ทั้งค่าที่พัก ค่าอาหาร รวมทั้งของที่ระลึกเกี่ยวกับดอกกระเจียวหลากหลายชนิด เรียงรายมานำเสนอให้นักท่องเที่ยวซื้อหาเป็นของที่ระลึกแทนความทรงจำ

ผมคิดคำนึง พร้อมกับสงยืมให้นักท่องเที่ยวที่กำลังรอคอยสิ่งเดียวกับผม คือช่วงเวลาที่หมอกจะจางลงจนพอมองเห็นพุ่มดอกกระเจียวเต็มตา จนกระทั่งนาฬิกาบอกเวลา ๗ นาฬิกาเศษ สิ่งที่รอคอยก็มาถึง ผมจัดแจงกางขาตั้งกล้องที่เตรียมมา แล้วใช้เลนส์มุมกว้างตัวเก๋ เก็บภาพพุ่มกระเจียวในสายหมอกที่ไผ่ผืนหามานาน ทว่าถึงแม้ผมจะมาแต่เช้า แต่นี้ก็เข้าช่วงปลายเดือนกรกฎาคมแล้ว ดอกกระเจียวรุ่นแรกเริ่มเริ่มโรยราไป เพราะผลิบานมาตั้งแต่กลางเดือนมิถุนายน จึงมองเห็นเป็นจุดดำๆ สลับดอกสีชมพูอมม่วงประปราย

สิ่งที่ทำได้คือเลือกกลุ่มดอกที่โรยน้อยที่สุด แล้วมองหาแนวต้นเต็งรังเป็นฉากหลัง เพื่อให้ภาพแบนราบเพราะขาดตัวกำหนดระยะต้น-ลึก แนวต้นเต็งรังในสายหมอกช่วยหนุนส่งให้พุ่มกระเจียวมีมิติมากขึ้น ผมใช้เวลาถ่ายแต่ละภาพนานเป็นพิเศษ แม้จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวหนาตาขึ้นเรื่อยๆ จนทางเดินที่ทางอุทยานฯ สร้างไว้ แทบไม่มีเวลาได้หยุดสูดสะเทือนเลย แต่นั่นก็

ไม่เป็นปัญหา เพราะผมปักขาตั้งกล้องลงบนลานหินข้างทางเดิน

ยกเว้นก็แต่นักท่องเที่ยวกลุ่มนั้น พวกมันลงไปยืนถ่ายรูปกลางดงดอกกระเจียวโดยไม่ใยดีว่าฝ่าฝืนข้อห้ามของทางอุทยานฯ

แน่นอน กระเจียวก็แค่ไม้ล้มลุก ผลิบานได้ไม่นานก็โรยร่านาเกลียด แต่ถ้าทุกคนคิดเช่นนั้น ในขณะที่แต่ละวันมีนักท่องเที่ยวนับหมื่น แล้วอะไรจะเกิดขึ้น นี่ไม่ต้องพูดถึงว่า การบุกเข้าไปกลางทุ่งดอกไม้ มันได้ก่อให้เกิดทัศนยะจาดต่อการชมและการถ่ายภาพของคนอื่นเพียงใด ทั้งๆ ที่การยืนในจุดที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้ให้ ก็สามารถถ่ายรูปคนกับทุ่งกระเจียวได้สบายๆ

แต่ก็ดูเหมือนว่าการไม่รู้จักรพ จะเป็นอุปนิสัยที่อยู่คู่สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน...โดยแท้!

ผมแบกขาตั้งกล้องเดินหนีภาพที่ไม่พึงประสงค์ไปที่จุดอื่น แล้วจู่ๆ โดยมีรู้เนื้อรู้ตัวสายหมอกที่เคลือบทุ่งดอกกระเจียวมลังเมลิ้ง ก็จางหายไปอย่างรวดเร็ว พร้อมสายลมที่พัดผ่านใบหญ้าใหญ่ แล้วในไม่ช้า แดดอ่อนๆ ก็เข้ามาโอบคลุมแทนที่ โชคดีที่ผมไม่ประมาท จึงเก็บภาพไวจนพอใจในระดับหนึ่งแล้ว โชคดีที่ผมตัดสินใจมารอคอยแต่เช้าตรู่ ธรรมชาติจึงให้ภาพเป็นรางวัลกับผม ในขณะที่มีเสียงบ่นจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้น ทำนองว่าทำไมหมอกหายไปเร็วจัง

นึกในใจว่า ธรรมชาติยิ่งใหญ่เกินกว่าใครจะไปกำหนดกฎเกณฑ์ได้

แล้วคุณคิดว่าคุณเป็นใคร จึงไม่รู้จักรพกฎกติกา ?

□ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ชัยภูมิ, เดือนกรกฎาคม, ๐๗.๒๐ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๔ มม.
รับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๘. ดอกไม้กับก้อนหิน

ผมถ่ายภาพด้วยความรู้สึกที่ว่า นอกจากธรรมชาติจะเป็นแหล่งกำเนิดชีวิต แหล่งอาหาร แหล่งความรู้ เป็นครูผู้ยิ่งใหญ่แล้ว ในบางจังหวะเวลา ธรรมชาติก็ขี้เล่นและมีความอารมณ์ขัน

ดอกกระเจียวสองดอกนี้ขึ้นอยู่ข้างก้อนหินก้อนหนึ่ง รูปทรงของมันดูประหนึ่งชายหนุ่ม โน้มตัวไปจีบสาวสวย ฝ่ายสาวเจ้าก็เอียงอายจึงโอนเอนตัวออกห่าง อาจเพราะชายหนุ่มหน้าตา ไม่น่าดู ใบหน้ามีสิ่ว ตามตัวมีเม็ดตะปุ่มตะป่ำ อาจปฏิกิริยาแข่งกระด้าง

ต้นหญ้าที่ขึ้นอยู่รายรอบ แลดูเสมือนผืนพรมสีเขียวสด เสริมส่งให้ลีลาของหนึ่งหนุ่มก้อน หินกับสองสาวดอกกระเจียวดูโดดเด่นยิ่งขึ้น ทำให้ผมนึกถึงนิทานพื้นบ้านของชาวชมพูทวีปเรื่อง หนึ่ง เล่าถึงชายตัดฟืนที่อยากมีลูกใจจะขาด จึงเอาเครื่องเช่นไปสังเวทยเทพเจ้า เพื่อขอให้มีลูก สมใจปรารถนา

แต่ระหว่างทางไปศาลเจ้า มีโยคีผมเผ้ารุงรัง หน้าตาน่าเกลียดน่ากลัวมาขวางทางไว้ แล้ว ยุงว่าจะไปกราบไหว้เทพเจ้าทำไม เทพเจ้าไม่เคยช่วยให้ใครมีลูกได้ ข้าต่างหากที่ช่วยได้ แต่มี ข้อแม้ว่าเมื่อลูกของเจ้าอายุครบ ๑๘ ปี เขาจะต้องไปอยู่กับข้าและทำตามคำสั่งข้า

ชายตัดฟืนอยากมีลูกมากจึงรับเงื่อนไขของโยคี แล้วเขาก็ได้ลูกชายสมใจ วันเวลาผ่านไป ๑๘ ปี เด็กน้อยกลายเป็นชายหนุ่มหน้าตาดี ขยันขันแข็งทำการทำงาน แต่ก็ต้องถูกโยคีเอาตัวไป ตามสัญญาโดยมีอาจแข็งขัน โยคีพาชายหนุ่มไปอยู่ในวัดร้างกลางป่าลึก แล้วสอนวิชาอาคมและ เวทมนตร์ ก่อนจะออกคำสั่งให้ชายหนุ่มใช้เวทมนตร์ ทำร้ายผู้คนในหมู่บ้านชายป่า

ชายหนุ่มพยายามคัดค้าน โดยชี้แจงว่าคนในหมู่บ้านล้วนมีจิตใจดี มีมิตรไมตรีแก่ผู้ไปเยือน โยคีโต้แย้งว่า ก็แน่ละ เพราะเจ้ามีรูปร่างหน้าตาดี ลองเจ้ามีหน้าตาอัปลักษณ์อย่างข้าสิ อยากรู้กันว่าชาวบ้านจะเป็นมิตรกับเจ้าไหม? ชายหนุ่มยังยืนยันว่าชาวบ้านมีอุปนิสัยดี โยคีจึงตั้งเงื่อนไขใหม่ว่า ข้าจะเสกให้เจ้ามีหน้าตาน่าเกลียดหน้ากลัว แล้วเจ้าจงใช้ชีวิตที่มียู่ไปช่วยชาวบ้านที่ตกทุกข์ได้ยาก หากภายในหนึ่งปีมีหญิงสาวเห็นความดีของเจ้า แล้วยอมแต่งงานกับเจ้า ข้าจะยอมปล่อยให้เจ้าเป็นอิสระ แต่ถ้าไม่สำเร็จ เจ้าจะต้องเป็นทาสรับใช้ข้าไปชั่วชีวิต

ชายหนุ่มรับเงื่อนไขด้วยความมั่นใจ แต่เมื่อเขาเข้าไปในหมู่บ้าน เขาก็ต้องพบความจริงอันปวดร้าว เพราะยังไม่ทันที่เขาจะได้ช่วยเหลือใคร เขาก็ถูกชาวบ้านขับไล่ไสส่ง หาวว่าเขาเป็นกลีบ้านกลีเมือง ชายหนุ่มเสียใจมาก เขารับรู้ด้วยความเจ็บปวดว่า มนุษย์มองคุณค่าคนจากเพียงรูปร่างหน้าตาเท่านั้น

วันเวลาผ่านไป เขาเตรียมใจที่จะต้องเป็นทาสรับใช้โยคีไปชั่วชีวิต แต่แล้ววันหนึ่ง เขาได้พบบพหญิงสาวผู้เคราะห์ร้ายพลัดตกจากหน้าผา เขาจึงใช้เวทมนตร์รักษาจนปลอดภัย และยังรักษายายของนางให้พ้นจากโรคภัย ในที่สุด นางก็ตกลงใจที่จะแต่งงานกับชายหนุ่มโดยไม่รังเกียจหน้าตาที่อัปลักษณ์ของเขา เมื่อโยคีรู้เข้า ก็ยอมคืนร่างอันหล่อเหลาให้ชายหนุ่ม และปล่อยเขาเป็นอิสระแต่โดยดี ชายหนุ่มกับหญิงสาวจึงใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขตลอดไป

.....

นั่นคือนิทานพื้นบ้านที่ใช้เล่าขานเพื่อเป็นคติสอนใจเด็กๆ แต่ในโลกแห่งความเป็นจริง อาจไม่มีใครโชคดีเหมือนชายหนุ่มคนนั้น เพราะนับวัน คนเราก็จะพิจารณาคุณค่าคนจากภาพลักษณ์ภายนอก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จึงมีเรื่องของนักศึกษาสาวที่ยอมขายตัวเพียงเพื่อจะได้มีเงินซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ กระเป๋าเย็บห่อแพงๆ ด้วยเหตุผลว่าเพื่อจะได้เข้ากลุ่มหรือเข้าสังคมกับเพื่อนๆ ได้

หรือปรากฏการณ์ที่ผู้คนในสังคมไม่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา แต่ขัดแย้งกับความคิดของตน คำพูดที่ตรงแต่ขัดแย้งกับใจคน ก็ไม่ต่างอะไรกับชายหนุ่มที่มีหน้าตาอัปลักษณ์ มักจะถูกมองข้าม โดยไม่ใส่ใจว่าเนื้อแท้ของคำพูดที่ตรงและจริงใจ มีประโยชน์กว่าคำสรรเสริญเยินยอที่แฝงไว้ด้วยเจตนาร้ายมากมายนัก คำโบราณที่ว่า “หวานเป็นลม ขมเป็นยา” ยังใช้ได้กับสังคมไทยวันนี้

เปล่าเลย ผมมิได้หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาพูด เพราะมีเสียงร่ำลือว่านับวัน ท่านผู้นำของเราไม่ค่อยชอบฟังความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับท่าน แถมยังมองคนที่พูดไม่เข้าหูท่านว่าเป็นคนน่ารังเกียจเปล่าจริง ๆ นะครับ

**ขอบคุณ ก่อนหินขรุขระกับดอกกระเจียวสองดอกนั้น
ที่ทำให้ผมได้แก้มคิดสอนใจตน**

ปล. นิทานพื้นบ้านที่หยิบยกมาอ้างอิงในบทความนี้
ได้รับแรงบันดาลใจจาก “นิทานนานาชาติ ปากีสถาน” ตอน “คำสาบอสุร”
แปลโดย ถวัลฐา ไสภณไพริวัฒน์

□ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ชัยภูมิ, เดือนกรกฎาคม, ๑๕.๔๕ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๕๐ มม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๘. ดอกไม้กับก้อนหิน

๑๙. ลักเศษเลี้ยว...บางระจัน

สักเศษเสี้ยว...บางระจัน

ในบรรดาอนุสาวรีย์ของไทย เป็นที่ยอมรับกันว่าอนุสรณ์สถานวีรชนค่ายบางระจัน ที่จังหวัดสิงห์บุรี เป็นอนุสาวรีย์ที่มีความงามสง่า จนติดตรึงในความทรงจำของคนไทยมากที่สุดแห่งหนึ่ง อาจเพราะเป็นอนุสาวรีย์ของกลุ่มบุคคล แตกต่างจากอนุสาวรีย์ทั่วไป อีกทั้งวีรกรรมของชาวบ้านบางระจันก็จับใจคนไทยมาตั้งแต่เริ่มเรียนประวัติศาสตร์ชั้นประถม

แต่สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือฝีมือการออกแบบและปั้นอนุสาวรีย์ของ อาจารย์สนั่น ศิลากร ปรมาจารย์ด้านงานประติมากรรมคนสำคัญของไทย ที่ทำให้บุคคลในประวัติศาสตร์เมื่อกว่า ๒๐๐ ปีก่อน ประหนึ่งฟื้นคืนชีวิตขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็น นายจันหนวดเขี้ยว นายโชติ นายดอก นายทองแก้ว นายทองเหม็น นายทองแสงใหญ่ นายแท่น นายเมือง นายพัน ขุนสรรค์ และนายอิน รวม ๑๑ คน ซึ่งแผ่นป้ายในอนุสาวรีย์ระบุว่า...

“...ได้เป็นหัวหน้ารวบรวมชาวบ้าน ตั้งค่ายต่อสู้พม่าที่บ้านบางระจัน มีพระอาจารย์ธรรมโชติเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิทยาคมบำรุงขวัญ ตั้งแต่เดือนสี่ ปีกะกา พุทธศักราช ๒๓๐๘ จนถึงเดือนเจ็ด ปีกอ พุทธศักราช ๒๓๐๙...”

อาจารย์สนั่นศึกษาประวัติศาสตร์ แล้วจึงกำหนดบุคลิกของวีรชนแต่ละท่านให้ไม่ซ้ำกัน เช่น ตามประวัติว่านายทองเหม็นขี่ควายควงขวานออกไปสู้กับพม่า อาจารย์สนั่นก็นำนายทองเหม็นออกมาเช่นนั้น ที่สำคัญคือรายละเอียดสีหน้า ท่าทาง กล้ามเนื้อ และการแต่งกายของวีรชนแต่ละคนเสมือนหนึ่งมีชีวิตจริง จนกระทั่งเมื่อผู้กำกับภาพยนตร์อย่างคุณธนิต จิตต์บุญกุล สร้างหนัง

“บางระจัน” ยังต้องมาศึกษารูปปั้นวีรชนบางระจันของอาจารย์นั่น เพื่อไปกำหนดบุคลิกหรือ “คาแร็กเตอร์” ตัวละครของเขา

จึงไม่น่าแปลกใจ ที่เช้าวันนั้น ผมจะนั่ง ยืน เดินชมอนุสาวรีย์ได้ทุกแง่มุมอย่างมีรู้เบื่อ แต่มุมที่ประทับใจ กลับเป็นมุมมองย้อนแสงเห็นวีรชนต่างอาภักดิ์ปฏิกิริยาในเงาดำ ซึ่งนอกจากเป็น มุมที่ไม่ค่อยซ้ำกับที่เคยถ่ายกันมามากแล้ว ความสนุกในการชมภาพนี้ ยังอยู่ที่เส้นสายของหอก ดาบที่ยกขึ้นมาประสานกันทุกทิศทุกทาง เพราะเอกลักษณ์ของอนุสรณ์สถานแห่งนี้คือไม่มีด้าน หน้า ด้านหลัง เราสามารถมองได้รอบด้าน ด้วยอาจารย์นั้นออกแบบให้วีรชนหันหลังชนกันสั กกับอริราชศัตรูที่บุกเข้ามาทุกทิศทุกทาง นับเป็นความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบอนุสาวรีย์ได้ สุดยอดเยี่ยมจริงๆ

จากนั้น เมื่อขยับเท้าไปข้างหน้าเพียงก้าวเดียว ผมก็ต้องรีบถอยคืนมาครึ่งก้าว เพราะ จังหวะยืนตรงนั้น ทำให้มองเห็นแสงอาทิตย์ตอนเกือบเก้าโมงเช้า ลอดใต้คอควยของนายทอง เหม็น และลอดขาของเหล่าวีรชนออกมาพอดี ทำให้ภาพมีมิติ มีความหมายด้านการที่วีรกรรมของ วีรชนบ้านบางระจัน จุดประกายความรักชาติให้กับคนไทยทุกยุคทุกสมัย

แม้ปัจจุบัน การพาดพิงกันด้วยกำลังอาวุธ ถือเป็นความป่าเถื่อนและล้าสมัย โลกเปลี่ยน มาทำสงครามเศรษฐกิจและสงครามวัฒนธรรมกันแล้ว

ทว่า ความกล้าหาญและความสามัคคีพร้อมเพรียงเป็นหนึ่งในเดียวกันของชาวบ้านบางระ จัน ก็ยังคงเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอมา โดยเฉพาะในห้วงยามที่อาหารกินด่วน เกมคอมพิวเตอร์ แพชั่นเสื้อผ้าอาภรณ์ ห้างสะดวกซื้อ การพนันบอล และวัตถุนิยมสารพัดอย่างจากโลกตะวันตก กำลังถาโถมเข้าสู่สังคมไทยอย่างไม่บันยะบันยัง

ประเภทไม่หิวก็หาเรื่องกิน ไม่มีฐานะจำเป็นก็ต้องหาเรื่องใช้โทรศัพท์ เป็นหนี้บัตรเครดิต ถือเป็นเรื่องโก้เก๋ เขาบอกว่าคนพอมจึงจะสวย ก็พากันอยากพอมขนาดกินแล้วล้วงให้อ้วกออก เขาบอกเป็นกุลสตรีต้องรักแร้เนียน ก็พากันชวนชวายเป็นชู้ครีมมาทา โดยไม่เคยคิดว่า จะเลวร้าย

เพียงใด ถ้าทุกคนผิวขาว รักแร้เนียน หุ่นเพรียวลม แต่สมองกลวง

บทภาพยนตร์เรื่อง “ทวิภพ” (๒๕๔๖) ที่เขียนโดย สุรพงษ์ พินิจคำ และปรมินทร์ เครือทอง จึงเป็นเรื่องที่คนไทยพึงตระหนัก ว่าสิ่งที่นางเอก “มณีจันทร์” ทะลุมิติแห่งกาลเวลา กลับไปเล่าเรื่องปัจจุบันให้คนสมัยรัชกาลที่ ๔ ฟังนั้น เป็นจริงเพียงใด

“...บ้านเมืองเจริญมาก มีตึกสูงมากมาย ทุกอย่างเปลี่ยนไปหมด มีรถยนต์ ไฟฟ้า เราแต่งตัวแบบตะวันตก นับถือฝรั่งมากกว่าพวกเดียวกัน เรามีทุกอย่างที่ตะวันตกมี เราเป็นทุกอย่างที่ตะวันตกเป็น เรากินทุกอย่างที่ตะวันตกกิน เราชอบทุกอย่างที่ตะวันตกบอกให้ชอบ เราอยากเป็นเค้า และปฏิเสธที่จะเป็นเรา...เราเปลี่ยนแปลงการปกครอง เราเรียกว่าประชาธิปไตยเจ้าค่ะ...”

“...ประชาธิปไตย? แล้วเรานับถือใคร? อังกฤษหรือฝรั่งเศส?”

“...เรานับถือไปหมด นอกจากตัวเราเจ้าค่ะ...”

.....

วันนี้ เราเทิดทูนบูชาอนุสาวรีย์ แต่ไม่เคยตระหนักว่าถ้าดวงวิญญาณของวีรชนบางระจัน มีจริง พวกเขาจะรู้สึกอย่างไร ถ้าได้มารับรู้ความอ่อนแอของสังคมไทยวันนี้?

จะมีใครบ้าง ที่กลับปฏิเสธความฟุ้งเฟ้อ การตามแฟชั่นโดยไม่ยั้งคิด

เฉกเช่นที่ชาวบางระจันกลับปฏิเสธผู้รุกราน

สักเศษเสี้ยวก็ยังดี!

□ อนุสรณ์สถานวีรชนค่ายบางระจัน สิงห์บุรี, เดือนมีนาคม, ๐๘.๔๕ น.

กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๘ มม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๐. **ตำรวจ ม้า อีกา ลุง**

เพื่อนผมคนหนึ่งเคยมีประสบการณ์เป็นช่างภาพถ่ายหนังสือสารคดี ให้ทีมงานสถานีโทรทัศน์เอ็น.เอช.เค. ของญี่ปุ่น เขาจึงเล่าเรื่องพิถีพิถันของทีมงานนี้ให้ผมฟัง

เช่น วันหนึ่ง เขาได้รับมอบหมายให้ถ่ายภาพแม่น้ำโขงในประเทศเวียดนาม หลังจากเลือกจุดถ่ายทำที่สวยงาม คือมีภูเขา มีบ้านชาวประมงเป็นองค์ประกอบที่ลงตัวแล้ว เพื่อนผมก็รู้โดยปริยาย ตามวิสัยมืออาชีพว่าจะต้องรอให้มีเรือแล่นผ่านมา ภาพจึงจะมีชีวิตชีวา

แต่โชคไม่ค่อยดี วันนั้นชาวบ้านออกเรือหาปลาเกือบทหมด จึงไม่ค่อยมีเรือใหญ่ผ่านมาเลย อย่างมากก็มีแค่เรือพาย ซึ่งเมื่อเทียบขนาดกับลำน้ำที่กว้างใหญ่ ขุนเขาสูงตระหง่านแล้ว มันไม่สมดุลกัน เขาจึงต้องรอถึงสองชั่วโมงกว่าจะได้เรือโดยสารลำใหญ่ผ่านเข้ามาในกรอบภาพสนใจ แต่เมื่อผู้กำกับชาวญี่ปุ่นมาดูภาพในจอมอนิเตอร์

“...เขابอกยังใช้ไม่ได้ ผมงงมาก เพราะมันใจว่าภาพที่ได้นั้นสมบูรณ์แบบแล้ว เลยถามว่าผู้กำกับอยากให้ปรับปรุงตรงไหน เขابอกว่าควรจะมีเรือสองลำแล่นสวนกัน ตกลงวันนั้นผมใช้เวลารอเรือครั้งก่อนวัน กว่าจะได้ภาพที่ผู้กำกับพอใจ ซึ่งภาพชุดนี้ เวลานำไปตัดต่อเป็นสารคดีอาจใช้งานเพียง ๕-๑๐ วินาทีเท่านั้น แต่ผมก็ยอมรับว่ามันออกมาดีจริง ๆ...”

ผมคิดถึงเรื่องเล่าของเพื่อน ขณะเดินชมความงามของกรุงโคลอมโบ นครหลวงของประเทศโคลัมเบีย บริเวณที่เรียกว่า “สนามหลวงริมทะเล” เพราะมีสนามหญ้ากว้างใหญ่เป็นสวนสาธารณะใจกลางเมือง ด้านหนึ่งรายล้อมด้วยสถานที่สำคัญคืออาคารรัฐสภา ทำเนียบประธานาธิบดี

แต่อีกด้านหนึ่งติดทะเล ซึ่งก็คือมหาสมุทรอินเดียอันกว้างใหญ่ไพศาล ซึ่งในอดีต บริเวณนี้เคยเป็นป้อมปราการของเจ้าอาณานิคมโปรตุเกส เมื่อครั้งเข้ามายึดครองศรีลังกาเป็นเมืองขึ้น จึงยังมีปืนใหญ่หลายกระบอกเรียงรายเป็นร่องรอยของอดีตเมื่อหลายร้อยปีก่อน

แต่ใช่เพียงโปรตุเกส ศรีลังกายังเคยเป็นอาณานิคมของฮอลันดาและอังกฤษ ศรีลังกาจึงรับเอาธรรมเนียมนิยมแบบยุโรปมามาก เช่น การมีรูปปั้นบุคคลสำคัญประดับอยู่เต็มเมือง รวมไปถึงการใช้ตำรวจมาเป็นตำรวจจราจร ซึ่งจะว่าไปก็เหลืออยู่ไม่กี่ประเทศในทวีปเอเชีย เพราะอย่างของไทยเราก็คงจะมีทหารม้าและตำรวจม้า ไว้ใช้สวนสนามในวาระสำคัญเท่านั้น

ภาพตำรวจม้าท่วงท่าสง่างามคอยกำกับการจราจร จึงเป็นจุดเด่นของนครหลวงโคลอมโบพอๆ กับปืนใหญ่ที่หันปากกระบอกออกป้องกันข้าศึกทางทะเล ผมยืนสังเกตการณ์และส่งรอยยิ้มให้ตำรวจ พร้อมๆ กับส่งสัญญาณมือแทนคำถามว่า การถ่ายรูปคุณตำรวจถือเป็นความผิดไหมครับ?

เพราะก่อนหน้านี้ ผมถูกเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตักเตือนไม่ให้ถ่ายภาพทำเนียบประธานาธิบดี ด้วยเหตุผลเรื่องการป้องกันการก่อวินาศกรรมจากกลุ่มพัยค์หมิฟือแลม กองกำลังที่เป็นคู่รักคู่แค้นกับรัฐบาลศรีลังกา ถึงแม้ว่าเมื่อวันที่ผมไปเยือนเกาะนี้ จะมีการเจรจาหยุดยิงกันแล้วก็ตาม แต่การระแวดระวังดูเหมือนยังไม่คลายไป

ปรากฏว่าคุณตำรวจจราจรพยักหน้าตอบรับด้วยรอยยิ้ม แทนความหมายว่าพวกเขาถูกจัดให้มาทำหน้าที่เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ของเมืองอยู่แล้ว

ผมจึงบรรจงหามุมเหมาะๆ ที่จะเห็นทั้งตำรวจ ม้า มหาสมุทร และกระบอกปืนใหญ่ เพื่อบอกเล่าเอกลักษณ์ของสนามหลวงริมทะเลแห่งโคลอมโบอย่างครบถ้วน จากนั้นก็เผารอให้มารถผ่านมาเติมองค์ประกอบภาพให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ทว่า ยิ่งสาย รถราก็ยิ่งผ่านจุดนั้นน้อยลง ถ้าเป็นรถเก๋งหรือรถเมล์ ก็ดูจะใหญ่คับภาพจนเกินไป ผมอยากได้รถสามล้อหรือมอเตอร์ไซค์ หรือจักรยานสักคันหนึ่งมากกว่า แต่ยิ่งสาย แดดก็ยิ่งร้อน แดดเป็นความร้อนในดินแดนเส้นศูนย์สูตร จึงมีความชื้นสูงมากกว่าปกติ จนแผ่นหลัง

ของผมชุ่มโชกไปด้วยเหงื่อ ความกระหายน้ำคืบคลานเข้ามา ความอดทนรอคอยก็เริ่มน้อยลงไปทุกที ในภาวะที่ผมไม่ต้องเอาใจผู้กำกับชาวญี่ปุ่นเหมือนเพื่อนของผม

กระทั่งเมื่อผมรู้ว่า จะถอนใจ ก็มีคุณลุงคนหนึ่งขี่จักรยานผ่านเข้ามา ความซ่าของพาหนะชนิดนี้ ทำให้ผมมีเวลาปวดเหงื่อที่หน้าผากก่อนบรรจกดชัตเตอร์ โดยไม่รู้ตัวว่ามีคุณอีกาตัวหนึ่งบินมาขอเข้าฉากด้วย โดยเลือกเกาะได้เหมาะเหม็งที่ปากกระบอกปืนใหญ่ กลายเป็นรางวัลแห่งการรอคอยที่ชุ่มโชกไปด้วยเหงื่อของผม

ขอบคุณ คุณตำรวจ คุณลุง คุณม้า คุณอีกา

และเพื่อนช่างภาพสารคดี

ที่เรื่องเล่าของเขา ช่วยคลายความร้อนทั้งกายและใจ

จนผมได้ภาพนี้มาประดับไว้ในทำเนียบ “แรงคลใจ” อีกภาพหนึ่ง

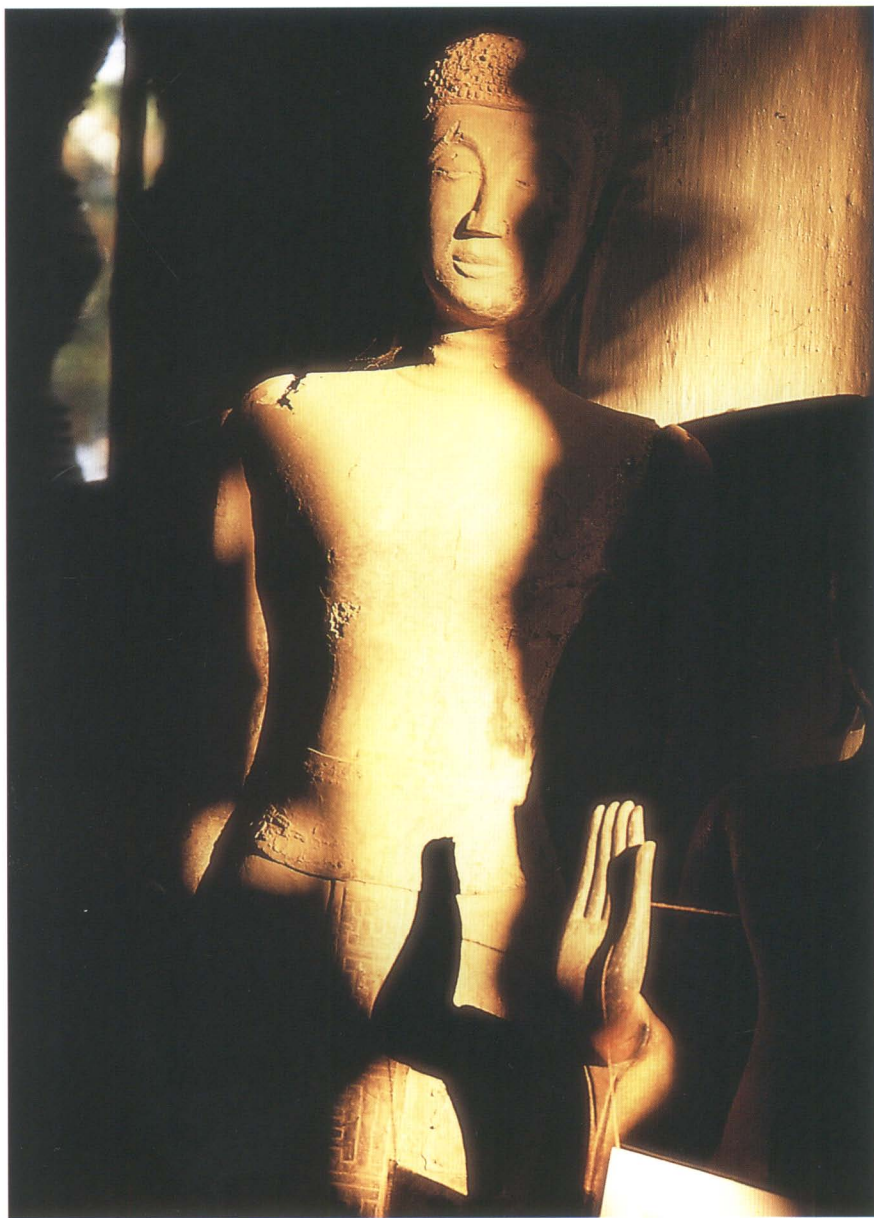
□ กรุงโคลอมโบ ศรีลังกา, เดือนกรกฎาคม, ๐๙.๕๐ น.

กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๙๐ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ □

๒๐. ตำรวจ ม้า อีกา ลุง

๒๑.

พระหัตถ์
กับ
ความเชื่อ

ประหัตถ์กับความเชื่อ

แดดช่วงสี่โมงเย็นไม่ได้เหมาะสำหรับการถ่ายภาพวิวทิวทัศน์อย่างแม่น้ำ ทะเล ภูเขา เท่านั้น แต่ผมยังชอบเข้าไปกราบสักการะพระพุทธรูปในโบสถ์หรือวิหารวัดช่วงเวลานี้ด้วย แสงที่ลอดช่องหน้าต่างเข้ามา ทำให้เกิดมิติของภาพที่แตกต่างจากเวลาอื่น จะบันทึกภาพเก็บไว้ หรือปล่อยใจให้สบาย นั่งพินิจพิจารณาให้เกิดความสะอาด สงบ สว่าง ขึ้นในอารมณ์ก็ดีทั้งนั้น

เย็นวันนั้น ที่โบสถ์หรือที่ชาวลาวเรียก “สิม” วัดวิชุลราชสัทราราม พระอารามหลวงแห่งหนึ่งในเมืองหลวงพระบาง ราชธานีเดิมของลาว พระหัตถ์ของพระพุทธรูปไม้ปางห้ามญาติที่ต้องแดดแล้วทอดเงาไปตกกระทบบที่พระพุทธรูปไม้องค์ข้างๆ ช่างต้องตากินใจจนต้องหยุดยืนดูอยู่นาน ขณะที่มือก็ยกกล้องขึ้นบันทึกความทรงจำไว้บนแผ่นฟิล์มโดยอัตโนมัติ

ลาวหรืออดีตอาณาจักรล้านช้างไม่ใช่แคว้นแคว้นที่แสดงพลังอำนาจอย่างอาณาจักรเขมรหรือพุกามของพม่า จึงแทบไม่มีวัดวาอารามที่มีขนาดใหญ่โตเทียบเท่ามหาปราสาทนครวัด หรืออาณันทวิหาร ทว่า นั่นก็ไม่ใช่ดัชนีชี้วัดว่าถ้ามีโบราณสถานใหญ่โต แล้วคนในอาณาจักรต้องมีศรัทธาในศาสนาสูงส่งกว่าชนชาติอื่นๆ เพราะถึงแม้ลาวจะไม่มีมหาเจดีย์อันโอฬารตระการตา แต่ก็ปรากฏว่ามีพระพุทธรูปไม้แกะสลักประดิษฐานในโบสถ์วิหารหรือในถ้ำพระจำนวนมาก สะท้อนศรัทธาเล็กๆ ของสามัญชนคนเล็กๆ แต่มีจำนวนมากมาได้เป็นอย่างดี

พอล้างฟิล์มแล้วหยิบภาพนี้เฟ้นพินิจดู ทำให้ผมนึกถึงคำถามที่หลายคนมักไถ่ถามผมในขณะนี้ว่า หลวงพระบางไม่สวย หรือไม่เห็นจะเป็นดินแดนในอุดมคติ อย่างที่ผมพรรณนาไว้ใน

ข้อเขียนเลย บางคนผิดหวังที่ถูกคนขับรถสามล้อชาวลาวโขกค่าโดยสาร บางคนหงุดหงิดที่เห็นถนนบางสายกลายเป็นแหล่งชุมนุมของฝรั่งตั้งย่านถนนข้าวสารของไทย

บางคนถึงกับตั้งข้อกังขาว่านี่นะหรือ ? เมืองที่องค์การยูเนสโกยกย่องเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ผมได้แต่ตอบว่า อย่าลืมนะ ไม่มีใครจับหลวงพระบางใส่ไว้ในช่องแช่แข็งของตู้เย็นได้ตลอดเวลา เพราะหลวงพระบางไม่ใช่อุทยานประวัติศาสตร์ ที่แยกคนออกจากโบราณสถานอย่างเด็ดขาด หลวงพระบางได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแบบที่รวมวัดวาอารามและวิถีวัฒนธรรมของผู้คนด้วย แต่แม้ว่าคนเมืองนี้จะมีศรัทธาแนบแน่นในพุทธศาสนา และยังคงดำรงชีวิตอย่างเดิมๆ อยู่มาก ทว่าพวกเขาก็ยังชอบดูละครช่อง ๗ สี ชอบฟังเพลงของเบิร์ด - ธงชัย อยากรับรู้ข่าวสารจากซีเอ็นเอ็น ผ่านจานดาวเทียมซึ่งวันนี้มีให้เห็นอยู่หลายบ้าน เพียงแต่เขารอวังไม่ติดตั้งให้ประเจิดประเจ้อจนกลายเป็นทัศนะอุจาดเท่านั้น

หลวงพระบางเก็บรับบทเรียนจากการเติบโตแบบไร้ทิศทางของเชียงใหม่ จนมีบางคนบอกว่าหลวงพระบางวันนี้คือเชียงใหม่ในอดีต

แต่ก็แน่นอนว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวแห่กันไปเยือนหลวงพระบางมากๆ ก็เริ่มมีชาวลาวจากต่างถิ่นเข้ามาทำมาค้าขาย และเริ่มมีคนฉกฉวยโอกาสดำก่าไรเกินควร เช่น เพื่อนผมบางคนผลอหยิบห่อข้าวเหนียวใส่บาตรพระโดยไม่ตกลงราคากับแม่ค้าให้ดีกว่านั้น พอพระรับบิณฑบาตผ่านไป แล้ว แม่ค้าคิดราคาชุดรีดถึง ๕๐๐ บาท ทำเอาเพื่อนซึ่งไปเลย คิดว่าดักบาตรจะได้บุญ กลับมาถูกชุดรีด แต่ในขณะเดียวกัน ผมก็เคยเห็นกับตาว่าเพื่อนร่วมทางผมอีกคนหนึ่งทำกระเป๋าสตางค์หล่นหายในตลาด สักพักหนึ่งก็มีแม่ค้าชาวลาวอุดສ່ຳให้เก็บมาส่งคืนให้

ที่สำคัญคือ เธอเพียรพยายามเดินตามหาเจ้าของกระเป๋าไปทั่วตลาดเลยทีเดียว

โดยรวมแล้ว แม้หลวงพระบางจะไม่โลบริสุทธ์หมดจด แต่ก็ยังถือเป็นสังคมที่งดงามอย่าง ที่ควรจะเป็น สัญจรไปเยือนคราใด ก็มักได้กำลังใจเต็มเปี่ยมกลับมาสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้สังคม

รอบตัวเราบ้าง แต่กระนั้นก็ตาม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสสอนไว้ใน “กาลามสูตร” นานแล้วว่า อย่าปลงใจเชื่ออะไรง่าย ๆ ด้วยการฟังตามกันมา หรือด้วยการถือสืบ ๆ กันมา หรือด้วยมีเสียงร่ำลือกันมา หรือด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ หรือเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าเชื่อถือ หรือด้วยเพราะคนพูดเป็นครูของเรา ฯลฯ

นั่นก็คือจะเชื่ออะไรก็ให้คิดพิจารณาด้วยสติปัญญาของตนเอง ข้อเขียนและความคิดเห็นของผมอาจไม่ถูกต้องเสมอไปก็ได้

ภาพพระหัตถ์ที่ต้องแสงนุ่มเนียนในเย็นวันนั้น

จึงเป็นเสมือนตัวแทนแห่งคำสอนขององค์พระศาสดา

ว่าด้วย “กาลามสูตร” ได้ดีแท้

□ วัดวิบูลย์ หลวงพระบาง ประเทศลาว, เดือนกุมภาพันธ์, ๑๖.๑๕ น.
ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม.
รูรับแสง F ๕.๖, ความไวชัตเตอร์ ๑/๕.๖ วินาที □

๒๒. กองทัพธรรม

เวลาผมไปทำสารคดีในสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว มักมีคนเข้ามาถามว่า ผมมีฟิล์มเหลือพอจะปันขายให้บ้างหรือเปล่า ฟิล์มของเขาเกิดหมดกะทันหัน

ผมได้แต่ตอบว่าฟิล์มผมยังเหลืออยู่หลายม้วน แต่ต้องขอโทษที่มันเป็นฟิล์มสไลด์ เพราะถ้าไม่ได้กระเตงลูกมาเที่ยวด้วย ผมก็แทบไม่ได้ติดฟิล์มสไลด์ไว้ในกระเป๋ากล้องเลย เนื่องจากงานตีพิมพ์หนังสือหรือนิตยสารใช้แต่ฟิล์มสไลด์ และเพื่อให้คมชัดที่สุด ก็จะต้องเป็นสไลด์ของมืออาชีพ (professional slide) ที่มีความไวแสงต่ำขนาด ๕๐ หรืออย่างมาก ๑๐๐ ASA ซึ่งความสามารถของกล้องดิจิตอลทั่วๆ ไป ยังคมชัดได้ไม่เท่า ยกเว้นบางรุ่นซึ่งมีราคาแพงมาก

อาจเป็นเพราะผมชอบสีสันทันของฟิล์มฟูจิ ผมจึงเป็นลูกค้าประจำของฟูจิ เวลเวีย ๕๐ ASA มานาน ยกเว้นฤดูหนาวปีนั้น ผมตัดสินใจซื้อฟิล์ม ๔๐๐ ASA ติดไปด้วย ตามเป้าหมายที่จะถ่ายภาพเหตุการณ์หนึ่ง ในเมืองเล็กๆ ของประเทศที่เล็กมากประเทศหนึ่งในโลก แต่กลับมีคนทั่วโลกปรารถนาจะได้มาชมเหตุการณ์นี้ด้วยตาตนเองสักครั้ง

ประเพณีตักบาตรข้าวเหนียวที่เมืองหลวงพระบางยามเช้า ทำไมใครๆ ก็อยากมาดู หนังสือคู่มือท่องเที่ยวประเทศลาว ทุกเล่ม ทุกภาษา จะให้คำแนะนำไว้ตรงกันคือ...ไม่ควรพลาดด้วยประการทั้งปวง

ครั้นฟ้าเริ่มสว่าง มีแสงสว่างพอมองลายมือเห็น ภาพที่ปรากฏบนถนนสายหลักในตัวเมืองหลวงพระบาง ก็ให้คำตอบที่หนักแน่นกว่าคำอธิบายใดๆ พระและสามเณรมากกว่า ๓๐๐ รูป

แบ่งกลุ่มเดินกันเป็นทิวแถวไปทั่วเมือง เดินไปตามชายคาบ้านและร้านค้าที่มีชาวหลวงพระบาง
ทุกเพศวัย นั่งรอดักบาตรอย่างสงบเสถียร

สำหรับชาวตะวันตก นี่คือภาพอันน่ามหัศจรรย์ของเมืองโบราณเล็กๆ ขนาดเดินเล่นรอบ
ในวันเดียว แต่กลับมีพระสงฆ์และสามเณรมากมายราวกับเป็นกองทัพธรรม ที่สำคัญคือไม่ได้เกิด
ขึ้นเฉพาะในงานเทศกาล แต่นี่คือกิจวัตรประจำวันของคนเมืองนี้มานานหลายร้อยปี

สำหรับคนไทยอาจจะงง เพราะอุปกรณ์การใส่บาตรของคนหลวงพระบางก็ง่ายๆ เพียง
อุ้มกระติบใส่ข้าวเหนียวใบเดียวเดินมารอริมถนนที่พระเดินผ่าน ถ้าจะมีอะไรมากไปกว่านั้นก็แค่
เสื้อสำหรับคุยกะกับพื้นสั๊กผืน พอถึงเวลาใส่บาตรก็เอามือจกข้าวเหนียวปั้นก้อนกลมๆ แล้ว
ก็โยนทิ้งลงในบาตรพระอย่างว่องไว ให้ทันกับพระซึ่งเดินค่อนข้างเร็ว จนบางรูปแค่เพียงชะงัก
เท้าชั่วอึดใจแล้วก็เดินจากไป

เพราะจำนวนพระมีมากเหลือเกิน ถ้ามีเชื้อข้าว กว่าพระรูปสุดท้ายจะได้รับบิณฑบาต อาจ
ได้เวลาฉันเพลพอดี พระเดินไวแค่ไหน มือของญาติโยมต้องไวพอกัน ลีลาอาจดูเหมือนหุ่นยนต์
แต่เป็นหุ่นยนต์ที่มีชีวิต ส่วนกับข้าวก็ไม่ต้องเป็นห่วง เมื่อพระกลับถึงวัด จะมีญาติโยมนำกับข้าว
ไปถวายทันที เพราะกับข้าว ๒-๓ สำหรับกันคนได้ทั้งวัด ไม่จำเป็นต้องใส่กับข้าวกันทุกบ้านให้
เสียเวลา และดูเหมือนจะไม่มีชาวหลวงพระบางคนไหนที่เติบโตมาโดยไม่เคยตามพ่อแม่ไปถวาย
กับข้าวที่วัด เกิดเป็นกระบวนการกล่อมเกล่าจิตใจให้ผูกพันกับวัด ผูกพันกับคำสอนของพระพุทธ
องค์โดยปริยาย

นี่อาจเป็นคำตอบว่า เหตุใด หลวงพระบางจึงได้ชื่อว่าเป็น “อู่อารยธรรมล้านช้าง” และ
ทำไม องค์การยูเนสโกจึงยกย่องหลวงพระบางเป็น “เมืองมรดกโลก” ทั้งๆ ที่อดีตราชธานีของ
ลาวแห่งนี้ ไม่มีสิ่งก่อสร้างอันใหญ่โตโอฬารเลย

แต่ปัญหาของผมคือ จะถ่ายประเพณีดังกล่าวเข้าได้อย่างไร ให้สมกับพุทธศรัทธาอัน
แรงกล้ามหาศาลของชาวหลวงพระบาง ในเมื่อเขาดักบาตรกันตั้งแต่ฟ้าเพิ่งสาง พระอาทิตย์ยัง

ไม่มาตอกบัตรเข้างานเลย

ผมตัดสินใจใช้ฟิล์ม ๔๐๐ ASA ซึ่งเป็นที่รู้ว่าเนื้อฟิล์มจะไม่ละเอียดเท่าฟิล์ม ๕๐ แต่เวลานั้น ผมต้องการความสามารถถ่ายภาพในสภาวะแสงน้อยได้มากกว่าความละเอียด และจากเดิมที่เคยถ่ายการตักบาตรบนถนนสายหลักของเมืองคือถนนศรีสว่างวงศ์ คราวนี้ ผมลองเดินตัดตามถนนสายรอง คือถนนเลียบริมฝั่งโขง ซึ่งสภาพถนนดูทรุดโทรมกว่า บางช่วงมีดินลูกรังจับพื้นถนน แต่สิ่งที่ผมไม่ทราบมาก่อนคือพระหลายสายใช้ถนนเส้นนี้เดินกลับวัด

ภาพที่ได้เมื่อรถจนใกล้เจ็ดนาฬิกา คือขบวนแถวของพระภิกษุสามเณรเดินเป็นขบวนแถวยาวคดเคี้ยวไปตามความคดโค้งของถนน แล้วยังมีรอยล้อรถยนต์บดดินลูกรังเป็นแนวโค้งรับกับแถวของพระอีกด้วย สุดท้ายโชคยังเข้าข้าง ที่มีชาวบ้านบางคนอาจตื่นสาย ออกไปใส่บาตรที่ถนนสายหลักไม่ทัน ก็หอบเอาศรัทธามานั่งรอพระอยู่ที่นี่

ทำให้ภาพมิได้มีแต่ขบวนของพระ แต่ยังแสดงให้เห็นธรรมเนียมการใส่บาตรของชาวหลวงพระบาง คือสตรีจะถือครองถาดนั่งลงกับพื้น แต่ถ้าเป็นผู้ชายจึงจะยืนใส่บาตรได้ แต่ก็ต้องถือครองถาดเหมือนกัน สำหรับผม ซึ่งมีโชช่วงภาพมืออาชีพ นี่คือภาพประเพณีตักบาตรที่ยิ่งใหญ่ของชาวหลวงพระบาง ที่ดีที่สุดเท่าที่ผมเคยถ่ายได้จากการสัญจรไปนับสิบครั้ง

แล้วฟิล์ม ๔๐๐ กับถนนสายรอง ยังให้บทเรียนกับผมด้วยว่า

รู้จักกล้าเปลี่ยนแปลงบ้าง แม้ผลที่ได้อาจไม่ดีที่สุด

แต่ก็ยังดีกว่าการหยุดนิ่งอยู่เฉย ๆ

□ หลวงพระบาง ประเทศลาว เดือนธันวาคม ๐๖.๔๐ น.,

ฟิล์ม ๔๐๐ ASA กล้อง Nikon Fm ๒ , เลนส์มุมแคบ ๘๐๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๖๐ ม.ม.,

รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๒.

กองทัพบ
ธรรม

๒๓. เมื่อฉันนั่งเฝ้ายาม

เมื่อฉันนั่งเขียน

คุณๆ ที่มีลูกตัวน้อย คงเคยมีประสบการณ์อย่างที่ผมพบพบ คือร้องเรียกให้ลูกเข้ามาหา เขากลับวิ่งหนี บอกอย่าเล่นสายไฟ กลับยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ แต่บางที่เมื่อเรานั่งนิ่งๆ เจ้าตัวน้อยจะเข้ามานั่งเฝ้าเคลียคลอ ถ้าเขาจะเล่นสายไฟ เพียงส่งสายตาห้าม ก็กลับเชื่อฟังแต่โดยดี แม้วิธีนี้จะใช้กับลูกไม่ได้ในทุกกรณี แต่อย่างน้อยมันก็พิสูจน์ว่า บ่อยครั้ง ที่ความสงบสยบความเคลื่อนไหวได้ อย่างที่หนังสือกำลังภายในทั้งเป็นปรัชญาไว้

เย็นวันนั้น.....

บนลานโพธิ์ระหว่างทางเดินขึ้นสู่พระธาตุสุสี ใจกลางนครวัฒนธรรมหลวงพระบาง ประเทศลาว ฝรั่งเศสสาวคู่นี้นั่งอ่านหนังสือสลับชมวิวทิวทัศน์อยู่เงียบๆ

สักพักหนึ่ง ก็มีเจ้าลิงตัวน้อยห้อยโหนกิ่งไม้ลงมาทักทายด้วย มันจตุจ จ้องๆ อาคันตุกะจากแดนไกล เขาและเธอก็แค่ขยตาไปมองว่าเจ้าจจะมาไมไ่ไหน ไม่ได้กระโดดกระดากหรือก๊วก้าวให้หงุดหงิด

ดูเชิงกันพักหนึ่ง เมื่อดูท่าผู้มาเยือนไม่เป็นอันตรายอะไร เจ้าจอมชนก็ออกลาย ย่องเข้ามารื้อค้นกระเป๋าค้นหน้าต่อตาเจ้าของ

หม่อมสาวไม่ได้บอกปากว่ากระไร แต่หยิบขนมใส่มือยื่นให้แทน ลิงน้อยจ้องหน้าเป็นการขังใจชั่วจิตใจ แต่เมื่อความอยากไม่ปราณีใคร มันก็รีบหยิบขนมกินอย่างเอร็ดอร่อย แล้วพัวพันหม่อมเหมือนแมวเคล้าแข้งเคลียขาน่าเอ็นดู

ภาพเหม่กับเจ้าจ้อทำให้นึกถึงนิทานเรื่องหนึ่งที่เคยเล่าให้ลูกฟัง เรื่องแต่งโดย มาริ ฮอลล์ เอทส์ แบลโดย พรอนงค์ นิยมคำ ชื่อเรื่อง “มาเล่นด้วยกันนะ” เล่าเหตุการณ์ผ่านมุมมองของเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง.....

แดดยามเช้า น้ำค้างอยู่บนยอดหญ้า ฉันออกไปเดินเล่นในทุ่งนา ตักแตนตัวหนึ่ง เกาะอยู่บนใบไม้ มันกัดกินใบไม้เป็นอาหารเข้า “ตักแตนจ๋า มาเล่นด้วยกันนะ” ฉันพยายามจะจับตักแตน แต่มันกระโดดหนีไป

กบตัวหนึ่ง กระโดดออกมาข้างสระน้ำ ฉันคิดว่ามันคงมานั่งรอจับยุง “กบจ๋า มาเล่นด้วยกันนะ” ฉันพยายามจะจับกบ แต่มันกระโดดหนีไป

กระรอกตัวหนึ่ง นั่งอยู่ใต้ต้นไม้ มันแทะลูกไม้ด้วยฟันซี่เล็กและแหลมคม “กระรอกจ๋า มาเล่นด้วยกันนะ” พอฉันก้าวเข้าไปใกล้ กระรอกก็วิ่งหนีขึ้นต้นไม้ไป

กระต่ายตัวหนึ่ง นั่งหลบอยู่หลังต้นไม้ มันทำจมูกพุดพิด และเล็มดอกไม้ที่ละนิด ทีละนิด “กระต่ายจ๋า มาเล่นด้วยกันนะ” ฉันพยายามจะจับมัน แต่กระต่ายก็วิ่งหนีเข้าป่าไป

ไม่มีใครเล่นกับฉันเลย ฉันดึงปุยฝ้ายขึ้นมาเป่าเล่น แล้วเดินไปนั่งบนก้อนหินริมน้ำ ฝ้ามองแมลงเล่นเป็นรอยริ้วบนผิวน้ำ เมื่อฉันนั่งนิ่งเงียบอยู่ที่นั่น เจ้าตักแตนก็กลับมาเกาะข้างๆ ฉัน เจ้ากบก็กลับมาอยู่ในพงหญ้า เจ้ากระรอกกลับมาจ้องหน้าและคุ้ยจ้อกับฉัน เจ้ากระต่ายกลับมากระโดดเล่นรอบตัวฉัน

แต่ฉันยังคงนั่งนิ่งเงียบสนิท ไม่ส่งเสียงแม้แต่นิด ทันใดนั้น ลูกกวางน้อยก็โผล่หน้าออกมาจากที่ซ่อนในพุ่มไม้และจ้องมองฉัน ฉันกลั่นลมหายใจเอาไว้ กวางน้อยจึงเดินเข้ามาใกล้ หากจะจับมัน ฉันก็ทำได้ แต่ฉันไม่เคลื่อนไหว และไม่พูดอะไร กวางน้อยจึงเดินมาเลียแก้มใสของฉัน มีความสุขจังเลย มีความสุขที่สุดในโลก
พวกเขาทั้งหมด ทั้งหมดเลย เล่นกับฉันแล้ว

.....

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ธรรมชาติได้ประทาน “การนั่งเจียบ” ไว้ให้เราใช้เป็นที่นั่ง “จวนดาวเทียม” อันทรงประสิทธิภาพ สำหรับรับเรื่องราวทั้งภาพและเสียงสารพัด ด้วยหากเราไม่สงบ ก็โยจะไต่ย็น หากไม่นั่งอย่างมีสมาธิ ก็ยากจะสังเกตเห็น

ภษิตจินบพทหนึ่งกล่าวไว้ว่า คนฉลาดพูดครั้งเดียว เพื่อเอาเวลาที่เหลือในการฟังและวิเคราะห์คนอื่น

สำหรับผม การถ่ายภาพเป็นทั้งงานอดิเรกและอาชีพอย่างหนึ่ง
ซึ่งรังสรรค์ “จวนดาวเทียม” ให้บรรเจิดในใจเสมอมา
ตั้งเช่นภาพหม่มสาวกับเจ้าลิงน้อย
ที่ปรากฏในเฟรมกล้องเ็นวันนั้น

ปล. แต่ถ้าวัยหนึ่งขวบของคุณกำลังเ็นวัยเข้าเ็นปลั๊กไฟ
กรุณาก้อย่ามัวทำตัวเ็นจวนดาวเทียมอยู่ละ

☐ หลวงพระบาง ประเทศลาว, เดือนกุมภาพันธ์, ๑๖.๓๐ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที ☐

๒๔. จดหมาย

ว่ากันว่า ถ้าคุณถือเงินสกุลใดก็ได้ แต่มีค่าราวๆ ๑๐๐ บาท มันไม่พอจะหาซื้ออะไรกินได้เลยในสิงคโปร์ หรืออย่างมาก็ได้อะไรนิดหน่อยพอประทังหัวในฮ่องกง แต่มากพอจะได้อ้อมท้องที่มาก็ก้าว

ทั้งสามเมืองนี้มีอะไรคล้ายกันหลายอย่าง สองแห่งแรกเป็นเกาะและเคยเป็นอาณานิคมอังกฤษ ส่วนมาก้าวเป็นคาบสมุทรปลายดิ่งมณฑลกว่างตุงของจีน กับมีเกาะบริวารอีก ๒ เกาะ และเคยเป็นดินแดนในความดูแลของโปรตุเกส แต่ที่เหมือนกันหมดคือทุกแห่งมีพื้นที่และประชากรน้อยมาก จนไม่พอเพียงจะทำการผลิตใดๆ โดยเฉพาะมาก้าว มีขนาดเล็กกว่าเกาะสมุยสิบเท่า คือราว ๒๖ ตารางกิโลเมตร และมีประชากรไล่เลี่ยประจวบคีรีขันธ์ คือไม่ถึงห้าแสนคน

ในขณะที่สิงคโปร์และฮ่องกงโดดเด่นในฐานะเมืองท่า และเมืองเศรษฐกิจการค้าที่โลกจับตามอง มาก้าวก็เสมือนเป็นบ้านหลังที่สอง สำหรับพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ของชาวฮ่องกง สิงคโปร์ ชาวจีนที่มีฐานะ และชาวเอเชียจำนวนมาก แน่نون ใครๆ ต้องคิดว่าเหตุผลเพราะมาก้าวมีสถานกาสิโนใหญ่ติดอันดับโลก

ผมก็เคยคิดเช่นนั้น เพราะในอดีต บรรดานักการเมืองไทยที่ฉ้อฉลนิยมเอาเงินไปฟอกที่นั่น จนภาพของมาก้าว ติดลบอย่างรุนแรงในความรู้สึกของคนที่เกี่ยวข้องการพนันเข้ากระดุกอย่างผม กระทั่งได้มีโอกาสไปสัมผัสมาก้าวอย่างจริงจัง ผมพบว่านอกจากแสงไฟหลากสีที่เขย่าวชว่นเชิญให้คนเอาเงินไปทิ้งในกาสิโนแล้ว มาก้าวยังมีความสงบเงียบ เรียบง่าย มีคนท้องถิ่นที่

เรียกว่า “ชาวแมคคานีส” หรือลูกผสมจีนกับโปรตุเกส ซึ่งมีบุคลิกสบายๆ กว่าชาวจีนแผ่นดินใหญ่ มีอาหารแมคคานีสที่เอร็ดอร่อยแม้จะออกหิวมันๆ ท้ายมังกร เพราะรสชาติจะเป็นยุโรปก็ไม่ใช่ เอเชียก็ไม่เชิง และมีกิจกรรมบ้านเรือนศิลปะ “ซิโน - โปรตุเกส” ที่ผสมผสานความเป็นจีนกับโปรตุเกสให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้อย่างน่าแปลกใจ จนกลายเป็นเสน่ห์ที่ใครๆ อยากมาสัมผัส

ที่สำคัญ ในขณะที่เข้มนาฬิกาและตัวเลขบนกระดานหุ้นที่ฮองกงหมุนเร็วจี๋ จนผู้คนแทบไม่มีเวลาผ่อนคลายใจ แต่ที่มาเก่า ผมยังเห็นทั้งคนหนุ่มและผู้อาวุโสหัวกรงนกไปสูดอากาศบริสุทธิ์ในสวนสาธารณะกลางเมืองอย่างสบายใจ ไม่ไกลจากชมรมไทเก๊กของอาซ้อ อาม่า

และในขณะที่พื้นที่แทบทุกตารางนิ้วบนเกาะฮองกง เต็มไปด้วยผู้คนจากทั่วโลกที่หลั่งไหลเข้าไปชดทอง แต่แทบไม่น่าเชื่อว่า ดินแดนที่มีพื้นที่เล็กกว่าอำเภอเล็กๆ ของไทยอย่างมาเก๊า กลับมีพิพิธภัณฑ์ด้านต่างๆ ให้คนหลั่งไหลเข้าไปหาความรู้ความเพลิดเพลินมากกว่าสิบแห่ง นับตั้งแต่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์กรุงปักกิ่ง พิพิธภัณฑ์ไต้หวัน พิพิธภัณฑ์บ้านโบราณ ไปจนถึงพิพิธภัณฑ์โรงรับจำนำ

ไม่น่าแปลกใจที่คนฮองกงจำนวนมาก นิยมหนีความแออัดของประชากร ๗ ล้านคน มาเยือนมาเก๊าเพื่อนอนอาบแดด ต้ม กิน ซุปบ๊อง พักสมองและจิตใจที่อ่อนล้าจากการแข่งขันทางธุรกิจ ซึ่งผมเชื่อว่าคนกลุ่มนี้ มีจำนวนมากกว่าที่เข้าไปเคร่งเครียด (อย่างไร้สาระ) ในบ่อนกาสิโนสายวันนั้น ผมพบหนุ่มมาเก๊าคนหนึ่งที่ “สวนสาธารณะ ดร.โฮ” ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อรำลึกถึง ดร.โฮ ยิน นักการธนาคารผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานความเข้าใจระหว่างรัฐบาลจีนกับโปรตุเกส จนทำให้การคืนมาเก๊ากลับสู่จีนดำเนินไปอย่างราบรื่นในปี ๒๕๔๒ และทำให้จีนปกครองมาเก๊าด้วยแนวคิด “หนึ่งประเทศ สองระบบ” คือในทางนิตินัย มาเก๊าเป็นดินแดนของจีน แต่ในทางพฤตินัย จีนก็ยอมให้มาเก๊า “เป็น” อย่างที่เคย “เป็น” มานานในสมัยที่เคยอยู่ใต้เงาโปรตุเกส

ผมใช้เลนส์ซูมถ่ายภาพหนุ่มที่กำลังจิบในสวนสาธารณะคนนี้ มิได้มุ่งหมายจะบอกว่า การนั่งเฉย งอมืองอเท้า นอนหลับไม่รู้ นอนคุ้ยไม่เห็น เป็นสิ่งที่ดี แต่เพียงอยากสะท้อนในมุขกลับว่า

แท้ที่จริง คนเรามีอาจใช้ทุกลมหายใจเพื่อการทำงาน หรือคิดแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ เพราะไม่ว่าจะทำงานหนักเพียงใด รับผิดชอบผลประโยชน์มากมายมหาศาลเพียงใด ทุกคนต้องมีเวลาสำหรับการผ่อนคลาย มีเวลาให้หัวใจได้ “ซึ่เกียจ” เสียบ้าง

มนุษย์ไม่ได้ต้องการแสงสี ดนตรี ลีลา เสียงเพลง

อันเร่งเร้าเย้ายวนเสมอไป

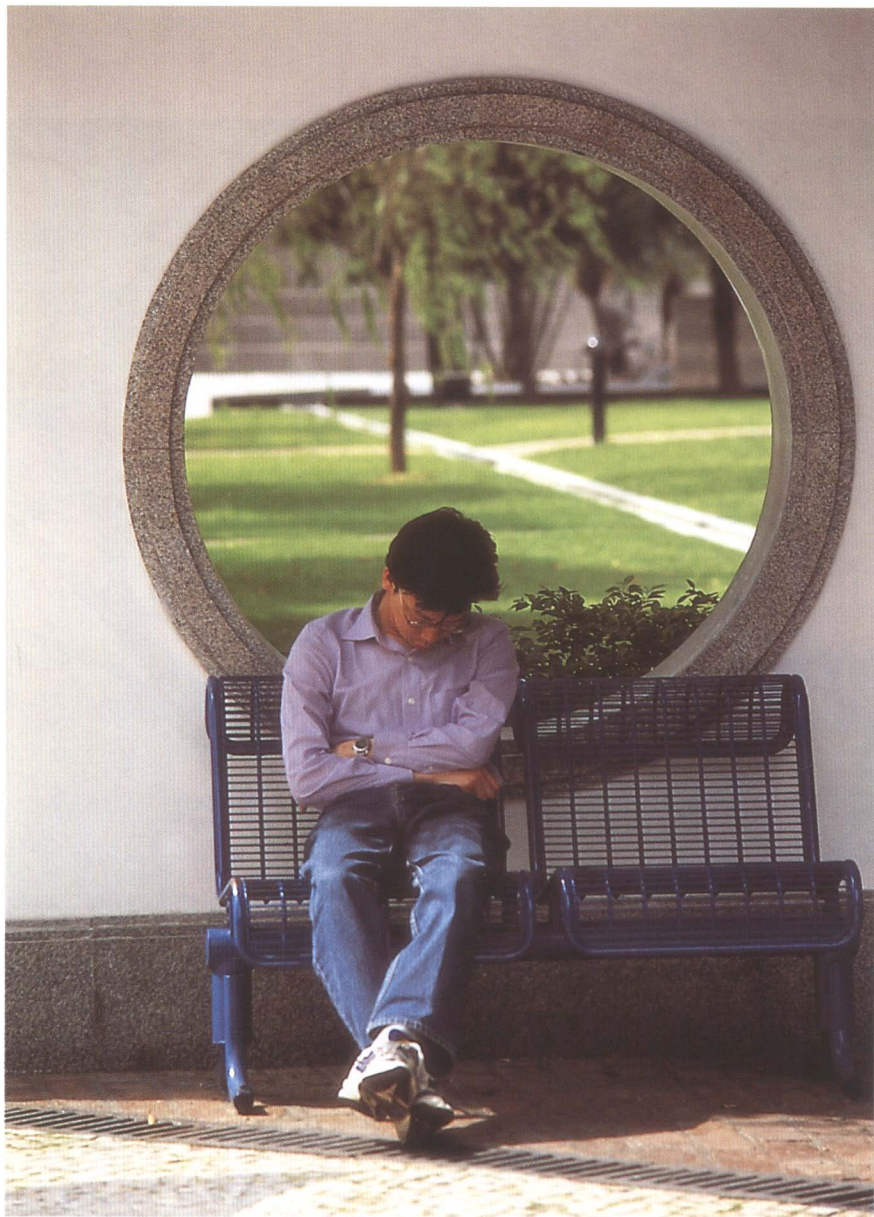
บางที ความสงบเงียบ เรียบง่าย

ก็กลายเป็น “จุดขาย” ได้เหมือนกัน

□ เขตปกครองพิเศษมาเก๊า, เดือนพฤษภาคม, ๐๙.๓๐ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๑๐ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๔.

จุดขาย

คำขอโทษ

ผมเขียนหนังสือโดยถ่ายภาพประกอบข้อเขียนด้วยตัวเอง ผมจึงให้ความสำคัญกับการถ่ายภาพพอๆ กับการเก็บข้อมูลในพื้นที่ และในเงื่อนไขที่ผมนัดเขียนสารคดีแนววิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ผมจึงระมัดระวังเป็นพิเศษที่จะไม่ใช้อาวุธในมือ คือกล้องและปากกาไปทำร้ายใคร โดยเฉพาะการมุ่งแต่จะถ่ายภาพโดยไม่สนใจว่าจะไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของคนอื่นหรือไม่?

ด้วยเหตุผลง่ายๆ ว่า ถ้าไม่อยากให้ใครมาวุ่นวายกับชีวิตเรา โดยเราไม่ยินยอมพร้อมใจ เราก็ไม่ควรไปทำเช่นนั้นกับคนอื่น โดยเฉพาะชาวบ้าน ซึ่งมักเป็นคนขี้เกรงใจ แต่ไม่ค่อยได้รับความเกรงใจจากใคร

แต่แล้ว ผมก็พลาดจนได้!

ในการเข้าชม “เลา ลิม เอี้ยค” สวนสาธารณะเก่าแก่ใจกลางเมืองมาเก๊า สื่อมวลชนจากประเทศไทยกลุ่มหนึ่ง ซึ่งรวมทั้งผมด้วย ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวมาเก๊า ว่า เมืองของเขามีขนาดเล็กมาก สวนสาธารณะจึงไม่กว้างขวางเหมือนสวนลุมพินีที่เขาเคยไปเห็น ที่สำคัญคือ สวนนี้เป็นที่พักผ่อนและออกกำลังกายของชุมชนชาวจีนบนเกาะมาเก๊ามายาวร้อยปี เป็นโลกของอากง อาม่า ที่ไม่มีฝรั่งตาน้ำข้าวเข้ามาปะปนเหมือนพื้นที่อื่นในมาเก๊า

เพราะฉะนั้น ในการเข้าไปเก็บข้อมูลและถ่ายภาพ ควรระมัดระวังเป็นพิเศษ ที่จะไม่ไปรบกวนเหล่าผู้อาวุโสที่มาจับกลุ่มเล่นดนตรีพื้นเมืองจีน มารำมวยจีน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่หัวกรงนกออกมาเดินเล่น ให้นักได้สัมผัสอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งมีตั้งแต่อาเฮีย ไปจนถึงอาเจ็ก อากง ฟังระวังเป็นพิเศษ

เพราะนี่คืองานอดิเรกเก่าแก่ของผู้ชายชาวมาเก๊า คือสิ่งบ่งบอกสถานะและความภูมิฐานในการเข้าสังคม พวกเขารักนกกราบกับลูกในอุทร ทุกวันต้องพาออกมาเดินเล่น รับไออุ่นจากแสงแดดและอากาศสดชื่นยามเช้า เพื่อเสียงขันของลูกๆ จะได้ไพเราะกินใจ พวกเขาจึงไม่ยอมให้นกตกตื่นใจจากคนแปลกหน้า หรืออุปกรณ์ประหลาดอย่างกล้องถ่ายภาพ เพราะอาจส่งผลต่อสีขนและน้ำเสียงของนกได้ ที่สำคัญคือตัวเจ้าหน้าที่เองก็เป็นลูกหลานของชาวเมือง ถ้าพาสื่อมวลชนหรือนักท่องเที่ยวมาประเจิดประเจ้อ ก่อความรำคาญ เขาก็อาจโดนต่อว่า และอาจไม่ได้รับความร่วมมืออีกเลย

พวกเขาจึงพยักหน้าขานรับคำขอร้องด้วยความเข้าใจเป็นอย่างดี

ทว่า เล่า ลิม เอียค เป็นสวนสวยที่มีขนาดเล็กจริงๆ แม้พวกเขาจะพยายามกระจายกันเดินถ่ายภาพ แต่จนแล้วจนรอดก็วนมาเจอกันจนได้ แต่ดูเหมือนชาวมาเก๊าที่มาใช้สวนสายวันนั้น จะเข้าใจในความอยากรู้อยากเห็นของพวกเขา จึงยิ้มแย้มแจ่มใสให้ถ่ายภาพอย่างมีมิตรไมตรี ผมนึกในใจว่า อากง อาม่า คงเคยชินกับความอยากรู้อยากเห็นของนักท่องเที่ยวมาเยอะแล้ว

แต่ก็ไม่ใช่ทุกคนและทุกกลุ่ม!

โดยเฉพาะกลุ่มนักเลี้ยงนกที่ชุมนุมกันตรงท้ายสวน คำว่า“ชุมนุม”ในที่นี้ คือต่างคนต่างเอากรงนกแขวนตามกิ่งไม้ แล้วต่างก็กางหนังสือพิมพ์ออกติดตามเหตุการณ์บ้านเมือง แลดูน่ารักเหมือนภาพคุณแม่สมัยใหม่นั่งรอลูกๆ ที่โรงเรียนดนตรี หรือที่สระว่ายน้ำ พอพวกเขา - สื่อมวลชนเดินผ่านมาก็มักหยุดบันทึกภาพไว้ มุมแคบบ้าง กว้างบ้าง ตามแต่มุมมองของแต่ละคน

ใครถ่ายคนแรกๆ ก็โชคดีหน่อย ที่นักเลี้ยงนกยังไม่ทันรู้ตัว แต่คนที่เดินตามมาทีหลังอย่างผม ไม่โชคดีอย่างนั้น พลันที่ยกกล้องขึ้นถ่าย แม้ประเมินแล้วว่า การถ่ายด้วยเลนส์ซูมจากระยะไกลอย่างนี้ คงไม่มีทางไปทำให้นกตกใจได้ ลืมไปว่าถึงนกไม่ตกใจ แต่คนก็ไม่ชอบ พวกเขาบางคนยกหนังสือพิมพ์ปิดหน้า บางคนปิดหนังสือพิมพ์แล้วเดินหนี แถมส่งสายตาประดับค้อนหนึ่งวง

ผมพยายามอธิบายด้วยภาษามือ ว่าผมใช้เลนส์ซูมถ่ายกรรنگในระยะไกล ไม่ได้ถ่ายบรรดานักเลี้ยงนกเลย แต่เวลานั้นคงไม่ใช่เวลาอธิบาย ชายนักเลี้ยงนกบางคน คว่ากรรنگแล้วเดินไปชนมุมขมิบออกจากสวนไป ในขณะที่ผมเองยืนตะลึง หลังจากกดชัตเตอร์บันทึกภาพนี้ไว้ได้ภาพเดียว พอรู้สึกตัวจึงพูดเปรยๆ ตามหลังไปเป็นภาษาอังกฤษว่า... ขอโทษ ผมไม่ได้ตั้งใจจะทำให้คุณรำคาญ (จริงๆ นะ)

ต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๗ ขณะเขียนต้นฉบับนี้ กำลังมีข่าวการระบอบสองของไช้หวัดนก ผมเห็นภาพบนหน้า ๑ หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก แล้วรู้สึกว่แท้ที่จริงผมโชคดีต่างหาก ภาพนั้นเป็นภาพนักเลี้ยงไก่ชน กำลังก้มลงดูตุตเตลออกจากปากไก่แสนรัก โดยไม่ยี่หระกับคำเตือนให้ระวังสารคัดหลั่งจากสัตว์มีปีก ซึ่งเป็นพาหะชั้นดีในการนำโรคไช้หวัดนกมาสู่คน ทำให้รู้ว่าคนรักไก่รักนก เขารักอย่างสุดจิตสุดใจจริงๆ

กลับจากมาเก๊าคราวนั้น

ผมจึงไม่ได้โชคดีที่ไม่ติดไช้หวัดนก

แต่โชคดีที่ไม่ถูกด่าหรือถูกชกเอาต่างหาก!

□ สวนสาธารณะเลา ลิม เอี้ยค, มาเก๊า, เดือนพฤษภาคม, ๐๙.๔๐ น.
ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๕๐ มม.
รับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

โทรศัพทกับความดัง

ระยะหลังๆ ผมได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรพิเศษบรรยายว่าด้วยเรื่อง “เทคนิคการเขียนสารคดี” ตามสถาบันการศึกษาทั่วประเทศอยู่เนืองๆ กับอีกหัวข้อหนึ่งซึ่งพอจะมีความรู้และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้ใครๆ ฟังได้ คือว่าด้วยเรื่องประเทศเพื่อนบ้านของเรา โดยเฉพาะ เวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า กระทั่งบางที่เกิดเหตุการณ์อย่างกรณีเขมรเผาสถานทูตไทย จะมีน้องๆ ผู้สื่อข่าวทีวีหรือวิทยุ ติดต่อขอสัมภาษณ์ให้ผมแสดงทัศนะต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผลที่ตามมาคือเมื่อไปที่ไหนก็จะมีคนมาทักทาย บอกว่าได้อ่านหนังสือของผม ได้เห็นผมทางทีวี. ได้ยินเสียงผมทางวิทยุ จนเพื่อนฝูงแซวว่าเดี๋ยวนี้ผมชั้จะดังใหญ่แล้ว ซึ่งผมก็จะยิ้มรับตามมารยาทเมื่อมีคนชม ทว่า ลึกๆ ในใจ ผมยิ้มเพราะรู้แก่ใจตนว่า ความเด่นดังไม่ใช่จุดหมายในชีวิตของผม และหากจะพูดกันตามความจริง ผมก็เป็นที่รู้จักในกลุ่มคนแวดวงหนึ่งเท่านั้น เวลาผมขับรถติดกฎจราจร ผมก็ถูกตำรวจยึดใบขับขี่เหมือนคนอื่น เวลาผมไปถึงสนามบินช้ากว่ากำหนด แม้ว่าเครื่องบินยังไม่ขึ้น แต่ผมก็ต้องตกเครื่องเหมือนผู้โดยสารธรรมดาคนหนึ่ง

ถ้าผมเป็นคนดังหรือสลักสำคัญจริง ทำไม เมื่อเจ้าหน้าที่สายการบินเห็นชื่อผม จึงไม่ให้ผู้โดยสารอื่นอีกหลายสิบหรืออีกนับร้อย รอคอยผม อย่างที่ผมเคยเป็นหนึ่งในผู้รอคอยบุคคลระดับรัฐมนตรีหรือนักการเมืองมาแล้ว ซึ่งถ้าผมเป็นเช่นนั้นจริง ผมก็จะขอลาออกจากทำเนียบคนดังดีกว่า เพื่อบรรพบุรุษผมจะได้ไม่เดือดร้อน เพราะถูกชาวบ้านก่นด่าโดยท่านไม่รู้ชื่อไหนชื่อไหนด้วย

สรุปคือผมไม่ใช่คนดัง และไม่ปรารถนาจะดัง ที่สำคัญคือความดัง ความยิ่งใหญ่ ความ

อลังการ บางทีหรือบ่อยครั้ง ขึ้นอยู่กับว่าเมื่อเปรียบเทียบกับอะไร ผมจึงชอบสุภาภิตของชาวตะวันตกบทหนึ่งที่ว่า “ไม่มีไม้ใหญ่ ต้นหญ้ายิ่งสูง ไม่มีนกยูง อิกายิ่งสวย”

คดีนี้ใช้กับการถ่ายภาพได้ดี เมื่อนักถ่ายภาพจะบอกเล่าความยิ่งใหญ่ อลังการของสิ่งใดหรือสถานที่ใดด้วยภาษาภาพ เขามักจะเล่าด้วยวิธีเทียบขนาด ที่เห็นอยู่เบื้องหน้า คือภาพหน้าตกรูปร่างๆ ที่จะบอกเล่าว่าหน้าตกรูปร่างหนึ่งใหญ่โตเพียงใด ช่างภาพมักให้คน ซึ่งอาจเป็นนายแบบนางแบบ ชาวบ้าน หรือเพื่อนนักถ่ายภาพด้วยกันไปยืนเต๊ะทำหน้าหน้าตกรูปร่างๆ ที่ดูเท่บ้าง เซยบ้าง ตามแต่ที่ช่างภาพคนนั้นมีรสนิยมอย่างไร

เมื่อครั้งที่ผมไปเยือน อุทยานแห่งชาติออบหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นครั้งแรก นอกจากที่งั้นในความพิสดารของธรรมชาติแล้ว ผมยังรู้สึกงั้น ไม่รู้จะถ่ายภาพออบหลวงออกมาอย่างไรให้สมกับความยิ่งใหญ่ของโตรกผาแห่งนี้ โดยเฉพาะอาณาภาพของออบหลวงที่ร่ำลือระบือไกลมานาน ว่าในฤดูน้ำหลาก พลังของน้ำมีมหาศาลพอที่จะดูดท่อนซุงท่อนใหญ่เข้าไปอยู่ในวังวนของ “ออบ” ก่อนที่จะกลับกลายเป็นเศษไม้ชิ้นเล็กชิ้นน้อยไหลออกมา

“ออบ” ในภาษาเหนือมีความหมายว่า “แคบ” คำว่า “ออบหลวง” จึงแปลว่าแคบมาก หรือช่องแคบที่ยิ่งใหญ่ เป็นคำที่ชาวเหนือใช้เรียกโตรกหินที่สูงชัน บิบบแคบ และมีลำน้ำไหลผ่าน เช่น ออบขาน ออบน้อย ฯลฯ แต่ไม่มีที่ใดจะยิ่งใหญ่เท่าออบหลวงที่มีลำน้ำแม่แจ่มไหลผ่านอีกแล้ว บางคนจึงเรียกแม่น้ำแม่แจ่มว่า “แม่น้ำสลักหิน” เพราะยามที่รุนแรงเกรี้ยวกราด สามารถสลักเสลาหน้าผาหินให้ดังงาตรการตา และบดขยี้ท่อนซุงขนาดมหึมาให้แหลกละเอียดได้ในเวลาเดียวกัน

ภาพของออบหลวงที่ผมถ่ายเมื่อแรกไปเยือน เล่าความยิ่งใหญ่ดังกล่าวไม่ได้เลย ดูแล้วเหมือนหน้าผาหินธรรมดาๆ ที่หาได้ทั่วไปในดินแดนล้านนา ครั้นกาลเวลาผ่านไปกว่า ๗ ปี พรชานในการถ่ายภาพของผมพอจะแก่กล้าขึ้น การสัญจรสู่อุทยานแห่งชาติออบหลวงครั้งที่สอง จึงเสมือนเป็นฟุตบอลนัด “ล้างตา” ของนักถ่ายภาพอย่างผม คราวนี้ ผมเลือกเดินทางไป

ให้ถึงตอนบ่าย ๆ แล้วรอเวลาถึงราวบ่ายสามโมงเศษ ซึ่งมีแสงแดดตกกระทบที่ขอบหลวงซีกหนึ่ง อีกซีกหนึ่งอยู่ในเงามืด ซึ่งหากเลยเวลานี้ไปแล้ว แน่นอนว่าแสงจะมีทั้งสองซีก ภาพจะออกมาไม่สวยอีกเช่นกัน

ได้จังหวะเวลาที่เหมาะสมแล้ว ผมก็จัดแจงติดเลนส์มุมกว้างตัวโปรด ให้กล้องนิคอนตัวเก่า บันทึกภาพขอบหลวงในแนวตั้ง เพื่อเก็บรายละเอียดตั้งแต่จุดล่างสุดที่มีลำน้ำแม่แจ่มไหลผ่านโตรกผาที่บิบบแคบ ไล่ไปจนถึงจุดบนสุดที่มีสะพานแขวนให้คนเดินชมขอบหลวง

ดูจากกรอบภาพของกล้องก็ยิ่งใหญ่ตระการตาดี แต่เวลาเอาไปตีพิมพ์ลงในหนังสือ ผู้อ่านจะรู้สึกถึงความยิ่งใหญ่หรือไม่ จะดีกว่านี้ไหม ถ้าเอาขนาดของตัวคนไปเปรียบเทียบกับ สะพานแขวนนั้นก็จะอยู่สูงเหลือเกิน สุดท้ายจะตะโกนให้ใครช่วยเดินเป็นแบบ สิ่งที่ได้ก็คือการรอคอย สักพักหนึ่งก็มีนักท่องเที่ยวสองสาว นวยนาดมาเข้ากล้องผมจนได้ ที่สำคัญคือเธอสวมเสื้อสีแดงกับสีแดงสดดูตา ราวกับจงใจจะมาเป็นนางแบบให้ แต่ความจริงคือเธอไม่รู้ตัว ซึ่งก็ทำให้ภาพออกมาดูเป็นธรรมชาติว่าการตั้งทำให้ถ่าย

จะว่าไปก็เป็นเรื่องของโชค แต่มันก็สะท้อนว่า ธรรมชาติมีรางวัลให้ผู้ที่อดทนรอคอยเสมอ สำหรับคนเดินทาง นี่คือรางวัลที่มีค่ากว่าความดัง

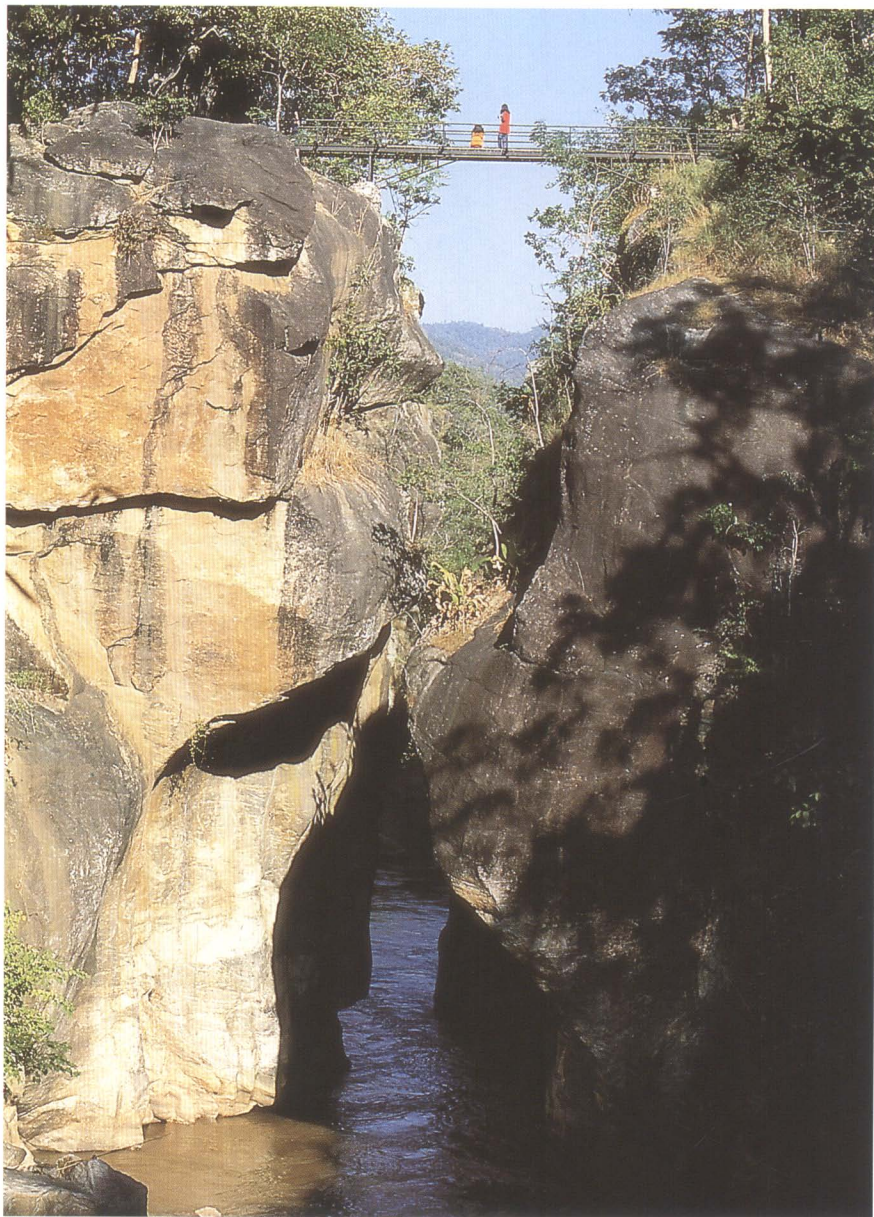
เพราะชื่อเสียงและความโด่งดัง ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป

แต่คุณค่าแห่งงานที่ทิ้งไว้ ตายไปยังวางใจได้ว่าไม่สูญสลาย

□ อุทยานแห่งชาติออบหลวง เชียงใหม่, เดือนพฤศจิกายน, ๑๕.๓๐ น.

กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๕๕ มม. ที่ระยะ ๒๔ มม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๖.

โตรกผา
กับ
ความดัง

กรรมของลูกไม้

ต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๕

เครื่องบินรบทะยานจากเรือบรรทุกเครื่องบิน “ทีโอเตอร์ รุสเวลท์” ไปถล่มอัฟกานิสถาน เป็นเที่ยวที่ ๙๐๐ และยังไม่มีการทำที่วาทปฏิบัติการณ์จะยุติเมื่อไร ในขณะที่พลเมืองนิวยอร์กจัดพิธีไว้อาลัยแด่ผู้วายชนม์จากการถล่มตึกเวิร์ลด์เทรด เซ็นเตอร์ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๔ ซึ่งส่วนใหญ่ของผู้ตาย ไม่สามารถพบศพหรือบ้างก็ไม่อาจจำแนกได้ว่าขึ้นส่วนไหนเป็นของใคร

ช่วงเวลานั้นผมได้รับคำเชิญชวนจากมูลนิธิพิพิธภัณฑสถานเด็ก กรุงเทพมหานคร ให้ร่วมแสดงความคิดเห็นเชิงรณรงค์ในหัวข้อ “ปลูกสันติภาพไว้ในใจเด็ก”

ผมนั่งๆ นอนๆ คิดคำนึงอยู่เป็นวันๆ ว่า “สันติภาพ” คือฉันใด ให้รู้สึกว่าเป็นคำที่ยิ่งใหญ่ ฟังดูไกลตัว แต่แล้วประสบการณ์การเป็นพ่อ บวกกับข่าวของพ่อลูกนักการเมืองตระกูลดังที่กำลังร้อนแรงอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์และในจอทีวี.ยามนั้น ทำให้ผมเริ่มมองเห็น “สันติภาพ” เป็นรูปธรรมที่เด่นชัดและมีขนาดค่อยๆ เล็กลง...เล็กลงเท่ากำมือ

ด้วยตระหนักชัดว่านักก่อสงคราม ผู้ย่ำยีสันติภาพ และคนที่ชอบใช้ความรุนแรงทุกคน ล้วนเคยเป็นเด็ก ดังนั้น ใช่หรือไม่ว่าแท้ที่จริง พ่อแม่คือผู้กำสันติภาพไว้ในอุ้งมือ ใช่หรือไม่ว่า พ่อแม่เป็นผู้สร้างสันติภาพได้พอๆ กับการเป็นนักก่อสงคราม...โดยผ่านการกระทำของลูก

ศาสนาสอนไว้ชัดเจนว่า พ่อแม่คือผู้แสดงโลกให้ลูกเรียนรู้ อยู่ที่จะแสดงด้านใดของโลก ให้ลูกรู้จัก

เมื่อลูกสาววัยขอบเศษของผมพูดชื่อขนมได้เป็นคำแรกๆ ว่า “กอบ..กอบ” ผมกวาดตาดูภายในบ้านพบว่ามีขนมกรุบกรอบของปู่ ของพ่อ วางล่อตายั่วใจอยู่เยอะจริงๆ แต่ต่อมาเมื่อลูกสาวผมคว้าแตงกวามาเคี้ยวกินเล่นเหมือนขนม ผมเชื่อว่าเพราะเธอเห็นผมนั่งกินข้าวโดยมีผักจานใหญ่วางไว้ข้างๆ แทบทุกมื้อ

เมื่อลูกขายนักการเมืองตระกูลดังคับฟ้า ก่อคดียิงคนตายในขณะที่คดีเกา�ังสะสางไม่จบ ผมได้ยื่นใครต่อใครออกปากสงสารพ่อแม่ของเขา ว่าลูกชั่วช้าซากจนพ่อต้องตัดสินใจวางมือจากตำแหน่งทางการเมือง แม่ต้องลาออกจากชีวิตข้าราชการ แทบเอาปีบคลุมหัว

แต่กลับกันนะ คนที่ผมรู้สึกสงสารจับใจคือลูกๆ ของนักการเมืองคนนั้น สงสารที่ถูกพ่อแม่ทำร้ายแสนสาหัสเสียยิ่งกว่าเอาแสบโยติ คือการทำร้ายทางจิตใจและทางโครงสร้างความคิดอย่างช้าๆ โดยลูกอาจไม่รู้ตัว ในเมื่อประวัติความเป็นมาของครอบครัวนี้ชี้ชัดว่า ลูกๆ อยู่ในความดูแลของพ่อแม่มาโดยตลอด ขนาดพ่อลี้ภัยการเมืองไปต่างประเทศก็หอบลูกเมียตามไปด้วย

ถึงตรงนี้ก็ไม่ต้องถามอีกต่อไปว่าพฤติกรรมกร่าง และชอบใช้ความรุนแรงของลูกๆ ตระกูลนี้มาจากไหน? แล้วใครกันที่น่าสงสารเป็นที่สุด?

ผมจึงประทับใจข้อเขียนของท่านอดิ ตประธานวุฒิสภา นายมิชัย ฤชุพันธุ์ ที่เขียนตอบคำถามว่าท่านรู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์นี้ ไว้ในคอลัมน์ถาม-ตอบ ในเว็บไซต์ “มิชัยไทยแลนด์ ดอทคอม” โดยเขียนเป็นบทกลอนในหัวข้อ “ลูกพ่อ!!!” (ภาคของลูก) ตอนหนึ่งว่า...

“...พ่อครับ ลูกจะกลับตัวได้อย่างไรเล่า พ่อทำแบบอย่างให้แต่วัยเยาว์ จึงไม่เข้าใจวิถีแห่งชีวิต พ่อคอยให้แต่เงินทองของกำหู่ ไม่เคยชี้ให้ดูว่าถูก-ผิด ไม่เคยให้เวลามาใกล้ชิด คนสุจริตพ่อเคยด่าว่า “โง่ม” ผมคบเพื่อนเขื่อนแซ่หาเรื่อง ใช้เงินเปลืองหวานไปพ่อให้ถม พ่อมีเงินมากมายไม่ล่มจม แถมยังชมรู้จักหาบารมี

ผมยิงใส่ผู้คนจบแทบดับ พ่อออกรับว่าไ้้นั้นมันใส่สี ผมเข้าผับกินเหล้าเคล้านารี พ่อว่าดีรู้จักหาประสบการณ์ ผมจะทำงานใดพ่อไม่ห้าม อยู่เคียงข้างเป็นธุระคอยประสาน เรื่องวิ่ง

เดินรั้งเหนียวพ่อเขี้ยวชาญ ตำแหน่งงานผมรุดหน้าเหนือกว่าใคร พ่อชื่นชมบาร์มีที่ผมสร้าง พ่อชื่นชมความกว้างความยิ่งใหญ่ มาบัดนี้พ่อจะจับผมกลับใจ เหมือนตัดไม้เมื่อต้นแก่ให้แปรพันธุ์ พ่อเลือกพันธุ์ปลูกต้นไม้และให้น้ำ คอยตอกย้ำความโตใหญ่ดังไผ่ผืน จะหวังให้เถาเมระต้นมะดัน เปลี่ยนแปรพันธุ์เป็นต้นรั้งได้ดังๆ

ผมจึงเป็นดังเช่นที่เป็นอยู่ ไม่เคยรู้ผิด-ถูกเหมือนลูกคือ ยังจะสร้างความป่วนปั่นจั่นระบือให้คนลือว่ายิ่งใหญ่ในแผ่นดิน...”

โดยไม่ต้องรอให้ถึงวันพ่อ ผมตระหนักชัดว่านิยามของคำว่า “พ่อ” มีมากกว่าการเป็นผู้ให้กำเนิด และหน้าที่ของพ่อมีหลายอย่างที่สำคัญกว่าการหาเงิน

.....

อ่านคำกลอนของท่านมีชัยแล้ว ภาพแรกที่ปรากฏบนสมองชิกขาของผม คือภาพไม้ใหญ่กลางท้องทุ่งสุพรรณบุรียามตะวันตกดินใกล้ลับขอบฟ้า ขณะที่สมองชิกซ้ายปรากฏภาพข่าวหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ ที่ลงรูปลูกชายนักการเมืองพร้อมพาดหัว “พบที่ไหน จับที่นั่น”

ครั้นยิ่งนึกถึงสุภาสิต “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” แล้วก็ได้แต่เอื้อม...

กรรมของลูกไม้ กรรมของสังคมไทย !

□ บนเส้นทางจากชัยนาทสู่สุพรรณบุรี, เดือนมีนาคม, ๑๗.๕๐ น.
กล้อง Nikon Fm2, เลนส์ มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม.
รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๘. ความขัดแย้ง

ถึงอย่างไร ผมก็ปักใจชอบภาพย้อนแสงอย่างถอนตัวไม่ขึ้นเสียแล้ว เส้นหัวของมันตรงใจผมตั้งแต่เมื่อไรก็จำไม่ได้ มารู้อีกทีก็ขึ้นชอบทั้งการชม และการถ่ายภาพแนวนี้ด้วยตัวเองอย่างถอนตัวไม่ขึ้น

ภาพย้อนแสง หรือ “ซิลลูเอท” (silhouette) พจนานุกรม ฉบับ สอ เสถบุตร ให้ความหมายว่า “รูปตัวคนพื้นขาว, ภาพเงา หรือการแสดงเป็นเงาดำ” ซึ่งผมอยากขยายความว่า “ซิลลูเอท” เป็นภาพที่ไม่แสดงรายละเอียดของวัตถุ สิ่งของ หรือตัวคน แสดงแต่เค้าโครงเป็นเงาดำ ทว่าถึงแม้จะไม่แสดงรายละเอียด แต่ก็แสดงเรื่องราวออกมาให้เราพิจารณาหรือจินตนาการไปได้มากมาย

นี่คือสะพานที่สร้างด้วยไม้สักที่ยาวที่สุดในโลก คือยาวถึง ๑,๒๐๐ เมตร หรือกว่า ๑ กิโลเมตร ทอดข้ามทะเลสาบตองตะมานในเมืองอมรปุระ สหภาพพม่า เมืองนี้เป็นราชธานีเดิมของพม่า สมัยพระเจ้าบุดอพญา หรือที่เรารู้จักในนาม พระเจ้าปดุง ซึ่งเคยประลองยุทธ์กับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ใน “สงครามเก้าทัพ” อันลือลั่น ชาวพม่าเรียกสะพานนี้ว่า “อูเบน” ตามชื่อท่านอูเบน เสนาบดีของพระเจ้าปดุง ผู้เป็นนายกองงานก่อสร้างสะพานนี้เมื่อกว่า ๒๐๐ ปีมาแล้ว

สิ่งที่น่าสนใจไม่ใช่การเป็นสะพานไม้สักที่ยาวที่สุดในโลก ทว่า สะพานแห่งนี้เปรียบเสมือนอนุสรณ์สถานแห่งอดีตที่เคยเกรียงไกรของราชธานีหนึ่ง นามว่า “อังวะ” ซึ่งถือเป็นยุคสมัยอันเรืองโรจน์ยุคที่สามของชนชาติพม่า ต่อจากยุคของพุกาม และหงสาวดี

พุกาม เป็นอาณาจักรแรกของพม่ามีอายุราวหนึ่งพันปี สถาปนาขึ้นโดยพระเจ้าอโนรธา ซึ่งชาวพม่านับถือเป็นมหाराของค์ที่ ๑ ครั้นพุกามล่มสลาย สุโขทัยและกรุงศรีอยุธยาจึงได้รับการสถาปนา และเมื่อชนชาติพม่ารวมตัวกันเป็นปึกแผ่นได้เป็นครั้งที่ ๒ ภายใต้การนำของบุเรงนองกะยอติหนรรธา มหาราของค์ที่ ๒ พม่าก็บุกไปตีกรุงศรีอยุธยาแตก จากนั้นเมื่อหงสาวดีล่มสลาย อาณาจักรที่สามของพม่าจึงเกิดขึ้นในนาม รัตนปุระอังวะ ภายใต้การนำของพระเจ้าอลองพญา มหาราของค์ที่ ๓ ยามนั้น กรุงศรีอยุธยาก็ต้องยับเยินเพราะพม่าอีกครั้ง

แต่ในที่สุด อังวะก็ถึงกาลแตกดับไปตามวงวิฎฎะของประวัติศาสตร์ พระเจ้าบุรงจึงสถาปนาอมรปุระขึ้นเป็นราชธานี มีความหมายว่าเมืองที่เป็นอมตะ แล้วยกทัพไปตีกรุงรัตนโกสินทร์ในสงครามเก้าทัพ ด้วยความหมายนั้นจะทรงเป็นมหाराของค์ที่ ๔ แต่ก็ต้องพ่ายแพ้กลับไป แล้วหลังจากนั้นไม่นานก็เสด็จสวรรคต แต่การที่พระองค์สร้างราชธานีใหม่โดยใช้ไม้ อิฐ ปูนจากราขธานีเก่าก็ทำให้วันนี้ รัตนปุระอังวะแทบไม่หลงเหลือร่องรอยความยิ่งใหญ่ให้คนรุ่นหลังได้ประจักษ์เลย

เย็นวันนั้น ผมตะลึงกับความยาวของสะพานไม้สักที่เคยมีอดีตอันรุ่งโรจน์ แต่ระหว่างรอดวงอาทิตย์ซบผืนน้ำในทะเลสาบ ผมคาดเดาว่าสะพานไม้แห่งนี้ น่าจะมีภาพย้อนแสงงามๆ ให้ผมได้ดื่มด่ำด้วยสายตา และได้บันทึกภาพแห่งความทรงจำไว้ในแผ่นฟิล์ม จึงรีบเดินลงไปที่ริมทะเลสาบบริเวณใต้สะพาน แล้วค่อยๆ เดินถอยห่างไปเล็กน้อย

ครั้นหันกลับมามอง ก็ประจักษ์ในความงามของเส้นสายไม้สักที่ก่อรูปเป็นสะพาน อีกทั้งผู้คนที่เดินผ่านไปมา ก็ช่วยเติมชีวิตชีวาให้ภาพ ไม่ว่าจะเป็นชายหนุ่มที่จอดจักรยานแล้วนั่งคุยกัน แม้คำเทินของกลับจากตลาด สามเณรเดินกลับวัด แม้จะเห็นแต่เพียงเงาตัว แต่ภาพก็อธิบายตัวของมันเองได้เป็นอย่างดี และยังเปิดโอกาสให้คิดคำนึงถึงอะไรบางอย่าง...อย่างน้อยก็ในเรื่องของความขัดแย้ง

สะพานไม้สักคืออดีตอันเกรียงไกรของราชธานีที่ยิ่งใหญ่ แต่ผู้คนที่เดินอยู่ในปัจจุบัน คือพลเมืองของประเทศที่ยากจนติดอันดับโลก ประเทศที่สิทธิมนุษยชนถูกละเมิด ประชาชนมีชีวิต

อยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการ จนมีบางคนเห็นภาพนี้แล้วพูดที่เล่นที่จริงว่า สองหนุ่มนี้ต้องมานั่ง
คุยกันบนสะพาน เพื่อให้ตำรวจลับของรัฐบาลทหารรู้ว่าเขาไม่ได้ทำผิดอะไร เพราะไม่ได้นั่งคุยกัน
ไม่เกินห้าคน ซึ่งถือเป็นการชุมนุมทางการเมืองตามกฎหมายการศึกษาของพม่า

แต่เผด็จการไม่อาจบังคับจิตใจคนได้ ฉะนั้น ภาพย้อนแสงก็ไม่ได้บังคับให้เราต้องตีความ
ภาพเหมือนกันหมด ฉะนั้น บางคนจึงแย้งว่า นี่คือภาพแห่งความสงบสุข พ้ออยู่พอกิน คือ
การมีชีวิตที่พอเพียงของชาวพม่า ผู้มีพุทธศานาน้อมนำใจต่างหาก

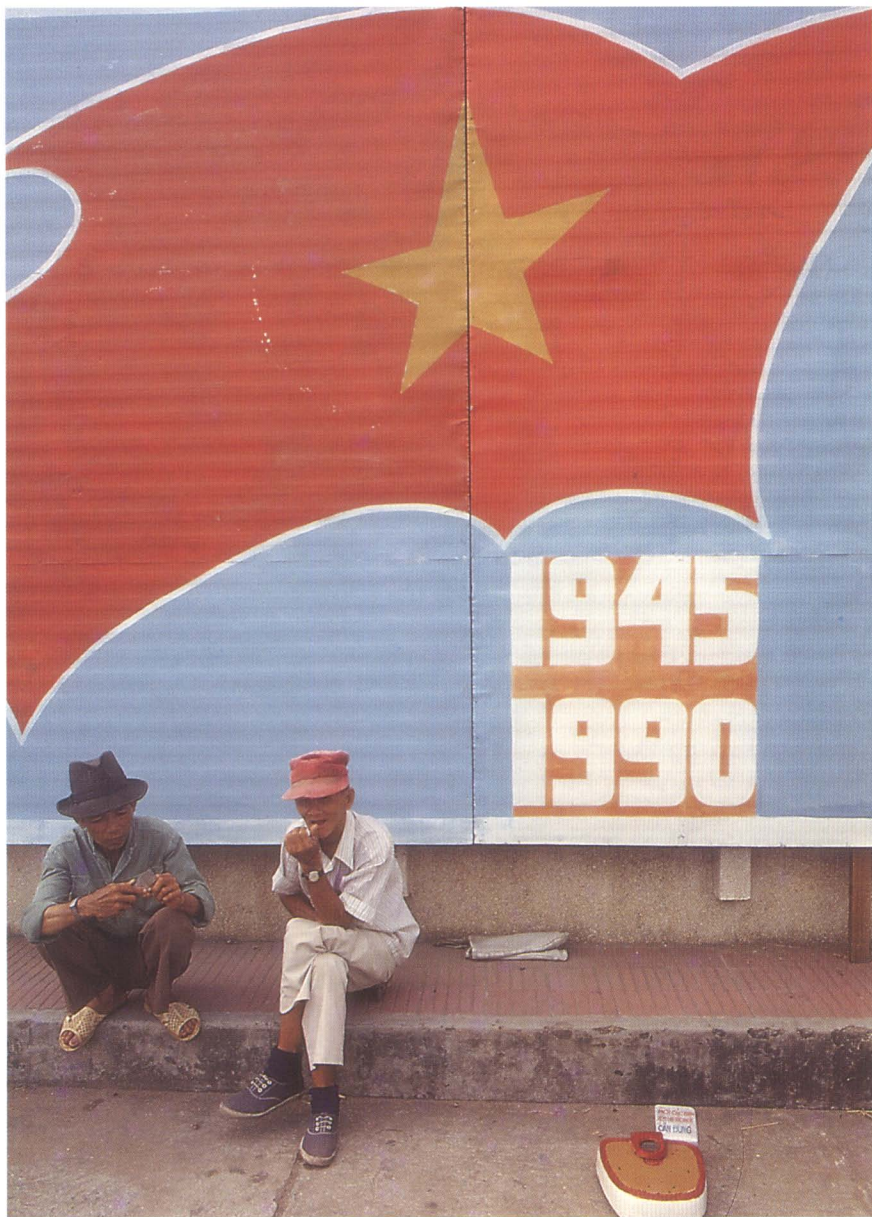
แล้วคุณล่ะ เห็นอะไรในภาพนี้ ?

□ อมรปุระ, พม่า, ๑๗.๒๕ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๑๐ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๙.

ไม่น่าเลย

บายวันหนึ่งเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว

ภายหลังกร่างงานถ่ายทำสารคดีมาตั้งแต่ดวงอาทิตย์ยังไม่โผล่พ้นขอบฟ้า เพื่อนๆ ทีมงานสารคดีชุด “โลกสลบสี” กำลังพักเที่ยงที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ใจกลางเมืองซึ่งคนส่วนใหญ่รู้จักกันในนาม “ไซ่ง่อน” ก่อนจะเปลี่ยนเป็น “โฮจิมินห์ ซิตี้” ผมออกมาเดินเล่นเป็นการย่อยอาหาร ก็พานพบภาพสะกิดใจเข้าเต็มตา มือทั้งสองชักชวนกันประคองกล้องขึ้นบันทึกภาพไว้โดยอัตโนมัติ แม้จะไม่ค่อยพอใจสภาพแสงมัวชัวยามบ่าย ของวันอันอบอ้าวนี้เท่าใดนัก

ป้ายเฉลิมฉลอง ๔๕ ปีแห่งเอกราชเวียดนาม (พ.ศ.๒๔๘๘ - ๒๕๓๓) วัสดุที่ทำก็แค่แผ่นสังกะสีธรรมดา แต่จิตรกรรังสรรค์ภาพเสียจนดูเหมือนผืนธงชาติเวียดนามผืนนี้ จะพลัวไหวด้วยแรงโบกสะพัดของนักต่อสู้กู้เอกราช สีแดงแรงฤทธิ์นั้นย่อมเป็นอื่นไกลไปไม่ได้ นอกจากจากสีแห่งการต่อสู้ และสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ คนโบราณว่าเป็นสิมงคล ส่วนดาวทองห้าแฉกแทนความหมายแห่งความสามัคคีของ ๕ กลุ่มชนหลัก ที่รวมพลังกันกอบกู้เวียดนามจากนักล่าอาณานิคมฝรั่งเศส อันได้แก่ กรรมกร ชาวนา พ่อค้า นักศึกษา และทหาร

หากจะเรียกว่าเป็นป้ายปลุกกระตมจิตใจให้รักชาติ ก็นับว่าทรงพลังยิ่งนัก

แต่เหตุผลสุดท้ายที่ตัดสินใจให้ผมยกกล้องขึ้นถ่ายภาพนี้ กลับเป็นคุณลุงและเครื่องมือทำมาหากินของท่าน คือเครื่องชั่งน้ำหนัก สองสิ่งนี้ทำให้ภาพมีมิติ มีชีวิตชีวา และมีเรื่องราวอันหนักแน่นขึ้นโดยพลัน

อย่างน้อยก็ทำให้ผมทึ่งถึง รายงานข่าวชิ้นเล็กๆ ชิ้นหนึ่ง ของผู้สื่อข่าวสำนักข่าวเอพี. ที่ระบุว่า หลัง พ.ศ.๒๕๓๐ เมื่อรัฐบาลเวียดนามเปลี่ยนแปลงนโยบายพัฒนาประเทศจากระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เข้มข้น มาสู่นโยบายผ่อนปรนเปิดกว้าง ยอมรับการลงทุนของนักธุรกิจจากประเทศทุนนิยม ยกเลิกระบบคอมมูนอันส่งผลให้ชาวนามีกำลังใจปลูกข้าวกันมากขึ้น

เรียกกันว่านโยบาย “โดย เหมย ตือ ยี” แปลง่ายๆ ว่า “คิดใหม่ ทำใหม่” ซึ่งเวียดนามรับอิทธิพลมาจากแนวคิด “เปเรสตรอยกา” ของอดีตสหภาพโซเวียต ทว่าชาวเวียดนามในภาคใต้นั้นออกเสียง “ตือยี” ไม่ถนัด เหมือนคนปักชำไต้บ้านเราออกเสียง “จู” เป็น “สุ” ชาวโฮจิมินห์ ซิตีหรืออดีตไซ่ง่อน จึงล้อเลียนนโยบายนี้ว่า “โดย เหมย ตี ยี” แปลว่านโยบายเปลี่ยนทีวีใหม่ (จากขาวดำเป็นสี)

ผู้สื่อข่าวเอพี. รายงานความเปลี่ยนแปลงในเวียดนามภายหลังนโยบายนี้ โดยอ้างอิงตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจมากมาย ก่อนตบท้ายข่าวได้อย่างคาดไม่ถึง ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีอาชีพรับซังน้ำหนักรคนหนึ่ง ได้ความว่า โดย เหมย ตือ ยี ทำให้ลูกหาภักนคล่องขึ้น เพราะก่อนหน้านี้ไม่ค่อยมีคนมาซังน้ำหนัก แต่เดี๋ยวนี้คนเวียดนามอยู่ดีกินดีขึ้น บรรดาคนหนุ่มสาวเป็นห่วงทรวดทรงองค์เอว จึงนิยมมาซังน้ำหนักกันมากขึ้น

เป็นรูปธรรมบ่งชี้สภาพเศรษฐกิจของเวียดนามที่เฉียบขาดและมีสีสันดีจริง ๆ แต่น่าเสียดายผมไม่มีจังหวะถามคุณลูกซังน้ำหนักในภาพนี้ว่าเห็นด้วยหรือไม่ ?

สิงหาคม ๒๕๔๔ ผมกลับไปประทับรอยเท้าที่โฮจิมินห์ ซิตีอีกครั้ง แม้จะห่างจากครั้งที่ห้าเพียงสองปี แต่ก็นับว่าห่างจากครั้งแรกถึง ๑๑ ปีเต็ม

อดีตไซ่ง่อนยิ่งคึกคักขึ้นเป็นทวีคูณ มอเตอร์ไซค์ฮอนด้า ดริม ยอดนิยม เบียดรถจักรยานและสามล้อถีบแทบจะตกถนน จน(อยาก) จะเข้าใจว่าเวียดนามเป็นประเทศที่มีรถมอเตอร์ไซค์มากที่สุดในโลก เดินไปทางไหนก็พบแต่ป้ายโฆษณาสินค้าราวดอกไม้บานชูช่อไสว ในขณะที่ป้ายรถรงค์ให้รักชาติตั้งกระมิดกระเมี้ยนอยู่ตามชอกมุมแคบๆ อาคันตุกะผู้มาเยือนแทบหลงลืมไปเลยว่านี่เรา

กำลังเดินอยู่ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

เพราะเวียดนามคือประเทศที่ถือนโยบาย “หนึ่งประเทศ สองระบบ” มาก่อนที่จีนจะประกาศ
จริงจึงเสียด้วยซ้ำ นั่นคือการเมืองการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ แต่เศรษฐกิจเป็นทุนนิยมแทบจะ
เต็มตัว ขนาดถูกทำนายว่าจะเป็น “เสือเศรษฐกิจ” ตัวใหม่ของเอเชียในอนาคต

เห็นป้ายโฆษณาสินค้า ก่อนไปชมนิทรรศการภาพถ่ายสงครามเวียดนามอันโหดร้าย ที่จัด
แสดง ณ พิพิธภัณฑ์กลางกรุงโซ่ง่อน แล้วผมก็ได้แต่ปลงและหัวเราะขึ้นๆ ในหัวอก

โถ สหรัฐอเมริกาส่งคนหนุ่มมาตายในสมรภูมินี้ร่วมแสนคน ด้วยเหตุผลว่าเพื่อปกป้อง
เวียดนามจากลัทธิคอมมิวนิสต์อันเลวร้าย ฝ่ายเวียดนามก็ตายไปร่วมล้าน รบพุ่งอีหุ่่งต่งนังกัน
เป็นสิบปี ถึงมาสำนึกได้ทีหลังว่า การรบที่ดีคือไม่รบ ร้อย่างนี้ ส่งแค่ผู้พันเคนดิกก็ เจ้าดำรับไก่อ
ทอด มาเจรจา กับส่ง “แม็คโดนัลด์” มาบุกตลาดเวียดนามเสียแต่ตอนนั้น ก็คงไม่ต้องเสียเลือด
เสียเนื้อกันมากมายปานนี้

น่าเสียดาย กว่าจะนึกได้ก็สายไปเสียแล้ว !

□ โฮจิมินห์ ซิตี้ เวียดนาม, เดือนตุลาคม, ๑๓.๓๐ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon FE2, เลนส์ซูม ๒๕-๑๐๕ ที่ระยะ ๓๕ มม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

หน้ากระดานหลากสี

เช้าวันที่อากาศสดใส ต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๖

ณ ริมถนนใจกลางนครโฮจิมินห์ ซิตี้ ผมถ่ายภาพนี้ด้วยความเบิกบานใจ ด้วยสีส้มของสรรพสิ่งยามแสงแดดอาบไล้ เป็นที่โปรดปรานของนักถ่ายภาพ เพราะแดดที่ไม่แฉะจนเกินไป ประมาณไม่เกินสิบโมงเช้า นอกจากจะช่วยขับสีส้มของสิ่งต่างๆ ให้โดดเด่น ยังทำให้เกิดแสงเงาทำให้ภาพมีมิติ ไม่แบนราบไร้เสน่ห์

ยิ่งไปกว่านั้น แสงขาวหมวกหลากสีส้มแผ่นนี้ ช่างเป็นตัวแทนภาพลักษณ์ของนครโฮจิมินห์ ซิตี้ และของประเทศเวียดนาม ใน พ.ศ.นี้ ได้ตรึงใจผมเหลือเกิน

โฮจิมินห์ ซิตี้ คือไซ่ง่อน อดีตเมืองหลวงของเวียดนามใต้ ตอนที่ยังไม่รวมประเทศเป็นหนึ่งเดียว หรือกล่าวได้ว่าเป็นเมืองหลวงของฝ่ายเสรีประชาธิปไตยที่มีสหรัฐอเมริกาหนุนหลัง ผู้คนเคยชินกับวิถีชีวิตแบบเสรีนิยม ผู้หญิงชอบนุ่งกางเกงมากกว่าสวมชุดประจำชาติ “อ้าวหญ่าย” ผู้ชายชอบสวมหมวกแก๊ปแบบอเมริกันชน

จนเมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้ายึดครองและรวมเวียดนามเหนือกับใต้เป็นหนึ่งเดียว ในปี ๒๕๑๘ แล้วกำหนดให้ฮานอยเป็นเมืองหลวงของประเทศ ไซ่ง่อนเป็นหัวเมืองเศรษฐกิจของภาคใต้ พร้อมกับเปลี่ยนชื่อเป็นโฮจิมินห์ ซิตี้ ในขณะที่ผู้ชายฮานอยนิยมสวมหมวกทหารสีเขียว แบบที่ท่านผู้นำ โฮ จิ มินห์ หรือ “ลุงโฮ” สวมใส่ขณะบัญชาการรบกู้ชาติ ทว่า ผู้ชายไซ่ง่อนก็ยังมันคงกับหมวกแก๊ปหลากสีส้มเหมือนเดิม

เนืองแน่น

แม้ในสำนึกรักชาติ แฟนบอลเวียดนามยังไม่ลืมว่า ไทยคือดินแดนที่สหรัฐฯเคยใช้เป็นฐานทัพ ลำเลียงระเบิดไปถล่มเวียดนามสาหัสในสงครามอินโดจีน ซึ่งมีสถิติว่าระเบิดที่สหรัฐฯใช้ในเวียดนามแห่งเดียว มีปริมาณมากกว่าระเบิดที่ใช้ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ และ ๒ รวมกัน

ยังไม่แน่ว่ากีฬาประเภทอื่นที่เวียดนามพัฒนาอย่างรวดเร็ว ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของคนในชาตินี้ แต่ยังเป็นดัชนีบ่งชี้ว่าสภาพเศรษฐกิจเวียดนามดีขึ้นมาก เพราะนักกีฬากับสปอนเซอร์ หรือผู้สนับสนุน เป็นสองสิ่งที่แยกกันไม่ออก จึงไม่น่าแปลกใจ ที่เวียดนามจะกล้าประกาศตัวเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ๒๕๔๖

ปรากฏการณ์เหล่านี้คือสีสันสดใสของเวียดนามในยุค“คิดใหม่ ทำใหม่” แต่กระนั้น ก็ต้องไม่ลืมว่า พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามยังเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมืองสูงสุดแต่เพียงพรรคเดียว ขบวนการจับกุมผู้ต่อต้านรัฐบาลยังมีกระเซ็นกระสาย

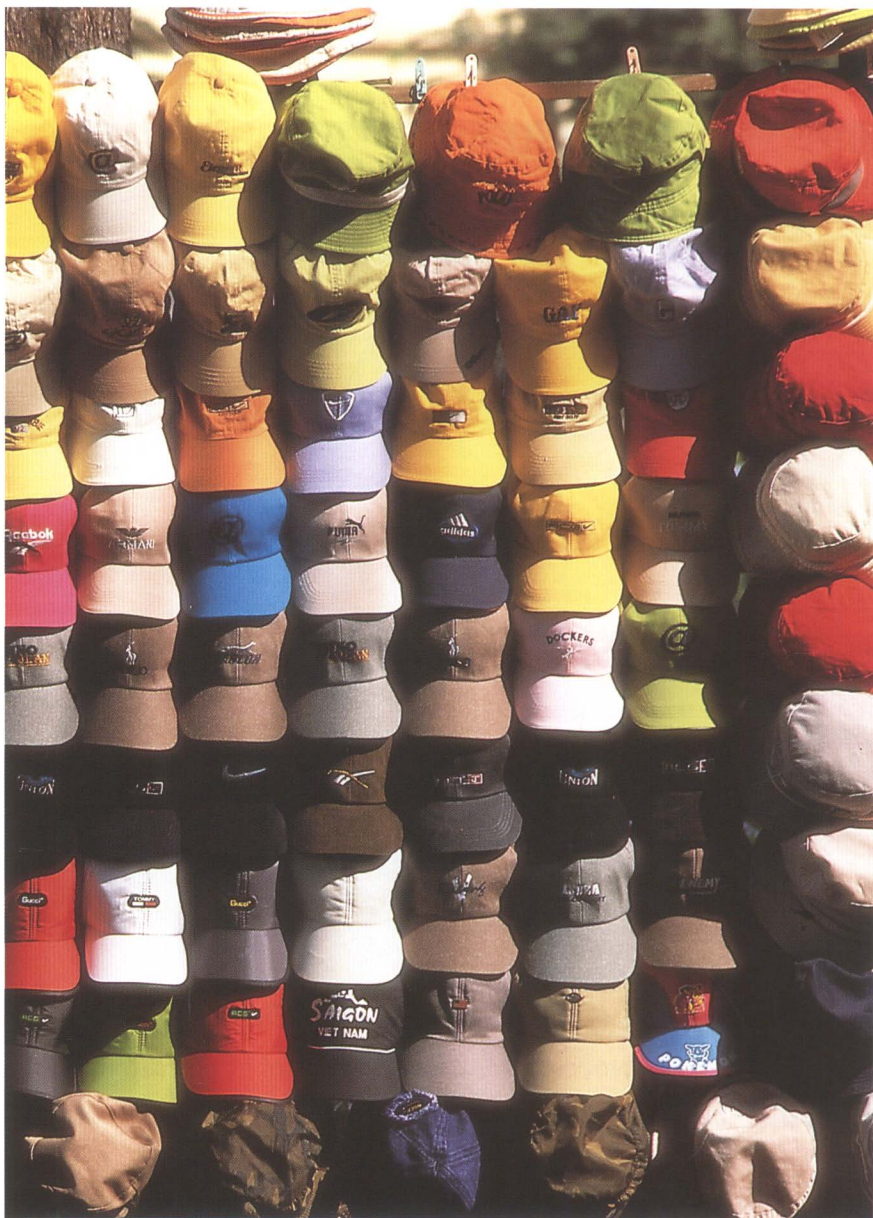
ไม่ต่างอะไรกับหมาวกบนแผงที่มีสีสันสดใส หลากหลายตราสัญลักษณ์ แต่ถูกจัดวางเรียงกันเป็นระเบียบบดบังแนวทวารหน้ากระดานเรียงหนึ่ง
กินี่แหละ คือเวียดนามวันนี้

□ โยจิมินห์ ซิตี้ เวียดนาม, เดือนตุลาคม, ๐๘.๓๐ น.

กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๕๐ มม.

รับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๓๐.
หน้า
กระดาน
หลากสี

๓๑. หยุต !

๓๑. หยุด !

ผมคิดถึงภาพนี้ หลังปิดทีวี.คืนนั้น คืนที่ผมนั่งชมรายการ “ถึงลูกถึงคน” ด้วยความรู้สึก
รันทดเกินบรรยาย

ความจริงรายการสนทนาทางโทรทัศน์ในบ้านเรามีมานานแล้ว แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า “ถึง
ลูกถึงคน” ทางช่อง ๙ อสมท. พลิกโฉมหน้าวงการนี้ขนานใหญ่ ด้วยการพัฒนารูปแบบรายการ
ให้เท่าทันเทคโนโลยีแห่งยุคสมัย โดยให้ผู้ชมรายการมีส่วนร่วมกับการถกเถียงในประเด็นต่างๆ ด้วย
วิธีส่งข้อความสั้น (Short Message) จากโทรศัพท์มือถือเข้ามาในรายการ แล้วข้อความนั้นก็
ปรากฏให้เห็นทางด้านขวาของจอทีวี.ทันทีทันควัน

หลายต่อหลายครั้ง ที่ข้อความซึ่งเป็นความคิดเห็นของผู้ชมทางบ้าน เปรียบเสมือน
ประชามติกดดันให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนัก แล้วลงมือแก้ไขปัญหอย่างกระตือ
รือฉับ เช่นกรณี “ยายไฮ ชันจันทา” หญิงชราผู้พึ่งฝ่ายช่วยเหลือหาเพื่อเอาที่นาของตนคืน ทว่า
บางครั้ง ข้อความด้านขวาของจอ “ถึงลูกถึงคน” ก็สะท้อนความจริงบางด้านของสังคมไทยปัจจุบัน
โดยเฉพาะรายการในคืนวันนั้น ซึ่งเปิดประเด็นว่าด้วยกรณี “ศิลาจารึกหลักที่ ๑ จริงหรือปลอม?”

วิทยากรผู้ร่วมสนทนาต่างแสดงความคิดเห็นอย่างน่าสนใจ แต่ที่น่าสนใจมากกว่าคือข้อ
ความบนจอ น่าสนใจตรงที่ว่าเนื้อหาส่วนใหญ่แทบไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นการถกเถียงเลย แต่
กลับกลายมาตั้งคำถามต่อนักวิชาการที่เปิดประเด็นว่าศิลาจารึกหลักที่ ๑ มิได้ทำขึ้นในสมัยพ่อขุน
รามคำแหง ด้วยคำพูดเชิงเย้ยหยัน เสียดีสิ ประเทพ... อยากดังหรือไง... ไม่มีอะไรทำเธอ...

แก้แล้วอยู่เฉย ๆ ดีกว่า ฯลฯ ผสมกับข้อความของผู้แสดงตนชัดเจนว่าเป็นชาวสุโขทัย เช่น
สุโขทัยรัตนทศ... อย่าดูถูกคนสุโขทัย ฯลฯ ซึ่งพอจะเข้าใจได้ว่าเกิดจากอารมณ์รักและหวงแหน
ท้องถิ่นของตน

เราอาจประเมินปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ว่า เป็นเพราะปัญหาศิลาจารึกมีความสลับซับซ้อน
เกินกว่าคนทั่วไปที่ไม่ใช่นักประวัติศาสตร์โบราณคดี จะมีส่วนร่วมถกเถียงด้วยได้ แต่ที่น่าฉงนฉงาย
คือ เมื่อไม่รู้ หรือรู้น้อย ทำไมไม่ตั้งใจฟัง แล้วใช้ออกาสแห่งความไม่รู้นั้น ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่ม
เติมให้กระจ่างแจ้ง แม้ว่าในที่สุดจะยังไม่มีความชัดเจนว่าจริงหรือปลอม แต่อย่างน้อย การตั้ง
คำถามหรือตั้งประเด็นถกเถียง ก็ทำให้เราแตกฉานและเกิดความงอกเงยทางปัญญา

ที่น่ารัตนทศใจคือข้อความที่ส่งมาในรายการ “ถึงลูกถึงคน” คือนั้น มีแม่กระทั่งที่ว่า...เถียง
อะไรกันนะ ไม่เห็นรู้เรื่อง!?!... สะท้อนความจริงที่ว่า แม้ระบบส่งข้อความสั้นในโทรศัพท์มือถือ
จะเปิดโลกใหม่แห่งการแสดงความคิดเห็นให้ผู้คนในสังคมไทย แต่เทคโนโลยีมันก้าวล้ำเกินความ
ฉาบฉวยและตื่นเงินของคนบางกลุ่ม ที่สักแต่ว่ามีโทรศัพท์มือถืออยู่ในมือ แล้วอยากอวดความ
ทันสมัยของตัวเองจนตัวสั่น จนนึกไม่ถึงว่าข้อความอย่าง...อยากดังหรือไง...ไม่มีอะไรทำเหอ ฯลฯ
ที่ส่งมานั้น แท้ที่จริงมันควรเป็นคำพูดบอกตัวเองให้รู้จักชะงัดดูเงาเสียบ้าง...มากกว่า

ผมเองยังไม่ปักใจเชื่อกับฝ่ายไหน ในกรณีศิลาจารึกหลักที่ ๑ ทำขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำ
แหงหรือไม่? แต่ไม่เคยรู้สึกว่าการตั้งนี้จะทำให้พระเกียรติภูมิของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และ
ความงามสง่าของสุโขทัยจะลดลงตรงไหน? สิ่งที่น่าดีใจคือยิ่งรายการโทรทัศน์อย่าง “ถึงลูกถึงคน”
นำเสนอประเด็นนี้มากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นการเปิดโลกแห่งการรับรู้ของประชาชนมากขึ้นเท่านั้น

ไม่ใช่มีอะไรก็ถกเถียงกันอยู่ในวงแคบ ๆ เสร็จแล้วก็เขียนเป็นหลักสูตรออกมาให้คนไทย
ท่องจำ โดยลืมไปว่าประวัติศาสตร์ไม่ใช่ศาสตร์ที่มีทฤษฎีบทตายตัวอย่างเรขาคณิต ประวัติศาสตร์
ไม่ใช่ศาสตร์ที่มีข้อสรุปแบบผูกมัด ตราบใดที่ยังมีการศึกษา ค้นคว้า และยังมีการขุดค้นทางโบราณคดี
เมื่อมีข้อมูลใหม่ หลักฐานใหม่ ประวัติศาสตร์ก็อาจพลิกผันได้

แต่ในระหว่างที่การศึกษาค้นคว้า หรือการถกเถียงยังไม่จบสิ้น ก็เป็นธรรมดาที่ครูบาอาจารย์ อาจยึดข้อมูลหรือเท็จจริงเก่าในการสอนไปก่อน ทว่า ก็ไม่ควรลืมที่จะให้นักเรียนนักศึกษาทราบว่า ประเด็นโต้แย้งใหม่ๆ มีอะไรบ้าง เช่น กรณีคนไทยมาจากไหน? ที่เราท่องจำกันมาแต่ไหนแต่ไร ว่าอพยพลงมาจากเทือกเขาอัลไต ปัจจุบันก็กลายเป็นทฤษฎีที่มีความน่าเชื่อเหน้อยที่สุด เมื่อมีทฤษฎีใหม่ๆ เรื่องการย้ายถิ่นของคนไทย ถูกนำเสนอขึ้นถึง ๒-๓ ทฤษฎี

แต่ที่สำคัญคือจะปลูกฝังอย่างไร ให้เด็กไทยเข้าใจว่า การถกเถียงอย่างมีเหตุมีผล คือการ จอกลงทางปัญญา และที่สำคัญคือจะอย่างไร ให้คนไทยมีวัฒนธรรมในการใช้เทคโนโลยี อย่าง เท้าทันความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

หลังปิดทีวีคืนนั้น ผมคิดถึงภาพนี้... พระอัฐฐารสแห่งวัดมหาธาตุ สุโขทัย

ซึ่งไม่เพียงแต่มีพุทธลักษณะงดงาม อุ่มเอิบ

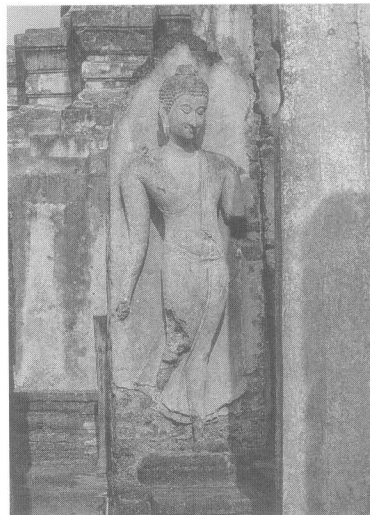
แต่ยังมีความหมายตรงใจผมคือ

หยุดเกิด... อวิชชาและความเขลา !

□ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย, เดือนธันวาคม, ๐๙.๑๕ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon FE2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

เคยไหม เห็นหน้าใครสักคนเป็นครั้งแรก แล้วรู้สึกขึ้นมาทันทีว่า เขาน่าจะเป็นคนใจดี
 มากๆ แม้สมัยนี้จะมีคำพูดว่า...บางคนดูหน้าไม่รู้ใจ... แต่ถึงอย่างไร ก็ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า เรามัก
 อยากคบหากับคนที่มีเค้าหน้าเป็นคนใจดีก่อนเสมอ

ซึ่งไม่เกี่ยวกับความสวย ความหล่อแต่ประการใด เพราะคนที่สวยแบบดู หรือหล่อแบบ
 เข้มขริ่มก็มีถมไป

ผมรู้สึกได้พบคนใจดีที่สุดคนหนึ่งในชีวิต เมื่อตอนเดินทางไปเที่ยวชมวัดพระมหาธาตุเมือง
 เซลียง อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ครั้งล่าสุดเมื่อต้นปี ๒๕๔๗ ที่ผ่านมา ตามประวัติว่า
 วัดนี้เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ใช้จัดพิธีสวดน้ำมูรธาภิเษก (น้ำรดพระเศียร) สำหรับพระเจ้า
 แผ่นดินมาแต่โบราณ และเป็นที่ทราบกันดีว่า วัดนี้มีพระพุทธรูปปูนปั้นปางลีลา ที่ได้รับการยก
 ย่องว่างดงามที่สุดองค์หนึ่งของศิลปะสกุลช่างสุโขทัย

ท่านประดิษฐานอยู่ด้านขวาขององค์พระปฏิมาประธานในวิหาร ใครไปศรีสัชนาลัยแล้วไม่
 ได้ไปชื่นชมท่าน ก็เหมือนไปไม่ถึง

ผมจำได้ว่ามาราบสักการะท่านไม่ต่ำกว่า ๓-๔ ครั้งแล้ว แต่ไม่มีครั้งไหนเหมือนครั้งนี้ เพราะตรงกับช่วงงานสมโภชประจำปีของวัดมหาธาตุเขลียงพอดี ผู้คนจึงมากมายเป็นพิเศษ ทำให้ยืนชมพระพักตร์ท่านในจุดเดิมไม่ถนัด ผมจึงก้าวตามคุณสมชาย เดือนเพ็ญ วิทยากรกิตติมศักดิ์ของสุโขทัย ขึ้นไปยืนชมบนชั้นฐานพระประธาน ซึ่งสูงกว่าจุดยืนชมตามปกติราว ๑ เมตร

คราวนี้ทำให้ผมได้ประจักษ์ท่านในมุมมองใหม่ และด้วยความรู้สึกใหม่ คือเกิดมายังไม่เคยพบเห็นใครที่มีเค้าหน้า (พระพักตร์) ดูใจดีอย่างนี้มาก่อน บันดาลใจให้ผมนึกถึงชื่อเมืองที่ผมชอบที่สุดเมืองหนึ่งขึ้นมาโดยพลัน เมืองนั้นคือ “เชียงขึ้น”

หากเราจะทบทวนประวัติศาสตร์สุโขทัยกันสักนิด ก็พบว่า เมืองศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นเมืองคู่แฝดของสุโขทัยนั้น เดิมชื่อ “เมืองเขลียง” ซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่ก่อนมีสุโขทัยเสียอีก ครั้นเมื่อมีการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย แล้วยกเมืองเขลียงเป็นเมืองลูกหลวง จึงเฉลิมนามใหม่ว่า “ศรีสัชนาลัย” แปลว่า “เมืองคนดี”

ต่อมาเมื่ออาณาจักรล้านนาเชียงใหม่แผ่อิทธิพลสุโขทัย พญาติโลกราชแห่งนครเชียงใหม่ ทรงเรียกศรีสัชนาลัยว่า “เชียงขึ้น” กระทั่งเมื่อกรุงศรีอยุธยา มีชัยชนะเหนือสุโขทัยและล้านนา จึงเปลี่ยนชื่อ “เชียงขึ้น” เป็น “สวรรคโลก” ก่อนที่เมืองสวรรคโลก จะถูกแบ่งเป็น อำเภอสวรรคโลก กับอำเภอศรีสัชนาลัย เช่นในปัจจุบัน

สรุปแล้ว เขลียง เชียงขึ้น ศรีสัชนาลัย สวรรคโลก เคยมีอดีตเป็นเมืองเดียวกันมาก่อน ซึ่งความจริง “ศรีสัชนาลัย” ก็เป็นชื่อที่ไพเราะทั้งคำและความหมาย แต่ไม่รู้ทำไม ผมจึงติดอกติดใจชื่อ “เชียงขึ้น” เป็นพิเศษ อาจเพราะเป็นคำง่าย ๆ ที่ฟังแล้วชื่นใจดี แต่ที่สำคัญกว่านั้น ผมว่าเป็นชื่อที่สอดคล้องกับบุคลิกของเมือง และบุคลิกของคนเมืองนี้อย่างที่สุดด้วย

“...เมืองนี้งามขึ้นนัก ข้าวเหลือเกลือหลาย เป็นที่อยู่ของคนดี เป็นแดนสุขาวดีของเหล่าศิลปินช่างปั้นหม้อ ผู้มีมือที่จับดาบไม่ถนัด เพราะข้าของแต่จะสัมผัสสักร่อนดินจากฝั่งแม่ยม...”

(บางตอนจากบทการแสดงจินตภาพ ชุด “ศรีสัชนาลัย” โดย อาจารย์นคร พงษ์น้อย พ.ศ. ๒๕๓๕)

รายงานการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณีระบุว่า ได้ผิวดินในบริเวณเมืองเก่าศรีสขาลัย มีเตาทุเรียงอยู่มากกว่า ๗๐๐ เตา ซึ่งคาดว่า ที่นี้คือนิคมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคอุษาคเนย์ ซึ่งมีหลักฐานว่าผลิตเครื่องปั้นไปขายถึงแผ่นดินจีนและญี่ปุ่น ศรีสขาลัยจึงถือเป็นรากฐานที่มั่นคงทางเศรษฐกิจ เสริมส่งให้สุโขทัยเจริญรุ่งเรือง สมความหมาย “สุข - อุทัย” หรือ “ความสุขเมื่อยามอาทิตย์อุทัย”

มือของคนเมืองนี้ จึงไม่ถนัดที่จะจับดาบไปประหัตประหารใคร เพราะเชี่ยวชาญแต่จะปั้นหม้อ ปั้นไห ปั้นหล่อพระพุทธรูปเสียมากกว่า

เป็นคำตอบของคำถามว่า เหตุใด พระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย จึงงดงามอิมเอบกว่าสมัยใด และเหตุใด พระปางลีลาองค์นี้ จึงถูกยกให้เป็นต้นแบบของพระพุทธรูปนันทบุรีปางลีลาที่งามชดช้อย เป็นที่สุดที่ดินแดนอุษาคเนย์ หรือเอเชียอาคเนย์อีกเช่นกัน ที่สำคัญ คือเมืองที่ผู้คนมีมือถนัดแต่จะสร้างสรรค์งานศิลปะ จะเป็นเมืองที่น่าอยู่เพียงใด

**จินตนาการถึงสันติสุขใน “เชียงขึ้น” เมืองของศิลปินช่างปั้นหม้อแล้ว
หากได้ฝัน ก็ขอฝันว่าได้ไปเกิดใหม่ในเมืองแห่งอุดมคติแห่งนี้เทอมู**

□ ศรีสขาลัย สุโขทัย, เดือนมีนาคม, ๐๙.๓๐ น.

ฟิล์ม ASA ๑๐๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมแคบ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม.

รูรับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๓๒.

เชียงจีน

๓๓.

ฤดูกาล

คนเราเลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะเป็นได้

คติข้อนี้ไปกันได้ดีกับการถ่ายภาพ เพราะบ่อยครั้งที่เราพบว่า ด้วยเงื่อนไขต่างๆ นานา เราไม่สามารถเดินทางไปสถานที่ใดก็ตาม ในช่วงเวลาที่ดีที่สุดของสถานที่นั้น แต่เราสามารถเลือกมุม และเลือกใช้ประโยชน์จากฤดูกาลที่ผันแปรมาเกื้อหนุนเราได้

ใครๆ ก็รู้ว่าช่วงเวลาที่ดีที่สุดของสวีตเซอร์แลนด์คือฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งจะตรงกับหน้าร้อนของไทยเรา อากาศที่นั่นจะเย็นสบาย เพราะพืชนหนาวมาแล้ว แต่ก็ยังไม่ทันร้อนอบอ้าว สีสนชีวิต กิจกรรมกลางแจ้งคึกคัก สนุกสนาน เทศกาลไวน์กับมหกรรมดนตรีแจ๊สที่ใหญ่ที่สุดในโลกก็เกิดขึ้นที่นี่ เรือใบสีจูดาดแต่งแต้มทะเลสาบเจนีวาคัดกับท้องฟ้าสีน้ำเงินเข้ม ขนาดแดดตรงหัวตอเนียงวันก็ยังถ่ายรูปได้ เพราะแดดไม่แฉะเหมือนกลุ่มประเทศใกล้เส้นศูนย์สูตรอย่างบ้านเรา

นี่คือความปรารถนาสุดยอดของคนชอบถ่ายภาพ แต่บางทีเราก็เลือกเดินทางตามอำเภอใจเราไม่ได้ จังหวะเวลาที่ผมมีโอกาสสัญจรสู่สวีตเซอร์แลนด์ ดินแดนแห่งความใฝ่ฝันของคนทั่วโลก คือฤดูใบไม้ผลิตอนปลายๆ ใกล้จะเข้าหน้าหนาวอยู่รอมร่อ ซึ่งตรงช่วงเทศกาลลอยกระทง

ก่อนไป ถูกขู่จากเพื่อนฝูงว่าหนาวแน่ละแกเอ๊ย ถึงไม่ติดลบก็ต่ำสิบ เตรียมตัวไปให้ดีเถอะ นึกในใจว่าถ้าหนาวจริงก็ไม่กลัว กลัวร้อนมากกว่า (แต่ลึกๆ ก็เตรียมอุปกรณ์กันหนาวไปเพียบ) พอไปถึงจริงๆ กลับเจอสภาพอากาศสุดยอดเกินบรรยาย คือบางวันมีทั้งแดดเปรี้ยง ฝนพรำ ลมหนาวพัดแรงแทงถึงกระดูก ก่อนหิมะจะโปรยปรายมาให้เห็นพร้อมสรรพในวันเดียวเลย

แผนการท่องเที่ยวถ่ายภาพต้องปรับตามสภาพอากาศ ถ้าฝนตกก็เข้าไปหาความรู้ใส่สมอง หรือเสพสุนทรีย์ะจากงานศิลปะในพิพิธภัณฑ์และแกลเลอรีต่างๆ พอแดดกล้าฟ้าใสก็คว่ำกระเป๋ากล่องออกตระเวนดูตึกราม บ้านเรือนและผู้คน อย่างตอนบ่ายวันนั้น ซึ่งเป็นวันแรกที่ผมต้องอยู่ในเมืองเล็กๆ ริมทะเลสาบเจนีวาเพียงลำพัง เพราะพรรคพวกเขาบินกลับเมืองไทยกันหมดแล้ว ตัดสินใจจะพายกล่องท่องไปตามถนนในเมืองเวเวย์ นึกไม่ออกว่าจะไปไหนก่อน ก็ยึดสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือปูชนียสถานของชาวเมืองเป็นที่ตั้ง นั่นคือโบสถ์เซนต์ มาร์ติน หรือในสำเนียงชาวเวเวย์ ซึ่งเป็นสวิสที่พูดภาษาฝรั่งเศสว่า “แซงต์ มาร์แตง”

วันนั้นไม่ใช่วันอาทิตย์ โบสถ์ค่อนข้างเงียบเหงา แต่ผมก็เห็นนักเรียนหญิงสองคนที่มานั่งหลังโบสถ์ อายุอานามของเธออยู่ในวัยแรกรุ่น หรือที่เรียกกันว่า“พรีทีน” กำลังนั่งหลับตาก้มหน้า เอามือประสานกันที่ตัก ปากก็พร่ำบ่นไปด้วย ประมาณว่าจะสารภาพบาป หรือไม่ก็ตั้งจิตอธิษฐานขออะไรบางอย่างจากพระเจ้า ทำให้ผมสบายใจขึ้นมานิดหนึ่ง ว่าอย่างน้อยสองสาวนี่ยังมีที่พึ่งทางใจ

เพราะข่าวคราวที่ได้ยินมา คือถึงแม้สวิสจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ประชากรมีคุณภาพชีวิตดีที่สุด รายได้ก็สูงติดอันดับโลก แต่อัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นที่สับสนกับชีวิตก็สูงเช่นกัน เป็นบทเรียนยืนยันว่ากายกับใจต้องไปด้วยกัน เพราะหากสบายแต่เพียงกาย แต่จิตใจว่าวนซุลมุนต่อให้มีเงินสักกี่ล้านก็ช่วยอะไรไม่ได้ สิ่งที่รัฐบาลสวิสพอจะทำได้ คือทำกำแพงกันไว้ตามสะพานไม่ให้คนมายึดเป็นสถานที่ฆ่าตัวตาย หรือไม่ก็เอาตาข่ายเหล็กไปชิงรอไว้ตรงจุดโดยอดนิยมน

ที่น่าตระหนกคือไม่ใช่แค่กระโดดลงน้ำ แต่วัยรุ่นสวิสและในยุโรปทั้งหลาย ถึงขั้นกระโดดจากสะพานลอยลงบนถนนที่มีรถวิ่งขวักไขว่เลยทีเดียว!

บ่ายวันนั้น ผมเดินสำรวจทั้งข้างนอกและข้างในโบสถ์ที่ค่อนข้างเงียบเหงา แล้วตั้งท่าจะอำลากลับไปเดินเที่ยวต่อในเมือง แต่พลันสายตาก็พบบภาพโดนใจบนผนังโบสถ์ด้านนอก โอ...อะไรจะชวนเหงาได้ปานนี้!

เงาของต้นไม้ที่ทิ้งใบร่วงหล่น ทอดทาบบนผนังโบสถ์ ตรงหน้าต่างใกล้ม้านั่งที่สงบนิ่งอยู่
อย่างโดดเดี่ยว รวากับจะล้อเลียนอารมณ์ของคนเดินทางเพียงลำพังในแดนไกล อย่างพยายาม
นึกในใจว่าถ้าเป็นฤดูที่ต้นไม้ต้นนี้ผลิใบเขียวขจีเต็มต้น เงาที่ทอดลงบนผนังจะชวนเหงาได้เพียง
นี้ไหม ทำไมฤดูกาลจึงกำหนดใจคนได้ ที่สำคัญ ใยต้องทอดเงาลงตรงกับม้านั่งชี้เหงาตัวนี้ด้วย ?

บันทึกภาพที่ฤดูใบไม้ร่วงประทานให้ แล้วก็เลยหย่อนก้นลงนั่งเป็นเพื่อนเจ้าม้ายาว เหมือน
คนเหงาสองคนนั่งปรับทุกข์กัน จนลืมความรู้สึกเสียตายที่ไม่ได้มาสวิสตอนฤดูใบไม้ผลิเสียสนิท

บางที ปัญหาสืบสนในชีวิต

ก็ไม่ได้แก้ยากไปกว่าการรู้จักพึงพอใจ

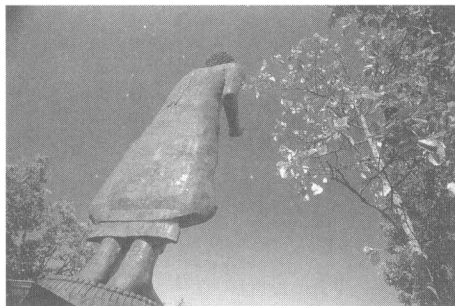
ในสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่เท่านั้น

□ เวเวย์ สวิตเซอร์แลนด์, เดือนพฤศจิกายน, ๑๕.๔๕ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๔ มม.

รูรับแสง F๑๑, ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๓๔. คนถ่ายภาพกับนักฟุตบอล

จังหวะเวลากับการถ่ายภาพ เป็นสองสิ่งที่ต้องกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียว เหมือนนักฟุตบอลดารา กองหน้ากับการยิงประตู ดาราฝีเท้าคมเพียงใด ถ้าหาตำแหน่งยืนในจังหวะเวลาที่ถูกต้องไม่ได้ บ่อยครั้งดารา ก็ยืนจ๋วมเล่น

ศูนย์หน้าดาวยิงที่เก่งจริง จึงไม่ใช่แค่เลี้ยงลูกเก่ง มีทักษะบอลดี แต่ต้องมีกึ๋นในการหาตำแหน่งยืนในจังหวะเวลาที่เหมาะสม พุดง่าย ๆ ว่าต้องยืนถูกที่ถูกเวลา จึงจะทำประตูช่วยทีมได้ ซึ่งคุณสมบัตินี้ มีอยู่พร้อมสรรพในตัวโรนัลโด่ ศูนย์หน้าทีมชาติบราซิลและทีมรีล มาดริด, เรียร์ อองรี กองหน้าฝรั่งเศสและทีมอาร์เซนอล และ รุด ฟาน นิสเตลรอย ดาวยิงทีมชาติฮอลแลนด์ และทีมแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด

บ่อยครั้งที่เราเห็นดาราเท้าทองทั้งสามนี้ ถูกกองหลังคู่ต่อสู้ประกบ ๒-๓ คน ยิ่งกว่าแซนด์วิช แต่ก็ยังเอาตัวรอด หาจังหวะหลบหลีกไปซัลโวประตูจนได้ การถ่ายภาพก็เช่นกัน ต่อให้มีกล้องดี

ราคาแพงขนาดถอยรถได้คันหนึ่ง แต่ถ้าหาจังหวะเวลาที่ดีในการถ่ายภาพไม่ได้ กล้องแพงก็มีค่าพอๆ กับโทรศัพท์มือถือที่แบตเตอรี่หมด คือเอาไปดำนน้ำพริกยังดีกว่า

จะถ่ายอะไร ที่ไหน จังหวะเวลาใด จึงเป็นโจทย์ที่นักถ่ายภาพต้องตอบตัวเองให้ได้ ก่อนคว้ากระเป๋ากล้องขึ้นสะพายไหล่ทุกครั้ง ที่สำคัญคือมันไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว ว่าทุกที่จะต้องสวยตอนนั้น ตอนนั้นเสมอไป แต่โดยพื้นฐานคือช่วงเวลาระหว่าง ๐๗.๐๐ - ๐๘.๐๐ น. และ ๑๖.๐๐ - ๑๗.๓๐ น. มักจะเป็นจังหวะเวลาที่แสงนุ่มนวล ไม่แข็งกระด้าง และตำแหน่งของดวงอาทิตย์ช่วงนี้ยังทำให้เกิดแสงเงาตกกระทบ ทำให้ได้มุมมองแปลกๆ และภาพก็มีเรื่องราวดีด้วย

แต่ก็อีกนั่นแหละ ยังมีปัจจัยของฤดูกาลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ในฤดูหนาว ดวงอาทิตย์ตกเร็ว พอเลย ๑๗.๓๐ น. แสงก็ไม่ค่อยมีแล้ว ในขณะที่ช่วงเช้า นาฬิกาบอกเวลา ๑๐.๐๐ น. แล้วแต่แสงยังนุ่ม พ่ายังใสก็ยังดี การหาจังหวะเวลาที่ดีในการถ่ายรูป จึงไม่ต่างกับศูนย์หน้าหาจังหวะทำประตูด้วยประการฉะนี้

แต่บางครั้ง เราก็ไม่อาจเลือกเวลาที่ดีที่สุดได้ เช่น เมื่อครั้งที่ผมสัญจรสู่จังหวัดพะเยาพร้อมครอบครัวช่วงต้นฤดูฝน หลังจากกราบสักการะพระเจ้าตนหลวง พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของชาวพะเยาที่วัดศรีโคมคำแล้ว เราก็มุ่งหน้าสู่ดอยบุษราคัม เพื่อไปเยี่ยมชมอุทยานพระพุทธรูปศาสนาที่วัดอนาลโยทิพยาราม ซึ่งถือเป็นอัญมณีน้ำงามของพะเยาอีกแห่งหนึ่ง

จำได้ว่าเคยสัญจรมาครั้งหนึ่งเมื่อหลายปีแล้ว สิ่งที่เห็นเพิ่มเติมขึ้น คือสังเวียนนิยสถาน หรือสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ และแสดงปฐมเทศนา (จำลอง) ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างไว้บนดอยตรีเพชร ตรงข้ามกับดอยบุษราคัม แต่ที่โดดเด่นเห็นมาแต่ไกลคือพระพุทธรูปพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่ท่านเจ้าอาวาสวัดสร้างถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ที่สำคัญคือปางลีลาเป็นปางประจำพระชนมวาร (วันจันทร์) ของพระองค์ท่านอีกด้วย

แน่นอนที่สุดว่า พระพุทธรูปลีลาทรงหันพระพักตร์รับแสงตะวัน แต่กว่าผมจะกระเด้งลูกๆ

ขึ้นไปถึงก็บ้ายจัดแล้ว ด้านที่รับแสงคือด้านหลังองค์พระปฏิมา ผมตัดสินใจเดินอ้อมไปด้านหลัง แล้วลองเล็งหามุมกล้องดู แต่ก็พบว่าภาพถ่ายด้านหลังพระไม่สวยหรือเหมือนการร้องเพลง... จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา... ผมถอดใจเตรียมเดินทางกลับพร้อมตั้งหวังว่าจะหาโอกาสมาใหม่ ในช่วงเช้าของฤดูหนาว เพื่อบันทึกภาพพระพุทธรูปในสวยสมกับความงามสง่าของท่าน

แต่ทันใดนั้น ผมเหลือบไปเห็นดอกบัวในสระน้ำเล็กๆ ด้านหน้าองค์พระ ลองเดินไปดูก็ เห็นมุมมองใหม่ของพระพุทธรูป คือถึงแม้ระยะจะค่อนข้างไกล และเป็นเงามืดด้านหน้า แต่ก็มี แสงตกกระทบด้านข้างขององค์พระ โดยมีดอกบัวและบึงน้ำเป็นฉากหน้า และมีต้นไม้สองต้นด้าน ข้าง ช่วยไม่ให้องค์พระดูโล่งว่างและโดดเดี่ยวจนเกินไป

แน่นอน ความอลังการคงไม่เท่าภาพในหนังสือ ซึ่งถ่ายในจังหวะแสงที่ดีกว่า แต่นี่ก็ถือเป็นอีกมุมมองของพระพุทธรูปองค์นี้ ที่สำคัญคือยังคงความงามสง่าของพระพุทธรูปประจำพระ ชนมวารไว้ได้ พุทก็พูดเถอะ ผมไม่แน่ใจนักว่าภาพนี้จะออกมาดีหรือไม่ แต่พอล้างฟิล์มออกมา แล้ว ผมรู้เพียงว่าผมพอใจ และบทเรียนที่ได้คือ “อุปสรรค” เป็นเหมือนยาชูกำลังให้เราพยายามมากขึ้น

ที่สำคัญ คนถ่ายภาพต้องมี “จินตนาการ” เหมือนนักตะกองหน้า มิฉะนั้น ถ้าโดนประกบ ๒-๓ คน ก็เป็นอันไม่ต้องกระดิกไปไหน กลายเป็นดาวเตี้ย มากกว่าดาวยิง

□ ดอยตรีเพชร พระยา, เดือนพฤษภาคม, ๑๕.๒๕ น.

ฟิล์ม ASA ๕๐, กล้อง Nikon Fm2, เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม.

รูรับแสง F๑๑, ความไวชัตเตอร์ ๑/๓๐ วินาที □

๓๔.
คน
ถ่ายภาพ
กับ
นัก
ฟุตบอล

๓๕. เกล็ดลึบ ๖ ส.

๓๕. **เคล็ดลับ ๖ ส.**

ถึงแม้ผมจะยืนยันกับใครต่อใครว่าผมเป็นนักเขียนมากกว่าเป็นช่างภาพ การถ่ายภาพของผมนำมาประกอบงานเขียนสารคดี แต่ในระยะหลังมีหลายหน่วยงานที่เชิญผมไปถ่ายทอดประสบการณ์การถ่ายภาพ ให้น้องๆ นักศึกษาและผู้สนใจฟัง ทำให้ผมต้องมาทบทวนตนเองว่า คุณสมบัติของภาพถ่ายสารคดีคืออะไร นิยามของคำว่า“ภาพสวย”ในทัศนะของผมเป็นอย่างไร ?

เพื่อจะได้ไปบอก ไปเล่า ไปจุดประกายความคิดให้คนที่อยากจะทำภาพ ได้เริ่มต้นถ่ายอย่างไม่สะเปะสะปะจนเกินไปนัก ซึ่งแน่นอนว่านี่คือประสบการณ์ส่วนตัวของผมล้วนๆ หาใช้สูตรสำเร็จ หรือทฤษฎีที่จะไปยึดถืออย่างตายตัวได้ กระทั่งบางประเด็นอาจขัดแย้งกับทฤษฎีการถ่ายภาพ ก็ขออย่าเข้าใจว่าทฤษฎีผิดเป็นอันขาด

ผมเห็นตามสำนักงานทั้งหน่วยราชการและเอกชนมักมีแผ่นป้ายณรงค์เรื่อง ๓ ส. ๔ ส. ๕ ส. เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสำนักงาน ซึ่งทำให้เกิดการจดจำได้ง่าย ผมจึงนำมาเป็นแนวทางในการจับกฎเกณฑ์การถ่ายภาพของตนเอง ปรากฏว่ามีมากถึง ๖ ส. หมายความว่า คุณสมบัติของภาพถ่ายสารคดีที่ดีในความเห็นของผมมี ๖ ส. ซึ่งตอนลงมือถ่ายภาพคงไม่มีใครมาคอยนั่งนับนิ้วว่าครบ ๖ ส.หรือเปล่า แต่อย่างน้อยพึงมีสัก ๓ ใน ๖ ส.ดังต่อไปนี้

ส.แรก คือ “แสงเงา” เป็นสิ่งจำเป็นลำดับต้นๆ ในการถ่ายภาพ แสงเงาทำให้ภาพมีมิติ มีเรื่องราว มีสีสัน ซึ่งแสงเงาในแต่ละช่วงเวลาของวันก็ให้อารมณ์ที่ต่างกัน คนถ่ายภาพต้องสังเกตและจับกฎเกณฑ์เอาเองว่าจะถ่ายอะไร ในแสงเงาแบบไหน ภาพจึงจะสวย หรือได้อารมณ์อย่างที่ต้องการ

ส.ที่สอง คือ “เส้นสาย” เช่น สะพานไม้ที่ทอดยาว เสาของอาคาร ยอดเจดีย์ที่เรียงราย ต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้าน กรอบประตูปราสาท รั้วไม้ เส้นขอบฟ้า ฯลฯ เหล่านี้มักเกื้อหนุนให้ภาพมีมิติ มีเส้นนำสายตา มีเรื่องราวที่ดีเสมอ

ส.ที่สาม คือ “สีสันทัน” สีของท้องฟ้ายามเช้า ยามเย็น สีใบไม้ สีเสื้อผ้า สีของอาคาร สถาปัตยกรรม สีป้ายโฆษณา สีของเมือง สีของป่า สีของวัตถุ สัตว์ เรือ สีสังงานประเพณี ฯลฯ บ่อยครั้งที่สีของสิ่งเหล่านี้มีบทบาทกำหนดความงาม ความมีพลัง และอารมณ์ของภาพ

ส.ที่สี่ คือ “สัดส่วน” ในที่นี้หมายถึงองค์ประกอบภาพ ที่ช่างภาพมืออาชีพพินิจพิเคราะห์ว่า “คอมโพสิชั่น” (composition) ถือว่ามีความสำคัญที่สุดในการถ่ายภาพ เพราะถึงแม้จะมี ๓ ส. แรกพร้อมสรรพ แต่จัดสัดส่วนภาพไม่ดี ก็ไม่มีประโยชน์ ในทางกลับกัน ภาพบางภาพอาจมีจุดเด่นเพียง ส.เดียวคือแสงเงา แต่จัดวางองค์ประกอบภาพ หรือจัดสัดส่วนภาพได้ดี ก็อาจได้ภาพที่สวยงามได้

ซึ่งตามทฤษฎีแล้ว ครูบาอาจารย์ท่านให้ฝึกจัดสัดส่วนภาพ โดยแบ่งภาพออกเป็น ๓ ช่อง ในแนวนอน และ ๓ ช่องในแนวนอน เวลาจะถ่ายอะไรก็ไม่ควรให้พื้นที่ท้องฟ้ากับน้ำ หรือท้องฟ้า กับพื้นดิน แบ่งกันตรงกลางพอดีแบบ ๕๐ : ๕๐ แต่ควรจะเป็นท้องฟ้า ๒ ส่วน พื้นดิน ๑ ส่วน หรือในทางกลับกัน เป็น ๑ ต่อ ๒ ก็ได้ รวมถึงการวางจุดเด่นของภาพ เช่น เจดีย์ คน เรือ บ้าน ฯลฯ ก็ไม่ควรวางอยู่ตรงกลางภาพพอดีเป๊ะ แต่ทั้งนี้ ในบางกรณีก็มีข้อยกเว้นได้ตามความเหมาะสม

ส.ที่ห้า ขอบข่ายศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ “สตอรี” (story) หรือ “เรื่องราวของภาพ” ส.นี้มิใช่เพื่อให้ตระหนักว่าภาพหนึ่งภาพควรมีเนื้อหาหรือเรื่องราวในตัวของภาพ ไม่ใช่ถ่ายเพียงเพราะมีสีสันทัน แสงเงา เส้นสาย สัดส่วนดีหมด แต่บอกไม่ได้ว่าจะถ่ายไปเพื่ออะไร เพราะภาพที่ถ่ายนั้นบอกเล่าอะไรไม่ได้เลย ส.นี้แหละเป็นที่มาของประโยคมตะของโลกว่า “ภาพ (ที่มีเรื่องราวดี) หนึ่งภาพ อาจแทนคำได้นับพัน”

ส.สุดท้าย คือ “สำนึก” ซึ่งไม่ได้มีความหมายไปไกลถึงการรู้สำนึกผิดชอบชั่วดี แต่ผมหมายถึงเรื่องอื่นๆ อย่างที่พจนานุกรมให้คำแปล “สำนึก” ว่าเป็น “รู้สึก” นั่นเอง ผมคิดว่าเวลาผมถ่ายภาพ ผมจะใส่ความรู้สึกนึกคิดเข้าไปในภาพด้วย เช่น ผมชอบถ่ายลำแสงสุดท้ายของดวงตะวันที่แหวกช่องเมฆ สองเป็นประกายบนท้องฟ้ายามเย็น เพราะให้ความรู้สึกเหมือนเป็นประกายแห่งความหวังในชีวิตที่ฉายฉาน ทำให้เราเชื่อมั่นว่าวันพรุ่งนี้จะต้องดีขึ้น หากไม่ท้อแท้ถดถอยเสียก่อน ผมมิได้ครุ่นคิดถึง ส.นี้ทุกครั้งที่จะกดชัตเตอร์ แต่ผมก็พบว่าภาพใดที่ถ่ายโดยมี ส.นี้ มักได้ภาพที่มีพลังเสมอ

การได้มาซึ่ง ส.ทั้ง ๖ นี้ นอกจากจับกฎเกณฑ์จากประสบการณ์ตนเองแล้ว ผมคิดว่ายังมีปัจจัยสำคัญอีก ๒ ประการ คือการหมั่นดูภาพผลงานของครูบาอาจารย์หรือมีอาชีพ แล้วตั้งข้อสังเกตกับตนเองว่า ภาพนี้สวยตรงไหน เราชอบเพราะอะไร ? กับอีกประการหนึ่งคือการฟังคำวิจารณ์ ดิชมจากคนรอบข้าง อย่างช่วงเวลาสองปีที่ผมเคยทำงานประจำกองบรรณาธิการอนุสารอศท. สิ่งที่ผมจดจำประทับใจ ไม่ใช่แค่การได้ตระเวนเดินทางไปถ่ายภาพทั่วประเทศ แต่ผมยังได้คำชี้แนะดีๆ จากช่างภาพรุ่นพี่อย่าง คุณดวงดาว สุวรรณรังสี คุณสุรจิต จามรมาน ทำให้ผมมีวันนี้ได้

อย่างพระธาตุดอยสุเทพภาพนี้ เบื้องต้นคือผมถ่ายเพราะรู้สึกว่าเป็นมุมที่ไม่ซ้ำกับภาพพระธาตุฯ ที่เห็นจนชินตา อีกทั้งยังพร่างพรอมทั้งสีสนั่น เส้นสาย และเรื่องราวในภาพ ที่สำคัญคือผมรู้สึกว่าการองค์พระธาตุงามสง่าได้ด้วยการมีฉัตรช่วยเสริมส่ง

เหมือนสามัญมนุษย์ที่ไม่มีใครฉลาดปราดเปรื่องด้วยตัวเอง

โดยไม่ใส่ใจศึกษาบทเรียนของครูอาจารย์

และประสบการณ์ของผู้อื่น

□ วัดพระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่, เดือนกุมภาพันธ์, ๐๙.๑๐ น.
กล้อง Nikon FE2, เลนส์มุมแคบ ๙๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๑๐ มม.
รับแสง F๘, ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

ผลงานรวมเล่ม รูปภาพ โลหิตกุล

๑. คืนสู่พงไพรและสายน้ำ รวมผลงานสารคดีธรรมชาติและชีวิตสัตว์ จากนิตยสารไฮ-คลาส ช่วงปี ๒๕๒๗-๒๕๒๙
 ในนามปากกา “อิสราซาน”
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๓ ครั้งที่ ๒ - กันยายน ๒๕๓๔ โดย สำนักพิมพ์ดินทอง
 (หนังสืออ่านนอกเวลา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ม.ธรรมศาสตร์ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๓๔)
๒. ชอกแซกสเปน-โปรตุเกส สารคดีท่องเที่ยวในดินแดนยุโรปใต้ ในนามปากกา “ทาบรี”
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๓ โดยสำนักพิมพ์ดินทอง ครั้งที่ ๒ - พฤศจิกายน ๒๕๓๘ โดย สำนักพิมพ์สามสี
๓. สี่สับนรอยทาง เบื้องหลังการถ่ายทำสารคดีในดินแดนอาถรรพ์ “อินโดจีน”
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - สิงหาคม ๒๕๓๔ ครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๓๕ ครั้งที่ ๓ - ธันวาคม ๒๕๓๖ โดย สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
 (หนังสืออ่านนอกเวลา สำหรับนิสิตนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๓๔)
๔. แม่น้ำเจ้าพระยา บันทึกเบื้องหลังงานถ่ายทำสารคดี “แม่น้ำเจ้าพระยา”
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๖ ครั้งที่ ๒ - พฤษภาคม ๒๕๓๗ ครั้งที่ ๓ - ธันวาคม ๒๕๓๗
 โดย สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม
๕. สายน้ำและความทรงจำ (ภาคแรก)*
 รวมผลงานสารคดีจากคอลัมน์ “สายน้ำและความทรงจำ” นิตยสารแพรว ช่วงปี ๒๕๓๖
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๗ ถึงครั้งที่ ๖ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๖. ความทรงจำที่ลำน้าหอม (ชุด“สายน้ำฯ”ภาคสอง)*
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ธันวาคม ๒๕๓๗ และครั้งที่ ๓ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๗. สายน้ำตะวันออก (ชุด“สายน้ำฯ”ภาคสาม)*
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๙ และครั้งที่ ๓ - กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๘. บันทึกผู้มาเยือน (ชุด“สายน้ำฯ”ภาคสี่)*
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มีนาคม ๒๕๓๙ และครั้งที่ ๓ - มิถุนายน ๒๕๔๓ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๙. สายน้ำ ภูหนาว เจออดีต (ชุด“สายน้ำฯ”ภาคห้า)*
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กรกฎาคม ๒๕๔๐ และครั้งที่ ๒ - สิงหาคม ๒๕๔๒ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๑๐. อินโดจีน ยุค “Wind of Change” (สี่สับนรอยทาง-ภาคต่อมา)
 สารคดีสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง ในเวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า เชียงตุง หลังไฟสงคราม
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ธันวาคม ๒๕๓๗ โดย สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม
๑๑. คืนไร้จันทร์บนสวรรค์แห่งอารู รวมผลงานสารคดีสัญจรจากอนุสาร อ.ส.ท. พร้อมเบื้องหลังการทำงาน
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๓๘ โดย สำนักพิมพ์สนุกอ่าน
๑๒. คนไทในอุษาคเนย์ อัลบั้มภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าไทหรือไต ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๙ โดย สำนักพิมพ์ผู้จัดการ

๑๓. กว่าจะเป็นสารคดี เทคนิคการเขียนบทสารคดีโทรทัศน์จากประสบการณ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - เมษายน ๒๕๓๙ ครั้งที่ ๒ - ธันวาคม ๒๕๓๙ โดย สำนักพิมพ์อมรินทร์ ครั้งที่ ๓ - ตุลาคม ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๔ - พฤศจิกายน ๒๕๔๔ โดย แพร่วาสนักพิมพ์

๑๔. กบฏเกือก เมื่อเลือดอิระวดีกรุ่น รวมผลงานสารคดีบันทึกเชิงประวัติศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - พฤษภาคม ๒๕๓๙ โดย สำนักพิมพ์มติชน

๑๕. กบฏริบาหลี่ อยู่อย่างยิ่งใหญ่ ตายอย่างมีเกียรติ รวมผลงานสารคดีบันทึกเชิงประวัติศาสตร์ ชุดที่สอง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๐ โดย สำนักพิมพ์มติชน

๑๖. แรงคลใจ (ภาคหนึ่ง)* มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๐ และครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๔๒ โดย กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีดิ์นั วัฒนประทานรังสรรค์

๑๗. ซินจ้าวเวียดนาม รวมผลงานสารคดีท่องเที่ยวเวียดนาม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - สิงหาคม ๒๕๔๐ โดย สำนักพิมพ์สามสี

๑๘. ปฐมบทเพลงลูกทุ่งและเพลงเพื่อชีวิตไทย พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๐๐ สารคดีเชิงประวัติศาสตร์สังคมไทยในบทเพลง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ตุลาคม ๒๕๔๐ โดย สำนักพิมพ์โลมสาร

๑๙. สาธุ...ช่วยลูกช้างด้วย สุชนโคกนาฏกรรมช้างไทย เรื่องจริงไม่อินยา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๔๑ โดยสำนักพิมพ์โลมสาร, ครั้งที่ ๒ ("คนรักช้าง") - ตุลาคม ๒๕๔๔ โดยสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

๒๐. เรื่องช้างยังไม่จิด ชีวิตสัมพันธ์ในรัศมีกาล ความกับช้าง และคู่มือท่องเที่ยวดูช้าง ช้าง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - พฤศจิกายน ๒๕๔๑ โดย สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง

๒๑. คนโยนหิน รวมผลงานสารคดีท่องเที่ยวไทย จากคอลัมน์ "ชีพจรลงเท้า" ในนิตยสารแพรว

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มีนาคม ๒๕๔๒ ครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๓ - พฤศจิกายน ๒๕๔๓ โดย แพร่วาสนักพิมพ์

๒๒. ชายชรา กับบ่วงกรรมและคำสาป นครวัด นครธม รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่ นครวัด นครธม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๒ และครั้งที่ ๒ - มีนาคม ๒๕๔๓ ครั้งที่ ๓ - พฤศจิกายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๓. ท่องแดนเจดีย์ไพร ในพุกามประเทศ รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่พุกาม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๒ และครั้งที่ ๒ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๔. หลวงพระบาง หัวใจของล้านช้าง รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่หลวงพระบางร่วมกับ ๙ นักเขียนสารคดี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๒ และครั้งที่ ๒ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๕. ท่องไคร้โตรกแห่งแยงซี ก่อนวาระสุดท้ายแห่งมาตุธาร

บันทึกการเดินทางท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำแยงซี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

๒๖. มนต์รักมะพร้าวแห้ง คินชีวิตสู่สายน้ำแห่งแผ่นดิน รวมผลงานสารคดีเกี่ยวกับแม่น้ำในเมืองไทย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

๒๗. เพลงใบไม้ร่วงจากภูกระตัง รวมผลงานสารคดีท่องเที่ยวธรรมชาติร่วมกับ ๙ นักเขียน อ.ส.ท.

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๘. มหัศจรรย์สุวรรณภูมิ ทศนะพิจารณ์วัฒนธรรมท่องเที่ยวในโลกไร้พรมแดน

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ตุลาคม ๒๕๔๓ โดย สถาบันวิถีทรรศน์

๒๙. เสน่หาหลวงพระบาง รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่หลวงพระบางร่วมกับ ๑๓ นักคิดนักเขียน

(ภาคต่อมาของหลวงพระบาง หัวใจของล้านช้าง) พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ธันวาคม ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๓๐. แรงคลใจ (ภาคสอง) มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ และครั้งที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ โดย กองทุนห้องสมุดศาลาจำปาศักดิ์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

๓๑. กระเตงลูกเที่ยว รวมผลงานสารคดีท่องเที่ยวไทย จากคอลัมน์ “ชีพจรลงเท้า”

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๔ และครั้งที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๕ โดย แพร่สำนักพิมพ์

๓๒. คือ..คนคลใจ รวมผลงานสารคดีชีวิตบุคคลผู้เป็นแรงบันดาลใจอันดีงาม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๔ โดย สำนักพิมพ์มติชน

๓๓. ยิ้มทั้งน้ำตา เรื่องเล่าจากคนแรมทาง ในความต่างสองชั่วอารมณ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๕ โดย สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐

๓๔. เมืองแมนที่ปลายฟ้า (ตำหลี่-ลีเจียง-จงเตี้ยน-แซงกรี่ล่า)

สารคดีสัญจรเลาะชายขอบทิเบต สู่ดินแดนแห่งความฝันนิรันดร์กาล ชีวภาพ โลหิตกุล ร่วมเขียนและเป็นบรรณาธิการจัดสรร

พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๕ โดย สำนักพิมพ์มติชน

๓๕. รัก-ขึ้น-ขึ้น-ซัง อุษาคเนย์ หน้าต่างความคิด ฟินิจไทยและเพื่อนบ้าน

รวมบทความจากคอลัมน์ “ท่องไปกับใจตน” น.ส.พ.คม-ชัด-ลึก (วันอาทิตย์)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ โดย สำนักพิมพ์เนชั่น บุคส์

๓๖. คนเลี้ยงม้า สารคดีชีวิตสามัญชน คนนอกกรอบ บนรอยต่อของกาลเวลา (ภาคต่อมาของ “คนคลใจ”)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๖ โดย สำนักพิมพ์มติชน

๓๗. คลื่นอุษาคเนย์ หลากมุมมอง ประเด็นร้อนทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว

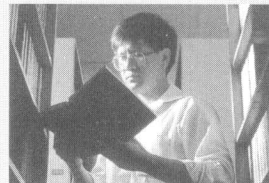
รวมบทความจากคอลัมน์ “ท่องไปกับใจตน” น.ส.พ.คม-ชัด-ลึก (ภาคต่อมาของ “รัก ขึ้น ขึ้น ซัง อุษาคเนย์”)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๗ โดย สถาบันวิจิตรทัศน์

๓๘. เรื่องนี้ (พ่อ) ขอเขียน ประสบการณ์การเลี้ยงดูลูก

รวบรวมจากคอลัมน์ “คือสายน้ำ...คือขวัญข้าว” ในนิตยสาร “บันทึกคุณแม่”

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๗ โดย สำนักพิมพ์มติชน

ห ม า ย เ ท ตุ

* ผลงานอันดับที่ ๕, ๖, ๗, ๘, ๙ และ ๑๖

ได้รับคัดเลือกเป็น ๑ ใน ๕๐๐ หนังสือดี (ประเภทสารคดี)

ตามโครงการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน โดยสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่าน

“...ความเรียงชุด “แรงดลใจ” ถูกรวบรวมตีพิมพ์เป็นพ็อคเก็ตบุ๊กมาแล้ว ๒ เล่ม คือ แรงดลใจ ๑ และ ๒ มีเสียงตอบรับจากท่านผู้อ่านอย่างอบอุ่นพอสมควร โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวที่ปรารถนาจะถ่ายทอดจินตนาการ ความใฝ่ฝันของตน ผ่านภาพถ่ายและงานเขียน ซึ่งผมเชื่อมั่นว่า นั่นเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำสันติสุขมาสู่จิตใจเราและสังคมของเรา ในท่ามกลางสภาวะโลกที่ร้อนทั้งภูมิอากาศและใจคน จนกระทั่งยังมีการเข่นฆ่าอาฆาตกันในหลายสมรภูมิของโลก...”

ธีรภาพ โลหิตกุล

แรงดลใจ ๓ ราคา ๙๐ บาท

ISBN 974-92957-8-1

9 789749 295786